

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Zielonej Górze

LZG.410.8.5.2024

Pan
Witold Koss
Dyrektor Generalny Lasów Państwowych
Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych
ul. Grójecka 127
02-124 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Kontrola nr P/24/094 - *Adaptacja gospodarki leśnej Lasów Państwowych do zmian klimatycznych.*

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Zielonej Górze
ul. Podgórna 9a, 65-213 Zielona Góra
T +48 68 410 66 00, F +48 68 410 66 39
lzg@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych, ul. Grójecka 127, 02-124 Warszawa (dalej: <i>Dyrekcja Generalna LP</i> lub <i>DGLP</i>).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Witold Koss, od 10 stycznia 2024 r. Dyrektor Generalny Lasów Państwowych (dalej: <i>Dyrektor Generalny</i> lub <i>Dyrektor Generalny LP</i>). Od 19 stycznia 2018 r. do 8 kwietnia 2021 r. Dyrektorem Generalnym LP był Andrzej Konieczny. Od 9 kwietnia 2021 r. do 31 grudnia 2022 r. Józef Kubica był pełniącym obowiązki Dyrektorem Generalnym LP, natomiast w okresie od 1 stycznia 2023 r. do 9 stycznia 2024 r. był Dyrektorem Generalnym LP.
Zakres przedmiotowy kontroli	Działania inicjujące, koordynujące oraz nadzorcze zmierzające do adaptacji gospodarki leśnej do zmian klimatycznych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2024 do dnia zakończenia kontroli, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, mogących mieć wpływ na ocenę realizacji kontrolowanej działalności.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Zielonej Górze.
Kontrolerzy	1. Zdzisław Szafrąński, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LZG/47/2024 z dnia 11.06.2024 r. 2. Rajmund Aszkowski, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LZG/48/2024 z dnia 11.06.2024 r. (akta kontroli str. 1-13, 6207)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623 - dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych podejmowała działania zmierzające do adaptacji gospodarki leśnej Lasów Państwowych do zmian klimatycznych. Część z nich była jednak prowadzona z opóźnieniem lub nieprawidłowo.

Biorąc pod uwagę długookresowość gospodarki leśnej efekty wprowadzanej przebudowy struktury lasów nie są widoczne w cyklu krótkoterminowym. Przykładowo na dzień 1.01.2023 r. w porównaniu do 1.01.2019 r., według gatunku panującego, powierzchnia lasów sosnowych i modrzewiowych zmalała do 4.778.242 ha (z 4.787.580 ha), świerkowych zmalała do 302.913 ha (z 331.962 ha), natomiast lasów liściastych (dąb, klon, wiąz) wzrosła do 608.421 ha (z 569.960 ha). Inicjowane, organizowane i koordynowane przez DGLP działania nie powstrzymały w latach 2019-2023 zmniejszania powierzchni lasów ochronnych³.

Staraniem DGLP opracowano i wdrożono *Kompleksowy program przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz podjęcia działań mitygujących w perspektywie do 2030 r.* Przy opracowaniu i wprowadzaniu (w dniu 22.07.2022 r.) tego programu do stosowania w jednostkach organizacyjnych LP pominięto przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz popełniono błędy. Przedłużająca się procedura wprowadzania do stosowania programu zwiększa niebezpieczeństwo pogłębiania się obserwowanych zjawisk i czynników wpływających na możliwość zamierania drzewostanów.

Dyrekcja Generalna LP nie w pełni wykorzystała możliwości organizowania planowania urzędniowego w lasach, w sposób zapewniający ciągłość obowiązywania planów. Podstawowe dokumenty prowadzenia trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (uwzględniające m.in. zachowanie lasów i korzystnego ich wpływu na klimat), tj. plany urządzenia lasu dla poszczególnych nadleśnictw (łącznie 233), były zatwierdzane przez właściwego ministra po wygaśnięciu poprzedniego planu – nawet po upływie ponad jednego roku i 10 miesięcy od utraty ważności poprzedniego planu. Najwyższa Izba Kontroli dostrzega uwarunkowania prawno-organizacyjne skutkujące ograniczonym wpływem na termin zatwierdzenia planów urządzenia lasu, jednakże dostrzega również ryzyka znaczącego negatywnego wpływu na środowisko, a także na cele ochrony obszarów Natura 2000 związane z pozyskiwaniem przez Lasy Państwowe drewna w oparciu o niezatwierdzony plan urządzenia lasu.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Opis stanu faktycznego

Stosownie do § 1 *Statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe*⁴ (dalej: *PGL LP*, lub *LP*), PGL LP jest państwową jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej działającą na podstawie ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach⁵ (dalej: *ustawa o lasach*), przepisów wykonawczych do tej ustawy oraz statutu. W § 8 ust. 1 pkt 1 ww. statutu zapisano, iż Dyrektor Generalny LP ustala w szczególności zasady prowadzenia gospodarki leśnej w lasach zarządzanych przez Lasy Państwowe. W załączniku do statutu zamieszczono wykaz nazw i siedzib 17 regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych (dalej: *rdLP*).

(akta kontroli str. 14-27)

Na koniec 2019 r. oraz 2020 r. funkcjonowało 430 nadleśnictw, natomiast na koniec 2021 r., 2022 r., 2023 r. oraz I półrocza 2024 r. funkcjonowało 429 nadleśnictw⁶.

(akta kontroli str. 5231-5232)

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Przykładowo na dzień 1.01.2023 r. w porównaniu do 1.01.2019 r. powierzchnia lasów ochronnych uległa zmniejszeniu z 3.829.163 ha do 3.803.561 ha.

⁴ Stanowiącego załącznik nr 50 do zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 18.05.1994 r. w sprawie nadania Statutu PGL LP.

⁵ Dz.U. z 2024 r. poz. 530.

⁶ Powierzchnie ww. nadleśnictw wynosiły: w 2019 r. 7.609.382,57 ha, w 2020 r. 7.609.430,62 ha, w 2021 r. 7.612.027,73 ha, w 2022 r. 7.617.956,78 ha, w 2023 r. 7.624.124,22 ha, natomiast ich powierzchnie leśne odpowiednio: 7.316.724,03 ha, 7.319.344,21 ha, 7.322.308,71 ha, 7.330.4737,37 ha, 7.338.934,12 ha.

W § 5 ust. 4 *Regulaminu organizacyjnego Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych*⁷ zapisano, iż w skład Dyrekcji Generalnej LP wchodzi: 1) Pion Dyrektora Generalnego, podporządkowany Dyrektorowi Generalnemu, 2) Pion Zrównoważonej Gospodarki Leśnej, podporządkowany Zastępcy Dyrektora Generalnego ds. Zrównoważonej Gospodarki Leśnej, 3) Pion Ekonomiczny, podporządkowany Zastępcy Dyrektora Generalnego ds. Ekonomicznych, 4) Pion Ochrony Zasobów Przyrodniczych, podporządkowany Zastępcy Dyrektora Generalnego ds. Ochrony Zasobów Przyrodniczych.

W § 57 pkt 9 ww. regulaminu zapisano, iż do zadań Wydziału Hodowli Lasu należy koordynacja i nadzór nad realizacją *Krajowego programu zwiększania lesistości* w zakresie zadań zleconych, wynikających z art. 54 ustawy o lasach.

Natomiast w § 57 pkt 10 przedmiotowego regulaminu zapisano, iż do zadań tego wydziału należy koordynacja i nadzór nad realizacją *Krajowego programu przeciwdziałania zamieraniu lasów*.

W § 59 pkt 15 ww. regulaminu zapisano, iż do zadań Wydziału Urządzania Lasu należy prowadzenie spraw związanych z bilansowaniem pochłaniania gazów cieplarnianych przez LP oraz współpraca z Wydziałem Projektów Rozwojowych i Nadzoru Właścicielskiego w zakresie realizacji zadań wynikających z unijnych ram certyfikacji pochłaniania CO₂ i magazynowania węgla.

W § 61 pkt 16 ww. regulaminu zapisano, iż do zadań Wydziału Projektów Rozwojowych i Nadzoru Właścicielskiego należy prowadzenie monitoringu prac legislacyjnych, dotyczących zagadnień OZE oraz unijnych ram certyfikacji pochłaniania CO₂ i magazynowania węgla, toczących się na poziomie krajowym i UE, we współpracy z Wydziałem Prawnym, Wydziałem Współpracy Międzynarodowej oraz Wydziałem Urządzania Lasu.

(akta kontroli str. 28 – 83, 2814-1817, 3208-3262, 5240-5245)

1.1. Stosownie do § 27 ust. 1 statutu PGL LP: Zakład stanowi jednostkę organizacyjną utworzoną dla realizacji zadań gospodarczych Lasów Państwowych. Zakładem Lasów Państwowych o zasięgu krajowym, powołanym przez Dyrektora Generalnego LP, w celu inicjowania, koordynacji i zarządzania projektami dofinansowanymi ze środków unijnych i funduszu leśnego w jednostkach PGL LP jest Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych (CKPŚ)⁸.

(akta kontroli str. 14-27, 365-404, 1444-1500, 2655-2680, 2877-2958, 5259-5260, 5358-5422, 5439-5448, 5518-5564, 6229-6232)

Lasy Państwowe realizowały⁹ m.in. następujące projekty środowiskowe:

- Leśne Gospodarstwa Węglowe. Wartość projektu 78,6 mln zł¹⁰.
- Lasy Węglowe. Wartość projektu¹¹ 398,8 mln zł;
- Zwiększenie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych (MRN). Wartość projektu 189,1 mln zł;
- Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach nizinnych (MRN2). Wartość projektu 246,5 mln zł,
- Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach nizinnych – kontynuacja (MRN3). Wartość projektu 511,5 mln zł;

⁷ Zarządzenie nr 20 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 19 marca 2024 r. w sprawie zmiany zarządzenia nr 19 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie Regulaminu organizacyjnego Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych (znak: GDG.012.1.2024).

⁸ Kluczowe obszary działalności CKPŚ to:

I. Koordynowanie projektów rozwojowych LP związanych z przeciwdziałaniem zmianom klimatu oraz transformacją energetyczną. W ramach tego zadania CKPŚ wspiera Dyrekcję Generalną LP w realizacji projektów: 1) Las Energii, 2) Lasy Węglowe, 3) Podnoszenie efektywności energetycznej budynków w PGL LP.

II. Koordynowanie projektów w zakresie leśnictwa oraz ochrony przyrody, współfinansowanych ze środków UE, w perspektywie finansowej 2014-2020. CKPŚ odpowiada za koordynację trzech projektów, które były realizowane w ramach programu Adaptacja lasów i leśnictwa do zmian klimatu do roku 2020 (Została sporządzona wersja robocza raportu zamknięcia, która wg stanu na 10.09.2024 r. była weryfikowana przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska, natomiast jego zatwierdzenie będzie możliwe dopiero po zatwierdzeniu wniosków końcowych o płatność w trzech projektach (MRN2, MRG2, PPOŻ). DGLP oczekuje na zatwierdzenie przez Instytucję Wdrażającą (NFOŚiGW) końcowego wniosku o płatność w projekcie MRN2.

⁹ Jak również planują realizację następujących projektów środowiskowych finansowanych ze środków własnych, oraz przy wsparciu funduszy europejskich.

¹⁰ Patrz: wystąpienie pokontrolne NIK nr LKA.410.25.2.2023 z dnia 08.12.2023 r.

¹¹ Według stanu na 21.06.2024 r. - pismo Wydziału Projektów Rozwojowych i Nadzoru Właścicielskiego DGLP z 21.06.2024 r.

- Przeciwdziałanie skutkom odpływu wód opadowych na terenach górskich. Zwiększenie retencji i utrzymanie potoków oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie (MRG). Wartość projektu 185,9 mln zł;
- Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach górskich (MRG2). Wartość projektu 239,1 mln zł;
- Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach górskich – kontynuacja (MRG3). Wartość projektu 302,8 mln zł;
- Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów (PPOŻ). Wartość projektu 88,0 mln zł;
- Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów (PPOŻ2). Wartość projektu 160,3 mln zł;
- Kompleksowy projekt ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych na obszarach zarządzanych przez PGL LP (OPL). Wartość projektu 30,3 mln zł.

LP zaplanowały¹² do realizacji następujący projekt: - Lasy dla mokradeł – ochrona siedlisk hydrogenicznych na obszarach cennych przyrodniczo (wniosek o dofinansowanie złożono 12.07.2024 r. Wartość projektu 117,6 mln zł).

(akta kontroli str. 14-27, 365-404, 1444-1500, 2655-2680, 2877-2958, 5259-5260, 5358-5422, 5439-5448, 5518-5564, 6229-6232)

1.1 a) Realizacja projektów z udziałem środków Unii Europejskiej.

W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013, Lasy Państwowe zrealizowały 3 projekty oraz 1 projekt w ramach Programu Life¹³. W kolejnej perspektywie finansowej (lata 2014-2020), w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, LP realizowały następujące cztery projekty unijne:

1) Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach nizinnych. Okres realizacji: 2016-2023 r. Projekt realizowany na terenie 113 nadleśnictw w 17 rdLP. Pojemność obiektów małej retencji – 3.985.194,74 m³. Całkowity koszt realizacji projektu 246,5 mln zł.

2) Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach górskich. Okres realizacji: 2016-2023 r. Projekt realizowany na terenie 47 nadleśnictw w czterech rdLP. Pojemność obiektów małej retencji – 916.614,89 m³. Całkowity koszt realizacji projektu 239,1 mln zł.

3) Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów. Okres realizacji: 2016 r. – sierpień 2023 r. Projekt realizowany na terenie 168 nadleśnictw w 17 rdLP. Całkowity koszt realizacji projektu 88,0 mln zł.

4) Kompleksowy projekt ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych na obszarach zarządzanych przez LP. Okres realizacji: 2017 r. - 2023 r. Projekt realizowany na terenie 114 nadleśnictw w 16 rdLP. Całkowity koszt realizacji projektu 30,3 mln zł.

(akta kontroli str. 84-91, 1444-1500, 2655-2680, 6229-6232)

W sprawozdaniach finansowo-gospodarczych LP za lata 2019 – 2023 (w części *Realizacja projektów z udziałem środków Unii Europejskiej*) wykazywano działania podejmowane przez LP w zakresie adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu. I tak, np.: w sprawozdaniu finansowo-gospodarczym LP za 2023 r. wykazano jakie działania¹⁴ w tym zakresie (w części *Realizacja*

¹² Lasy Państwowe poza wymienionymi wyżej przedsięwzięciami aplikują o środki unijne, na działania dedykowane szeroko pojętej ochronie przyrody oraz adaptacji do zmian klimatu. Poniżej wymieniono projekty dla których w ciągu ostatnich miesięcy podpisano umowy dofinansowania, projekty wybrane do dofinansowania, projekty po pozytywnej ocenie merytorycznej I stopnia.

¹³ Były to następujące projekty: 1) Zwiększanie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych. Budżet projektu: ponad 189 mln zł. Czas realizacji: 2007-2015 r. Projekt realizowany na terenie 175 nadleśnictw w 17 rdLP. Dzięki powstałym obiektom zretencjonowano ok. 42 mln m³ wody. 2) Przeciwdziałanie skutkom odpływu wód opadowych na terenach górskich. Zwiększenie retencji i utrzymanie potoków oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie. Całkowity budżet projektu: ponad 185 mln zł. Czas realizacji: 2007-2015 r. Projekt realizowany na terenie 55 nadleśnictw w czterech rdLP. Dzięki powstałym obiektom zretencjonowano ponad 1,5 mln m³ wody. 3) Rekultywacja na cele przyrodnicze terenów zdegradowanych, popoligonowych i powojennych zarządzanych przez PGL LP. Budżet projektu: ok. 130 mln zł. Czas realizacji: 2007-2015 r. Projekt realizowany na terenie 58 nadleśnictw w 15 rdLP. 4) Ochrona różnorodności biologicznej na obszarach leśnych, w tym w ramach sieci Natura 2000 – promocja najlepszych praktyk (Best for Biodiversity), finansowany ze środków UE w ramach instrumentu finansowego LIFE+ oraz NFOŚiGW. Budżet: 8,58 mln zł. Czas realizacji: 2012-2014 r.

¹⁴ Były to następujące projekty, działania i efekty tych działań:

projektów z udziałem środków Unii Europejskiej) były ogółem zrealizowane do dnia 31.12.2023 r.

(akta kontroli str. 92-149, 1444-1500, 2655-2680, 6229-6232)

1.1. b) Realizacja działań związanych z przeciwdziałaniem zmianom klimatu.

W sprawozdaniach finansowo-gospodarczych LP za lata 2019-2023 (w części *Przeciwdziałanie zmianom klimatu*) wykazywano, iż w tym zakresie podejmowano różnorodne działania. I tak w sprawozdaniu za 2023 r.:

a) *Leśne Gospodarstwa Węglowe*. Głównym celem przedsięwzięcia jest wykazanie roli obszarów leśnych w łagodzeniu negatywnych skutków zmian klimatycznych i pochłanianiu gazów cieplarnianych. W ramach projektu udoskonalany jest model pochłaniania dwutlenku węgla przez lasy (CBMCFS3 – Carbon Budget Model of the Canadian Forest Sector), który umożliwia określanie ilości zakumulowanego węgla dla każdego wydzielenia drzewostanowego. Zaplanowano również testowanie efektywności dodatkowych działań zmierzających do zwiększenia retencji CO₂ w lasach Polski. Efekty podjętych działań zaowocują udoskonaleniem sposobu raportowania pochłaniania CO₂. W 2023 r. zaplanowano realizację działań dodatkowych na powierzchni 971,88 ha. Odbyły się dwie aukcje Jednostek Dwutlenku Węgla (JDW), podczas których wylicytowano ekwiwalent 20.254 t dodatkowo pochłoniętego CO₂.

b) *Lasy Węglowe*. Projekt dotyczy realizacji działalności dodatkowej w gospodarce leśnej wspomagającej pochłanianie i akumulację CO₂ oraz udostępnienie do obrotu kredytów węglowych po uzyskaniu certyfikacji. Planowany zasięg projektu Lasy Węglowe to ponad 50 tys. ha, na których będą realizowane działania zwiększające absorpcję CO₂. Mają one charakter dodatkowy w stosunku do zadań już wykonywanych w ramach gospodarki leśnej. W tym celu wyznaczone zostaną nowe obszary leśne, inne niż powierzchnie doświadczalne w projekcie *Leśne Gospodarstwa Węglowe*. Przeciwdziałając zmianom klimatycznym, Lasy Państwowe podjęły wyzwanie zmierzenia i oceny emisji gazów cieplarnianych. Po zakończeniu analizy możliwe będzie bardziej świadome i skuteczne wprowadzenie działań dążących do redukcji śladu węglowego, a na dalszym etapie – ocena, czy przynoszą one oczekiwane efekty. Przeprowadzono pilotaż obliczenia śladu węglowego organizacji (...) dla sześciu jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych.

c) *Podnoszenie efektywności energetycznej budynków w PGL LP*. W 2023 r. w ramach projektu m.in.: (...) 4) prowadzono prace nad rozwojem Aplikacji Projekty w zakresie zbierania i weryfikacji danych niezbędnych do realizacji projektu dotyczących m.in. świadectw charakterystyki energetycznej (SCHE) i audytów energetycznych, budynków i źródeł ciepła; 5) prowadzono analizy danych dotyczących m.in. mikroinstalacji OZE oraz opłat za moc bierną, ponoszonych przez jednostki organizacyjne LP w celu jej kompensacji, a także prowadzono

a) Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach nizinnych – MRN2. Lasy Państwowe w 2023 r. kontynuowały i zakończyły realizację tego projektu. W projekcie MRN2 uczestniczyło 113 nadleśnictw z 17 regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych. Wartość wskaźników osiągnięta w 2023 r. to łącznie 563 sztuk obiektów zbiornikowych i zadań kompleksowych, pojemność obiektów małej retencji na poziomie 1.360.231 m³ i objętości retencjonowanej wody 948.930,47 m³. Okres kwalifikowalności wydatków w przedmiotowym projekcie zakończył się 31.12.2023 r. Podczas realizacji projektu MRN2 wykonano łącznie 1.349 obiektów i kompleksowych zadań, osiągnięto pojemność obiektów małej retencji na poziomie 3.985.194,74 m³ i objętości retencjonowanej wody 2.544.674,61 m³.

b) Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach górskich – MRG2. W 2023 r. Lasy Państwowe kontynuowały i zakończyły realizację tego projektu. W projekcie MRG2 uczestniczyło 47 nadleśnictw z czterech rdLP. Wartość wskaźników osiągnięta w 2023 r. zgodnie z wnioskami o płatność to 160 sztuk obiektów zbiornikowych i zadań kompleksowych. Pojemność obiektów małej retencji wykazana na zakończenie projektu to 304.803,40 m³ i objętości retencjonowanej wody 208.497 m³. Okres kwalifikowalności wydatków w projekcie zakończył się 31.12.2023 r. Podczas realizacji projektu MRG2 wykonano łącznie 1.099 obiektów i kompleksowych zadań, osiągnięto pojemność obiektów małej retencji na poziomie 916.614,89 m³ i objętości retencjonowanej wody 615.366,59 m³.

c) Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów – PPOŻ. W 2023 r. LP kontynuowały i zakończyły w dniu 31.08.2023 r. realizację tego projektu. W projekcie PPOŻ uczestniczyło 168 nadleśnictw z 17 rdLP. W ramach projektu w 2023 r. rozliczono wydatki dotyczące wybudowania czterech i zmodernizowania 17 dostrzegalni przeciwpożarowych, zakupu 28 zestawów sprzętu do lokalizacji pożarów oraz doposażenia sześciu punktów alarmowo-dyspozycyjnych (PAD).

d) Kompleksowy projekt ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych na obszarach zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe – OPL. W 2023 r. LP kontynuowały i zakończyły realizację Kompleksowego projektu ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych na obszarach zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe. Do końca 2023 r. w projekcie OPL uczestniczyło łącznie 114 nadleśnictw z 16 rdLP, realizując zadania ochronne na 117 obszarach Natura 2000. Do końca 2023 r. w wyniku prowadzonych działań ochronnych poprawiono lub utrzymano odpowiedni stan siedlisk i stanowisk występowania chronionych gatunków na powierzchni 14,9 tys. hektarów. W ich zakresie były przede wszystkim zabiegi czynnej ochrony, kształtowanie odpowiednich warunków przyrodniczych w odniesieniu do wymogów siedliskowych, zwalczanie gatunków inwazyjnych, ograniczenie drapieżnictwa oraz monitorowanie występowania gatunków chronionych. Prowadzono zabiegi ochronne na rzecz ponad 32 gatunków roślin i zwierząt oraz ponad 30 typów siedlisk przyrodniczych występujących na obszarach Natura 2000.

analizy dotyczące okresu zwrotu inwestycji związanych z samowystarczalnością energetyczną PGL LP; 6) zorganizowano szkolenia dla pracowników LP; 7) przygotowano aplikację na konkurs organizowany w ramach Polskiego Kongresu Klimatycznego, w którym LP uzyskały tytuł Lidera Transformacji Energetycznej.

d) *Las Energii*. Projekt realizowany od 2021 r. jest kontynuacją wcześniejszych działań w zakresie odnawialnych źródeł energii w LP skupiającym wiele różnorodnych inicjatyw. Strategicznym celem projektu jest przeciwdziałanie zmianom klimatu przez redukcję emisji gazów cieplarnianych do atmosfery¹⁵.

(akta kontroli str. 92-260, 2655-2680, 6229-6232)

1.1.c. Lasy Państwowe opracowały i realizują *Kompleksowy program przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz działań mitygujących w perspektywie do 2030 roku*. Program obejmuje kluczowe działania jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, w tym w szczególności w zakresie: hodowli, ochrony lasu, ochrony siedlisk i gatunków, gospodarki wodnej oraz ochrony przeciwpożarowej lasu. Jego regulacje zostały ujęte w nowelizacji Zasad Hodowli Lasu, Instrukcji Ochrony Lasu i Instrukcji Urządzania Lasu. Program dotyczy m.in. następujących zadań: zwiększania różnorodności gatunkowej, strukturalnej i wiekowej drzewostanów; realizacji działań z zakresu małej retencji; ochrony siedlisk bagiennych; maksymalnego wykorzystania odnowienia naturalnego; zwiększania odporności poszczególnych osobników na stresy o charakterze abiotycznym i biotycznym; przebudowy drzewostanów odznaczających się wysokim poziomem ryzyka powstania różnego rodzaju szkód; ochrony przed skutkami działania czynników abiotycznych; ochrony przed chorobami infekcyjnymi; ograniczania szkód wyrządzanych przez owady foliofagiczne; ograniczania szkód wyrządzanych przez zwierzyne.

W latach 2021-2023 znowelizowane zostały Zasady Hodowli Lasu (ZHL), oraz Instrukcja Ochrony Lasu (IOL) i Instrukcja Urządzania Lasu (IUL), które są podstawowymi dokumentami z zakresu planowania i realizacji zagospodarowania lasu.

W nowelizacji ZHL idąc naprzeciw wyzwaniom zmian klimatu, zgodnie z wcześniej zrealizowanym pracom badawczym, rozszerzono możliwości wprowadzania podstawowych gatunków lasotwórczych w Polsce na podstawie interdyscyplinarnych badań i tematu badawczego zrealizowanego pod kierownictwem dr inż. Jana Łukaszevicza z IBL pt. *Weryfikacja istniejących zasięgów występowania głównych lasotwórczych gatunków drzew w Polsce na podstawie nowych badań*. Dotychczasowe zasięgi podstawowych gatunków lasotwórczych drzew opracowane były na podstawie granic występowania poszczególnych gatunków na gruncie. Zmiany klimatu i zmieniające się warunki środowiskowe w postaci ilości opadów oraz warunków termicznych spowodowały, iż poszczególne gatunki zaczęły zmieniać optima swojego występowania, w związku z powyższym umożliwiono rozszerzenie ich występowania w gradiencie geograficznym. Kolejnym działaniem jest umożliwienie zwiększania udziału gatunków lekkonasiennych¹⁶ oraz możliwości wykorzystania łączonego odnowienia naturalnego z odnowieniem z sadzenia zwłaszcza dla gatunków ciężkonasiennych¹⁷. Wypracowane rozwiązania zostały wdrożone do praktyki tematem badawczym w 2017 roku przez prof. dr hab. Tadeusza Andrzejczyka, zrealizowanym na zlecenie DGLP pt. *Alternatywne metody zakładania upraw dębowych: ocena efektów hodowlanych i ekonomicznych*. Temat ten znalazł odzwierciedlenie w ZHL. W Lasach Państwowych na przełomie ostatnich lat

¹⁵ Jego wdrożenie to wkład LP w większe wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych oraz zmniejszenie zależności Polski od dostaw paliw kopalnych z innych krajów, co ma wpływ na bezpieczeństwo energetyczne. Projekt Las Energii, wraz z projektami Lasy Węglowe oraz Podnoszenie efektywności energetycznej budynków w PGL LP, jako inicjatywa PGL LP Lasy dla Klimatu został pod koniec 2023 r. włączony do portfela projektów strategicznych KPRM na poziomie krajowym. Głównym celem jest osiągnięcie samowystarczalności energetycznej i rozpoznanie zasobów LP na potrzeby budowania energetyki rozproszonej bazującej na odnawialnych źródłach energii. Otwarta i elastyczna forma projektu obejmuje działania planistyczne, zarządcze oraz inwestycyjne. Wiele z nich ma charakter pilotaży lub innowacji. W 2023 r. prowadzono prace nad uzyskaniem niezbędnych zgód i pozwoleń oraz warunków przyłączeniowych dotyczących budowy farm fotowoltaicznych (PV) do 1 MW, w szczególności na terenie RDLP w Toruniu. Udostępniono również kolejne grunty w formie dzierżawy producentom energii (Tauron), pod budowę farm fotowoltaicznych o mocy powyżej 1 MW. Ogólnie oszacowany potencjał gruntów PGL LP pod inwestycje PV wynosi ok. 4 tys. ha. W 2023 r. kontynuowano również realizację pilotażowego działania związanego z budową farm wiatrowych nad lasami, w partnerstwie z inwestorem zewnętrznym – firmą Eurowind Energy Sp. z o.o. Doprecyzowywano lokalizacje potencjalnych farm wiatrowych, kontynuowano monitoring środowiskowy oraz rozpoczęto gminne konsultacje społeczne będące następstwem przystąpienia przez gminy do opracowania niezbędnych dokumentów planistycznych. W ramach projektu koordynowanego przez CKPS prowadzone były działania dotyczące zakupu energii elektrycznej w ramach zintegrowanego zakupu energii elektrycznej (ZZEE) oraz zakupu paliw gazowych w ramach zintegrowanego zakupu paliw gazowych (ZZPG). (...).

¹⁶ Np. brzoza, wierzbza, osika.

¹⁷ Np. buk i dąb.

systematycznie zwiększa się udział odnowień naturalnych, który w sumarycznej ilości odnowień i zalesień na terenie LP wynosi średnio około 18%. Nowe wydanie ZHL umożliwia nadleśniczemu zmianę składu gatunkowego drzewostanu na każdy inny, pod warunkiem uzasadnienia swojej decyzji. Umożliwia także wykorzystywanie powstałych odnowień na gruncie nawet jeśli są one inne niż planowany w danej krainie przyrodniczo-leśnej typ drzewostanu, wymaga to jednak uzasadnienia. Takie działanie ma na celu większe wykorzystanie odnowień naturalnych oraz naturalnych procesów zachodzących w drzewostanach. Odnowienie naturalne z drzewostanu dobrej jakości i zdrowotności w miejscu pochodzenia powoduje, że uprawa z niego powstała może być bardziej odporna na zmiany klimatu. ZHL umożliwiają również łączenie odnowienia naturalnego z odnowieniem z sadzenia i/lub z odnowieniem z siewu. Przy coraz mniej regularnych latach nasiennych powstałe odnowienie naturalne oraz wykorzystanie gatunków lekkonasiennych w miejscu gdzie trudno jest wyprowadzić uprawę, a także stopniowe wprowadzanie właściwych gatunków leśnych powoduje skuteczne przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatu.

W ramach działań uwzględniających zachodzące zmiany klimatyczne w *Instrukcji Ochrony Lasu* oraz w *Instrukcji Urządzania Lasu* znalazły się odpowiednie zapisy. Lasy Państwowe zlecały realizację tematów badawczych dotyczących obserwowanych i potencjalnych skutków zmian klimatu oraz ich wpływu na gospodarkę leśną¹⁸.

Instrukcje ochrony przeciwpożarowej lasu w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych były wprowadzane zarządzeniami Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych: - nr 54 z dnia 21.11.2011 r., - nr 81 z dnia 23.12.2019 r.

(akta kontroli str. 444-783, 1444-1500, 1717-2654, 3752-5177, 6229-6232, 6236-6523)

1.2. W latach 2019 – 2024 Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych nie brała udziału w procesach legislacyjnych, których przedmiotem byłyby bezpośrednio zmiany w powszechnie obowiązujących przepisach prawa w zakresie dostosowania prawodawstwa do kwestii zmian klimatycznych.

W toku procesu dotyczącego zmian w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne*¹⁹, w piśmie z dnia 28 kwietnia 2020 r. zaproponowano zmianę (w art. 261 ust. 6 dodanie punktu 3), która miałaby zwalniać z obowiązku ponoszenia opłat za korzystanie z wód grunty pokryte wodami oddawane w użytkowanie na potrzeby zwiększania retencji wodnej oraz wykonywania ujęć przeciwpożarowych lub obiektów dla potrzeb ochrony przyrody. Propozycja ta nie została jednak uwzględniona.

(akta kontroli str. 405-424, 5439-5448, 5467-5517, 6229-6232)

1.3. W latach 2019-2024 podejmowano działania dotyczące opracowania i wprowadzenia do stosowania w jednostkach organizacyjnych LP *Kompleksowego programu przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz działań mitygujących w perspektywie do 2030 roku*²⁰ (dalej: KPPZL). I tak:

¹⁸ Najważniejsze z tych tematów badawczych to: Zmiany potencjału wiązania węgla w ekosystemach leśnych w różnych scenariuszach odnowienia po zaburzeniach wielkoobszarowych i rozpadach drzewostanów w kontekście ochrony klimatu i roli gospodarki leśnej – realizowany przez Uniwersytet Rolniczy w Krakowie; Opracowanie metod, ocena i monitoring zwiększania pochłaniania CO₂ w Lasach Węglowych – realizowany przez IBL; Wpływ gospodarki leśnej na zwiększanie efektywności pochłaniania CO₂ przez gleby i ochronę różnorodności biologicznej – realizowany przez IBL; Opracowanie skutecznych strategii monitorowania drzewostanów sosnowych pod kątem wczesnego wykrywania kwarantannowego nienicenia – węgorka sosnowca (*Bursaphelenchus xylophilus*), w warunkach aktualnie zachodzących zmian klimatycznych – realizowany przez Instytut Ochrony Roślin PIB, SGGW w Warszawie i IBL; Podniesienie potencjału adaptacyjnego lasów przez selekcję odpornościową – realizowany przez IBL; Weryfikacja istniejących zasięgów występowania głównych lasotwórczych gatunków drzew w Polsce na podstawie nowych interdyscyplinarnych badań – realizowany przez IBL; Alternatywne metody zakładania upraw dębowych: ocena efektów hodowlanych i ekonomicznych – realizowany przez SGGW; Bezzrębowy sposób zagospodarowania Leśnych Gospodarstw Węglowych – realizowany przez SGGW; Analiza aktualnych parametrów populacyjnych oraz trendów demograficznych gatunków drzew w Puszczy Białowieskiej – realizowany przez SGGW; Wpływ sukcesyjnych modeli hodowli drzewostanów mieszanych z udziałem dębu na sekwestrację dwutlenku węgla – realizowany przez SGGW; Szacowanie biomasy i ilości związanego w niej węgla w młodszych fazach rozwojowych drzewostanów głównych gatunków lasotwórczych drzew w Polsce z uwzględnieniem czynników je determinujących – realizowany przez Instytut Dendrologii PAN w Kórniku; Zmniejszenie emisji CO₂ na etapie odnowienia drzewostanu – Odnowienie – realizowany przez Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu; Przyrodniczo-ekonomiczny monitoring naturalnej i sztucznej regeneracji lasu w Nadleśnictwie Pisz po huraganie w 2002 r. – realizowany przez IBL; Wpływ zabiegów pielęgnacyjno-ochronnych na stabilność drzewostanów oraz różnorodność flory i fauny na przykładzie rezerwatu Lasy Janowskie – realizowany przez SGGW; Wpływ jemioly pospolitej (*Viscum album* subsp. *austriacum*) na kondycję i stabilność drzewostanów sosnowych w aspekcie obserwowanych zmian klimatycznych – realizowany przez SGGW; Analiza warunków wodnych siedlisk leśnych wraz z określeniem wskaźników determinujących stan zdrowotny drzewostanów oraz wskazanie działań mogących go poprawić – realizowany przez IBL.

¹⁹ Dz. U. z 2023 r. poz. 1478, ze zm.

²⁰ Poniżej wyszczególniono zarządzenia Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, pisma i decyzję Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, które dotyczyły ww. programu: 1. Zarządzenie nr 45 z 17.09.2019 r. z sprawie powołania Zespołu

Dyrektor Generalny zarządzeniem nr 45 z 17.09.2019 r. w sprawie powołania Zespołu Zadaniowego ds. opracowania kompleksowego programu przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz podjęcia działań mitygacyjnych w perspektywie do 2030 r.²¹ określił skład ww. zespołu (w skład zespołu wchodził m.in. Naczelnik Wydziału Ochrony Lasu DGLP oraz Naczelnik Wydziału Hodowli Lasu DGLP), oraz określił termin zakończenia prac zespołu do 31.12.2019 r.

W zarządzeniu Dyrektora Generalnego nr 1 z 08.01.2020 r. w sprawie zmiany ww. zarządzenia nr 45 z 17.09.2019 r.²² zapisano, iż określa się termin zakończenia prac zespołu do 30.03.2020 r., oraz że zarządzenie obowiązuje od 01.01.2020 r. (z mocą wsteczną).

Nieprawidłowości w tym zakresie opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 441-443, 1444-1520, 6229-6232)

Dyrektor Generalny zarządzeniem nr 66 z 22.07.2022 r.²³ wprowadził do stosowania w jednostkach organizacyjnych LP *Kompleksowy program przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz działania mitygacyjne w perspektywie do 2030 r.*

Nieprawidłowości w tym zakresie opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 261-360, 1220-1244, 6229-6232)

W dniu 28.03.2022 r. wystąpiono do radcy prawnego z prośbą o konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.

W dniu 31 sierpnia 2023 r. Główny Inspektor Sanitarny, przekazał²⁴ pozytywną opinię do projektu KPPPZL wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

W dniu 28 listopada 2023 r. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska przekazał²⁵ opinię do projektu KPPPZL wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

(akta kontroli, str. 1444-1520, 6229-6232)

W decyzji nr 201 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 12.12.2023 r.²⁶ zapisano, iż traci moc ww. zarządzenie (wraz z zarządzeniem zmieniającym²⁷), oraz że wprowadza się do stosowania w jednostkach organizacyjnych LP *Kompleksowy program przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz działania mitygacyjne w perspektywie do 2030 r.*, stanowiący załącznik nr 1 do zarządzenia.

W ww. programie zapisano, iż celem postępowania, które opisuje program jest zapobieżenie lub minimalizacja negatywnych skutków gwałtownych zmian klimatycznych, w tym przede wszystkim niedopuszczenie do wielkopowierzchniowego zamierania lasów. Opisano współczesne prognozy i scenariusze dotyczące przyszłych stanów środowiska przyrodniczego i ich wpływu na lasy i gospodarkę leśną, oraz przyczyny i skalę zamierania lasów w Polsce w latach 2015-2021 (wyszczególniając czynniki: predysponujące, inicjujące, współuczestniczące i dobijające).

W ww. programie zapisano, iż w obecnej chwili można zidentyfikować sześć głównych zasad postępowania hodowlanego zmierzającego do podniesienia odporności oraz zwiększenia potencjału adaptacyjnego lasów (sześć głównych elementów składających się na strategię adaptacji lasów do zmian klimatycznych): 1) zwiększanie różnorodności gatunkowej drzewostanów, 2) zwiększanie różnorodności strukturalnej drzewostanów, 3) zachowanie i zwiększanie wewnątrzgatunkowej zmienności genetycznej, 4) zwiększanie odporności

Zadaniowego ds. opracowania kompleksowego programu przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz podjęcia działań mitygacyjnych w perspektywie do 2030 roku; 2. Zarządzenie nr 1 z 08.01.2020 r. w sprawie zmiany ww. zarządzenia nr 45 z 17.09.2019 r.; 3. Pismo z 14.05.2020 r. – przekazujące program do Ministerstwa Środowiska z prośbą o rekomendację do zaproponowanych działań – pismo pozostało bez odpowiedzi; 4. Pismo z 22.04.2021 r. – wystąpienie do GDOŚ z prośbą o wydanie opinii, co do konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko; 5. Pismo z 02.06.2021 r. – Odpowiedź GDOŚ na pismo z 22.04.2021 r.; 6. Pismo z 28.06.2022 r. wraz z załącznikiem (notatka służbowa ze spotkania w dniu 25.05.2022 r.), zlecające CKPS wykonanie zlecenia na przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko *Kompleksowego programu przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz działań mitygacyjnych w perspektywie do 2030 r.*; 7. Zarządzenie nr 66 z 22.07.2022 r. w sprawie przyjęcia *Kompleksowego programu przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz działania mitygacyjne w perspektywie do 2030 r.*; 8. Zarządzenie nr 84 z 11.10.2022 r. zmieniające ww. zarządzenie nr 66 i wprowadzające jego tekst jednolity; 9. Decyzja nr 201 z 12.12.2023 r. w sprawie wprowadzenia *Kompleksowego programu przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz działań mitygacyjnych w perspektywie do 2030 r.* w PGL LP.

²¹ ZO.0070.2.2019.

²² ZO.0070.2.2019.

²³ Znak ZP.011.5.2022.

²⁴ Pismem znak: HŚ.NZ.530.13.2023.PS.

²⁵ Pismem znak: DOOŚ-TSOOŚ.410.13.2023.

²⁶ Znak ZG.7000.20.2023.

²⁷ Nr 84 z dnia 11.10.2022 r. (znak ZP.011.5.2022).

poszczególnych osobników na stresy o charakterze abiotycznym i biotycznym, 5) przebudowę drzewostanów odznaczających się wysokim poziomem ryzyka powstania różnego rodzaju szkód, 6) niedopuszczenie do nadmiernego wzrostu zasobności drzewostanów. Opisano działania krótkoterminowe i długoterminowe mające na celu zapobieganie oraz minimalizację negatywnych skutków gwałtownych zmian klimatycznych w następujących zakresach: - hodowli lasu, - gospodarki wodnej, - ochrony lasu, - urządzania lasu, - ochrony różnorodności przyrodniczej.

W załączniku nr 1 do programu wyszczególniono *Katalog działań do Kompleksowego programu przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce*, a w nim m.in. rodzaje działań krótkoterminowych i długoterminowych, organy/jednostki/instytucje je wprowadzające i realizujące, czas realizacji oraz spodziewane rezultaty działań.

Nieprawidłowości w tym zakresie opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli, str. 261-360, 1220-1244, 6229-6232)

Kompleksowy program obejmuje kluczowe działania jednostek LP, w tym w szczególności w zakresie hodowli, ochrony lasu, ochrony siedlisk i gatunków, gospodarki wodnej oraz ochrony przeciwpożarowej lasu. Jego regulacje zostały ujęte w nowelizacji *Zasad Hodowli Lasu, Instrukcji Ochrony Lasu i Instrukcji Urządzania Lasu*. Program dotyczy m.in. następujących zadań: zwiększania różnorodności gatunkowej, strukturalnej i wiekowej drzewostanów; realizacji działań z zakresu małej retencji; ochrony siedlisk bagiennych; maksymalnego wykorzystania odnowienia naturalnego; zwiększania odporności poszczególnych osobników na stresy o charakterze abiotycznym i biotycznym; przebudowy drzewostanów odznaczających się wysokim poziomem ryzyka powstania różnego rodzaju szkód; ochrony przed skutkami działania czynników abiotycznych; ochrony przed chorobami infekcyjnymi; ograniczania szkód wyrządzanych przez owady foliofagiczne²⁸; ograniczania szkód wyrządzanych przez zwierzęnę. W latach 2021-2023 znowelizowane zostały *Zasady Hodowli Lasu, oraz Instrukcja Ochrony Lasu i Instrukcja Urządzania Lasu*, które są podstawowymi dokumentami z zakresu planowania i realizacji zagospodarowania lasu. Zespoły zadaniowe opracowujące te dokumenty uwzględniały działania, które były przewidywane do realizacji w ww. *Kompleksowym programie*. W ww. *Kompleksowym programie* wskazywane były także działania, które LP realizują już od wielu lat, które przyczyniają się do łagodzenia skutków zmian klimatycznych²⁹.

Przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Dyrektor Generalny Lasów Państwowych zlecił Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych (CKPŚ).

Prognoza oddziaływania na środowisko wraz z projektem *Kompleksowego programu* została przedłożona Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska (GDOŚ) i Głównemu Inspektorowi Sanitarnemu (GIS) w celu uzyskania opinii, zapewniając jednocześnie wypełnienie zobowiązań art. 54 ust. 1 ustawy o ochronie środowiska.

W dniu 31.08.2023 r.³⁰ GIS, przekazał pozytywną opinię do projektu *Kompleksowego programu* wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

W dniu 28.11.2023 r.³¹ GDOŚ przekazał opinię do projektu *Kompleksowego programu* wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. GDOŚ w opinii przedstawił wątpliwości co do treści projektu *Kompleksowego planu*. W wyniku analizy ww. opinii sporządzono wyjaśnienia do opinii oraz wprowadzono zmiany do projektu *Kompleksowego programu* i ww. prognozy. Spośród 28 uwag i wniosków, uwzględniono w projekcie *Kompleksowego programu* dziewięć, a jedną uwagę uwzględniono częściowo.

²⁸ Foliofagi - owady odżywiające się liśćmi i igłami. <https://www.encyklopedialesna.pl/haslo/foliofagi/> [dostęp: 22.07.2024 r.].

²⁹ Należą do nich: - rozproszenie ryzyka w hodowli lasu na możliwie dużą liczbę gatunków drzew dostosowanych do warunków siedliskowych; - kształtowanie złożonej budowy drzewostanów zubożonych gatunkowo i uproszczonych strukturalnie; - przebudowywanie drzewostanów niezapewniających celów gospodarki leśnej; - inicjowanie naturalnego odnowienia lasu wszędzie tam, gdzie jest to możliwe i uzasadnione, - wykorzystanie istniejących odnowień naturalnych; - w terenach trudnych do odnowienia wykorzystanie sukcesji z możliwością korekty celu hodowlanego i sposobu jego realizacji; - wspieranie procesów naturalnych, które sprzyjają zwiększaniu różnorodności biologicznej w lasach; - nadanie określonego typowi drzewostanu charakteru dynamicznego – zmiennego w czasie, z uwzględnieniem cech biologicznych i wymagań ekologicznych poszczególnych gatunków drzew; - ukierunkowanie cięć pielęgnacyjnych drzewostanów na stabilność, żywotność i trwałość lasów oraz na poprawę jakości produkcji; - preferowanie gatunków i osobników drzew mających zdolności adaptacyjne do zmieniających się warunków środowiska i klimatu; - wykorzystanie w selekcji drzew leśnych; - kontrola, prognozowanie, ocena i ograniczanie zagrożenia drzewostanów powodowanego przez owady kambio- i ksylofagiczne.

³⁰ Pismem znak HŚ.NZ.530.13.2023.PS.

³¹ Pismem znak DOOŚ-TSOOŚ.410.13.2023.

Przyczyną opóźnienia wprowadzenia do stosowania Kompleksowego programu była przedłużająca się procedura przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko tego dokumentu.

(akta kontroli, str. 1158-1219, 1444-1500, 3484-3751, 6229-6232, 6236-6523)

Do projektu Kompleksowego programu 25 podmiotów wniosło 138 uwag i 22 opinie.

Uwagi do projektu *Kompleksowego programu* (wraz z załącznikami) – dane liczbowe:

W konsultacjach wzięły udział cztery kategorie podmiotów: 1) jednostki samorządu terytorialnego – jeden podmiot – jedna uwaga; 2) organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, towarzystwa, fundacje) – pięć podmiotów – 62 uwagi; 3) inne instytucje – nadleśnictwo – jeden podmiot – jedna uwaga; 4) osoby prywatne – 18 osób – 74 uwagi oraz 22 opinie (opinie dotyczyły głównie wyrażenia poparcia i podkreślenia wagi wskazanych w Zał. 1 do projektu *Kompleksowego programu* działań).

Zgłoszone uwagi i wnioski zostały poddane analizie i ocenie pod kątem możliwości uwzględnienia i wykorzystania w projekcie *Kompleksowego programu*. Przy weryfikacji uwag i wniosków zgłoszonych w trakcie konsultacji zastosowano następującą ich klasyfikację: 1) uwaga uwzględniona – w siedmiu przypadkach uwzględniono rozwiązania zaproponowane przez podmioty biorące udział w konsultacjach, 2) uwaga uwzględniona częściowo – w sześciu przypadkach częściowo uwzględniono rozwiązania zaproponowane przez podmioty biorące udział w konsultacjach, 3) uwaga nieuwzględniona – w 124 przypadkach nie uwzględniono rozwiązań zaproponowanych przez podmioty biorące udział w konsultacjach, 4) wyjaśnienie – w jednym przypadku udzielono wyjaśnienia do zgłoszonych wątpliwości.

Nieprawidłowości w tym zakresie opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 1158-1219, 1444-1500, 3484-3751, 6229-6232)

Pismem z dnia 14.07.2021 r. Uniwersytet Rolniczy w Krakowie złożył Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych ofertę na usługę badawczą pod nazwą *Modele ryzyka zamierania głównych gatunków lasotwórczych Polski*. W ofercie zapisano, iż badania przeprowadzone przez zespół badawczy ww. uczelni wskazują na możliwość jednoznacznego ustalenia głównych czynników determinujących prawdopodobieństwo zamierania drzewostanów. Brak informacji o narażaniu na zamieranie, oraz podejmowanie decyzji, w trakcie sporządzania planów urządzenia lasu, dotyczących rozmiaru etatu użytkowania głównego i przyjmowanie wieków rębności bez uwzględnienia ryzyka rozpadu drzewostanów, mogą prowadzić do pogłębienia obserwowanych problemów. Ułatwienie podejmowania działań planistycznych i gospodarczych z uwzględnieniem ryzyka rozpadu drzewostanów, może stać się narzędziem wspomagającym wielofunkcyjną gospodarkę leśną prowadzoną przez Lasy Państwowe.

Dyrektor Generalny Lasów Państwowych decyzją nr 127 z dnia 19.10.2021 r. w sprawie zlecenia usługi badawczej pod nazwą *Modele ryzyka zamierania głównych gatunków lasotwórczych Polski*, zlecił wykonanie ww. usługi badawczej konsorcjum dwóch firm, określił okres realizacji badań na około 36 miesięcy i ogółem koszty planowane na kwotę 1.982.391 zł brutto, w tym na rok 2022 około 624.500 zł brutto. W decyzji zapisano, iż przewidywane jest wykorzystanie uzyskanych w ramach realizacji ww. usługi badawczej wyników badań przez jednostki organizacyjne LP oraz przez podmioty spoza jednostek organizacyjnych LP.

W dniu 29.10.2021 r. pomiędzy Skarbem Państwa - DGLP, a konsorcjum dwóch firm podpisano umowę na realizację przedmiotowej usługi badawczej. Określono, że przedmiot umowy będzie zrealizowany do dnia 31.12.2024 r. w podziale na trzy etapy: - etap I do 31.12.2022 r., - etap II do 31.12.2023 r., - etap III do 31.12.2024 r.

Protokołem nr 1 z dnia 03.01.2023 r. dokonano odbioru pierwszego etapu prac (sprawozdanie cząstkowe nr 1 z realizacji I etapu przedmiotowej usługi badawczej wpłynęło do DGLP 21.12.2022 r.). Tytułem realizacji prac DGLP wypłaciła wykonawcy kwotę 624.500 zł brutto.

Protokołem nr 2 z dnia 28.12.2023 r. dokonano odbioru drugiego etapu prac (sprawozdanie cząstkowe nr 2 z realizacji II etapu przedmiotowej usługi badawczej wpłynęło do DGLP 12.12.2023 r.). Tytułem realizacji prac DGLP wypłaciła wykonawcy kwotę 1.274.128 zł brutto. Tytułem realizacji I i II etapu prac DGLP wypłaciła wykonawcy kwotę 1.898.628 zł brutto.

W ww. umowie z dnia 29.10.2021 r. zapisano, iż całość prac zostanie zrealizowana do 31.12.2024 r.

(akta kontroli str. 3266-3483, 6229-6232)

1.4. W latach 2019-2024³² w Lasach Państwowych występowały następujące sytuacje związane ze szkodami dla gospodarki leśnej, m.in: szkodniki, choroby grzybowe i pasożytnicze, susza, podtopienia.

W ww. okresie szkodniki wystąpiły ogółem na powierzchni 1.965.938 ha. Choroby grzybowe i pasożytnicze wystąpiły na powierzchni ogółem 1.613.042 ha. Susza wystąpiła na powierzchni ogółem 236.278 ha. Podtopienia wystąpiły ogółem na powierzchni 15.864 ha.

Według DGLP skutki finansowe szkód powstałych ze strony czynników szkodotwórczych są niemożliwe do oszacowania.

W PGL LP w okresie od 01.01.2019 r. do 20.06.2024 r. nie szacowano finansowych skutków szkód dotyczących występowania następujących sytuacji kryzysowych: susze, powodzie, podtopienia, mrozy, gradacje szkodników, inne sytuacje kryzysowe.

Określano natomiast straty finansowe związane z pożarami (tj. straty w spalonym surowcu drzewnym, które oblicza się na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie jednorazowego odszkodowania za przedwczesny wyrąb drzewostanu³³), które wynosiły: - w 2019 r. 8,5 mln zł; - w 2020 r. 2,9 mln zł; - w 2021 r. 1,9 mln zł; - w 2022 r. 7,3 mln zł; - w 2023 r. 4,5 mln zł; - w I półroczu 2024 r. 5,2 mln zł.

(akta kontroli str. 405-429, 5231-5232, 6229-6232)

Na skutek powodzi we wrześniu 2024 r. (szczególnie w południowym dorzeczu Odry) Lasy Państwowe rozpoczęły na przełomie września i października 2024 r. szacowanie szkód w infrastrukturze i lasach zarządzanych przez PGL LP. Z danych posiadanych przez DGLP na 07.10.2024 r. wynika m.in., że:

- w zakresie infrastruktury; uszkodzeniu uległo około 580 km dróg (wartość tych szkód oszacowano wstępnie na ponad 62 mln zł), 45 mostów i blisko 600 przepustów, wiele kilometrów rowów, 40 budynków mieszkalnych, 15 budynków gospodarczych;

- w zakresie drzewostanów; woda zalała około 22.430 ha lasów³⁴. Na terenach, przez które przeszła fala powodziowa, wzrasta ryzyko obumierania drzew lub całych drzewostanów, uszkodzeniu uległo również młode pokolenie lasu (tj. uprawy leśne wraz z ogrodzeniem tych upraw), które prawdopodobnie będą wymagać odtworzenia.

(akta kontroli str. 6205-6206)

1.4.1. Stan zdrowotny drzewostanów.

Według danych DGLP, w ostatnich latach coraz wyraźniej widoczne jest zjawisko synergicznego oddziaływania wielu szkodotwórczych czynników abiotycznych i biotycznych. Obserwowane od szeregu lat globalne zmiany klimatyczne i związane z nimi anomalie pogodowe wskazują na możliwość dalszego pogłębiania się procesów chorobowych w lasach Polski, zwłaszcza w drzewostanach sosnowych, świerkowych i dębowych. Osłabienie kondycji zdrowotnej drzewostanów uwidoczniło się szczególnie wyraźnie po 2015 r. poprzez nasilenie rozmiaru szkód powstałych w wyniku oddziaływania czynników abiotycznych (susza, wysokie temperatury powietrza, silne wiatry) i biotycznych (szkodniki owadzie, choroby infekcyjne, inne organizmy).

Powierzchnie występowania (w ha) czynników szkodotwórczych przedstawiały się następująco:

- szkodniki; - w 2019 r. 639.469, - w 2020 r. 257.504, - w 2021 r. 272.640, - w 2022 r. 342.194, - w 2023 r. 398.213, - w 2024 r. (wg stanu na 20.06.2024 r.) 55.918;
- choroby grzybowe i pasożytnicze; - w 2019 r. 346.448, - w 2020 r. 319.758, - w 2021 r. 306.093, - w 2022 r. 290.559, - w 2023 r. 293.142, - w 2024 r. (wg stanu na 20.06.2024 r.) 57.042;
- susza; - w 2019 r. 66.675, - w 2020 r. 61.724, - w 2021 r. 37.008, - w 2022 r. 33.747, - w 2023 r. 35.276, - w 2024 r. (wg stanu na 20.06.2024 r.) 1.848;
- podtopienia; - w 2019 r. 2.573, - w 2020 r. 5.185, - w 2021 r. 1.411, - w 2022 r. 1.627, - w 2023 r. 2.011, - w 2024 r. (wg stanu na 20.06.2024 r.) 3.057.

Według DGLP, w pierwszej kolejności negatywne zjawiska obserwowane były w drzewostanach rosnących na silniejszych (żyźniejszych) siedliskach, które nie były wystarczająco odporne, aby poradzić sobie z silnym stresem i oddziaływaniem niekorzystnych warunków szkodotwórczych. Zmiany klimatyczne to czynnik predysponujący. Czynniki abiotyczne i antropogeniczne pełnią rolę inicjującą, a foliofagi, patogeny i inne organizmy (np.

³² Do 20.06.2024 r.

³³ Dz. U. Nr 99 poz. 905.

³⁴ Około: 6.000 ha na terenie RDLP w Katowicach, 5.100 ha na terenie RDLP w Zielonej Górze, 330 ha na terenie RDLP w Poznaniu, 11.000 ha na terenie RDLP we Wrocławiu.

jemiola) to czynniki współuczestniczące. Owady kambio³⁵ – i ksylofagiczne³⁶ to również czynniki współuczestniczące, dobijające osłabione drzewa. Wiarygodną metodą oceny stanu zdrowotnego drzewostanów jest analiza rozmiaru pozyskania posuszu oraz złomów i wywrotów. Pozyskanie posuszu, złomów i wywrotów (w m³) przedstawiało się według DGLP następująco: w 2019 r. 7.697.748, w 2020 r. 6.049.414, w 2021 r. 4.857.194, w 2022 r. 11.467.226, w 2023 r. 7.473.561, w 2024 r. (wg stanu na 01.07.2024 r.) 2.927.324.

Realizacja cięć posuszowych ma za zadanie poprawę stanu sanitarnego drzewostanów oraz minimalizację negatywnych skutków oddziaływania czynników szkodliwych, w szczególności szkodników wtórnych. Natomiast porządkowanie powierzchni uszkodzonych przez czynniki abiotyczne (pozyskanie złomów i wywrotów) ma za zadanie ograniczenie łatwo dostępnej bazy żerowej szkodników wtórnych i minimalizowania ryzyka ich rozprzestrzeniania się na sąsiadujące drzewostany oraz przygotowanie powierzchni do ponownego odnowienia.

1.4.2. Proces prognozowania i kwalifikowania do zabiegu.

Wykonanie zabiegu agrolotniczego z użyciem środków ochrony roślin wymaga ujęcia takiego zabiegu w planie zabiegów, zatwierdzonym przez wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa właściwego ze względu na miejsce przeprowadzenia zabiegu. Regionalne Dyrekcje Lasów Państwowych opracowują zbiorczy plan zabiegów na podstawie informacji otrzymanych z nadleśnictw, a następnie wysyłają go do właściwego terytorialnie inspektora wojewódzkiego. Plan zabiegów musi zostać przekazany wojewódzkiemu inspektorowi nie później niż na 40 dni przed planowanym rozpoczęciem tych zabiegów. Plan zawiera uzasadnienie konieczności wykonania zabiegów z zastosowaniem środków ochrony roślin, potwierdzające spełnienie warunków określonych w art. 38 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin³⁷. Wojewódzki inspektor zatwierdza plan zabiegów w terminie 7 dni roboczych od dnia złożenia planu zabiegów, jeżeli zostały spełnione warunki określone w art. 38 ww. ustawy oraz w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczące wprowadzenia do obrotu środków ochrony roślin i uchylające dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG³⁸. W terminie 7 dni przed dniem planowanego zabiegu podmiot planujący zabiegi agrolotnicze informuje wojewódzkiego inspektora o zamiarze przeprowadzenia takiego zabiegu ujętego w planie zabiegów, określając: a) termin zabiegu oraz nazwę i ilość środka ochrony roślin; b) imię, nazwisko oraz adres i miejsce zamieszkania lub siedziby wykonawcy zabiegu. W terminie 3 dni od dnia otrzymania powyższych informacji wojewódzki inspektor zakazuje wykonania zabiegu, jeżeli wskazane środki ochrony roślin nie mogą być stosowane przy użyciu sprzętu agrolotniczego lub na danym obszarze nie można wykonywać zabiegu. W przypadku wystąpienia nieprzewidzianego zagrożenia powodowanego przez organizmy szkodliwe możliwe jest wykonanie zabiegu agrolotniczego nieujętego w planie zabiegów, jeżeli jego wykonanie nie stwarza zagrożenia dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska. W takim przypadku podmiot planujący zabieg informuje wojewódzkiego inspektora o zamiarze przeprowadzenia takiego zabiegu w terminie 7 dni przed dniem planowanego zabiegu, podając wymagane informacje. Wojewódzki inspektor udostępnia informacje o planowanych zabiegach agrolotniczych na stronie internetowej wojewódzkiego inspektoratu ochrony roślin i nasiennictwa. Informacja o opryskach z powietrza jest udostępniana społeczeństwu przed wykonaniem zabiegu również przez leśników (strona internetowa, tablice informacyjne, lokalne media typu radio, telewizja, prasa). Zabiegi agrolotnicze wykonywane były rocznie na ok. 1-2% powierzchni LP.

Powierzchnie objęte zabiegami ograniczania populacji szkodliwych owadów (w ha) wykonywane techniką lotniczą przedstawiały się następująco: w 2019 r. 233.978, w 2020 r. 48.870, w 2021 r. 64.870, w 2022 r. 109.880, w 2023 r. 149.130, w 2024 r. (wg stanu na 01.07.2024 r.) 82.907.

W sezonie wegetacyjnym oprysk z powietrza wykonywany jest tylko jednorazowo, w oparciu o poziom zagrożenia, a nie profilaktycznie, czy zgodnie z kalendarzem oprysków jak ma to

³⁵ Kambiofag – gatunek saproksyliczny, głównie owady żyjące pod korą lub w korze drzew i krzewów. Odżywiają się tkanką kambium. Do kambiofagów należy wiele chrząszczy z rodziny bogatkowatych. <https://pl.wikipedia.org/wiki/Kambiofag> [dostęp: 22.07.2024 r.].

³⁶ Ksylofag – gatunek saproksyliczny odżywiający się drewnem, głównie owady. (...) Ksylofagi najliczniej występują w lasach, zwłaszcza lasach naturalnych. Należą do nich groźne szkodniki drzew. <https://pl.wikipedia.org/wiki/Ksylofag> [dostęp: 22.07.2024 r.].

³⁷ Dz. U. z 2024 r. poz. 630.

³⁸ Dz. Urz. UE. L. 2009. 309. 1

miejsce w innych sektorach gospodarki w zabiegach naziemnych (np. rolnictwie, ogrodnictwie). Decyzja o zabiegach ochronnych jest zawsze gruntownie przeanalizowana i ograniczona do sytuacji koniecznych. Obserwacje lotu motyli, jesienne poszukiwania, wiosenne kontrole uzupełniające, analizy fenologiczne, obserwacje dynamiki populacji, zróżnicowana przestrzenna lokalizacja są podstawą do podjęcia decyzji o ewentualnych zabiegach agrolotniczych. Niemalże do dnia oprysku analizowana jest powierzchnia do objęcia zabiegiem lotniczym. Często decyzja o wykonaniu zabiegu korygowana jest w ostatniej chwili, kiedy analizowany jest opór środowiska, spasożytowanie owadów, wpływ temperatury na stan faktycznego zagrożenia (np. przymrozki ograniczyły populację szkodnika). Wykonywanie zabiegu ograniczania nadmiernie występujących szkodliwych owadów wynika wprost z zapisów ustawy o lasach (art. 9), natomiast formalne i techniczne warunki ich wykonania regulują zapisy ww. ustawy o środkach ochrony roślin.

1.4.3. Ograniczenia w stosowaniu środków ochrony roślin.

Według GDLP, wstrzymujące się zagrożenie drzewostanów przed szkodliwymi owadami i patogenami wymaga ciągłego doskonalenia i wdrażania nowych metod ochrony lasu. Systematycznie wprowadzane są do praktyki nowe substancje aktywne i nowe formułacje insektycydów bardziej bezpiecznych dla środowiska leśnego, choć oczekiwania i potrzeby w tym zakresie są znacznie większe. W 100 letniej historii przechodzone przez etap mocno nieselektywnych i drastycznych środków typu DDT, HCH itd., aż do etapu środków wysoce selektywnych i możliwie bezpiecznych dla środowiska i człowieka. Problemem jest jednak ich niższa skuteczność, niż tych drastycznych środków i ciągle zmniejszająca się ich różnorodność, która rodzi ryzyko uodparniania szkodliwych owadów, grzybów patogenicznych itp. na substancje czynne środków. Wskutek zmian dostępności chemicznych środków ochrony roślin, zmian prawnych i rosnących wymagań w zakresie bezpieczeństwa nastąpiła znaczna redukcja liczby środków ochrony roślin. Największą liczbą preparatów Lasy Państwowe dysponowały na początku obecnego stulecia, kiedy to było około 20 środków ochrony lasu przeznaczonych do zabiegów agrolotniczych ograniczających liczebność szkodliwych owadów w lasach. Obecnie do chemicznej ochrony polskich lasów stosowane są tylko dwie substancje czynne: acetamipryd i od 2024 roku tebufenozyd. W połowie lat 90. ubiegłego wieku, w Polsce zostały wdrożone do zabiegów agrolotniczych preparaty zawierające bakterię *Bacillus thuringiensis*, co zapoczątkowało rozwój metody biologicznej w ochronie lasu. Obecnie biopreparaty są wykorzystywane do zwalczania najważniejszych gatunków owadów liściożernych powodujących wielkopowierzchniowe uszkodzenia lasów. Ich udział w zabiegach agrolotniczych systematycznie wzrasta. Lasy Państwowe stosują zasadę integrowania metod ochrony lasu, dając priorytet profilaktyce, a w sytuacji konieczności wykonania zabiegów ograniczających występowanie szkodliwych owadów preferują wykorzystanie środków biologicznych (dla przykładu w 2023 r. środek biologiczny Foray 76 B został użyty na powierzchni 77,1 tys. ha, co stanowiło 52% całkowitej powierzchni zabiegów). Pod tym samym kątem oceniane są substancje czynne na poziomie KE zanim zostaną dopuszczone do stosowania w środkach ochrony roślin. Podmiot rejestrujący środek ponosi zatem na etapie rejestracji wysokie koszty. Mając na uwadze niski poziom użycia środków ochrony roślin w leśnictwie koncerny chemiczne nie są zainteresowane rejestracją środków dla potrzeb leśnictwa, co przekłada się nie tylko na liczbę zarejestrowanych środków, ale również na poszukiwania nowych rozwiązań dla sektora leśnego.

W latach 2019-2023 stosowano w zabiegach agrolotniczych następujące chemiczne środki ochrony roślin w układzie grup chemicznych: - benzoilomoczniki, - neonikotynoidy (acetamipryd), - diacylohydrazyny (tebufenozyd).

1.4.4. Zagrożenie ze strony gatunków kwarantannowych i zmiana biologii szkodników występujących na terenie kraju w obliczu zmian klimatu. Według DGLP, Polska z uwagi na swoje położenie geograficzne, rozkład siedlisk i skład gatunkowy jest bardzo podatna na gradacyjne występowanie niektórych gatunków owadów. W obliczu zmian klimatu zagrożenie to wyraźnie rośnie. Wzrasta ryzyko ze strony gatunków kwarantannowych (np. *Bursaphelenchus xylophilus*, *Dendrolimus sybiricus*, *Anoplophora glabripennis*, *Agrilus anxius*, *Xylella fastidiosa*), ale również nasila się zagrożenie ze strony gatunków, które na terenie Polski już występowały, ale do tej pory nie powodowały większego zagrożenia gospodarczego (np. jemiola, kornik ostrozębny, drzewotocz japoński, kuprówka rudnica, korowódka dębowa).

Zmieniają się biologia i ekologia szkodliwych gatunków, częstotliwość gradacji, skracają się okresy międzygradacyjne, następują zmiany migracyjne organizmów szkodliwych na mocne siedliska w związku z ich ubożeniem z powodu braku wody, zwiększają obszary występowania na poziomie zagrażającym stabilności, zwiększają się granice zasięgów, etc. Dobrym przykładem dla powyższych też jest obserwowane na terenie Polski wystąpienie dodatkowej rójki u boreczników. Z obserwacji przeprowadzonych w 2018 r. wynika, że silne ocieplenie w początkowych dniach kwietnia, które utrzymywało się przez miesiąc, spowodowało bardzo gwałtowny rozwój roślinności oraz przyspieszenie rozwoju wielu gatunków owadów, w tym boreczników. Wylęgłe larwy mogły bez przerw żerować, a efektem takiego zachowania było sporządzenie kokonów w drugiej połowie maja oraz dodatkowa rójka, która zamiast odbywać się na przełomie lipca i sierpnia, odbyła się w pierwszych tygodniach czerwca. Owady, które przystąpiły do rójki czerwcowej wylęgały się z kokonów pierwszej generacji, umieszczonych w typowych miejscach dla tej generacji. Nie ma tu mowy o wylęganiu imagines (ostatecznego stadium w rozwoju osobniczym owadów) z diapauzujących kokonów (będących w stanie uśpienia). Pozyskane do badań postacie larwalne, kokony i postacie doskonałe w okresie czerwca przechodziły kolejne stadia rozwojowe lub składały jaja, z których wylęgały się larwy. Z larw tych w lipcu otrzymano kolejne pokolenie postaci doskonałych. Potwierdzeniem hodowli laboratoryjnych były obserwacje w terenie, gdzie zaobserwowano trzecią rójkę (letnią) boreczników. Podobnie wygląda nasilone występowanie kornika ostrozębnego. Przez wiele dziesięcioleci, kornik ostrozębny nie stwarzał zagrożenia dla lasów sosnowych. Dopiero w latach 2015–2019 stwierdzono masowy pojaw tego gatunku (gradacja), który niewątpliwie spowodowany był zachwianiem kondycji zdrowotnej drzewostanów sosnowych, wywołanej czynnikami abiotycznymi, a przede wszystkim stresem spowodowanym suszą. Negatywne konsekwencje związane z ocieplaniem się klimatu sprawiają, że przy wyższej temperaturze powietrza pierwsze loty kornika ostrozębnego można zaobserwować już na początku kwietnia. Przy normalnych, niezakłóconych warunkach pogodowych, rójka chrząszczy kornika powinna rozpoczynać się w pierwszej połowie maja. Od kilku lat obserwuje się rójkę chrząszczy drugiej generacji, która ma miejsce w drugiej połowie lipca i trwa do połowy sierpnia. W okresie wzmożonego występowania kornika na przełomie czerwca i lipca dodatkowo pojawiają się chrząszcze przystępujące do założenia pierwszej generacji siostrzanej. Panujące odpowiednie warunki termiczne, brak opadów atmosferycznych oraz stopniowo wydłużający się okres wegetacyjny w Polsce sprawiają, że dochodzi aż do trzykrotnego ataku ze strony kornika ostrozębnego, powodującego dotkliwe straty w drzewostanach sosnowych. Według DGLP duży niepokój powoduje zagrożenie zawleczenia inwazyjnego nicienia *Bursaphelenchus xylophilus*. Już kilkakrotnie służbom fitosanitarnym na granicy udało się przechwycić palety z tym nicieniem. Zagrożenie jest tym większe, że gatunek ten ma w Polsce swojego żywiciela (sosna) i wektora (żerdzianka sosnówka³⁹), a ocieplenie klimatu powoduje, że aktualnie w Polsce są już temperatury pozwalające na zadomowienie się węgorka sosnowego. Bardzo ważne jest monitorowanie zagrożenia ze strony tego nicienia, a w przypadku jego wykrycia natychmiastowe podjęcie działań sanitarnych. Lasy Państwowe wzmocniły monitoring realizowany przez wojewódzkie inspektoraty ochrony roślin i nasiennictwa poprzez utworzenie 10 stałych punktów monitoringowych żerdzianki sosnówki, usytuowanych w strategicznych lokalizacjach wokół dużych punktów przerobu drewna (w tym drewna sprowadzanego z zagranicy).

(akta kontroli str. 1158-1193, 1694-1716, 6229-6232)

1.5. Stosownie do art. 52 ust. 2 *ustawy o lasach*, Rada Ministrów przedkłada Sejmowi, m.in. informację o realizacji krajowego programu zwiększania lesistości.

Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych informacje o realizacji Krajowego Programu Zwiększania Lesistości przekazywała do Ministerstwa Klimatu i Środowiska na polecenie tego ministerstwa. W latach 2019-2024 ww. informacje przekazywano do Ministerstwa Klimatu i Środowiska w następujących terminach:

³⁹ Żerdzianka sosnówka - chrząszcz z rodziny kózkowate (Cerambycidae). Wtórny szkodnik sosny. Larwy przez pierwszy okres rozwoju żerują między korą a drewnem, później owalnym otworem wgrzają się w drewno, gdzie kontynuują żer. W tym czasie larwa usuwa z żerowiska nadmiar trocin. Przepoczwarczenie w drewnie. Postacie doskonałe wygrzają się okrągłym otworem na zewnątrz. Żer uzupełniający w koronach drzew na korze. Żerdzianka sosnówka jest wektorem węgorka sosnowego (*Bursaphelenchus xylophilus*), niezwykle groźnego szkodnika sosny. <https://www.encyklopediasna.pl/haslo/zerdzianka-sosnowka/> [dostęp: 22.07.2024 r.].

- informację za 2018 r. przekazano 21.10.2020 r. (po ponad roku i 9 miesiącach od końca roku 2018);
- informację za 2019 r. przekazano 12.11.2020 r. (po ponad 10 miesiącach od końca roku 2019);
- informację za 2020 r. przekazano 26.11.2021 r. (po ponad 10 miesiącach od końca roku 2020);
- informację za 2021 r. przekazano 03.07.2023 r. (po ponad roku i 6 miesiącach od końca roku 2021);

- informację za 2022 r. przekazano 05.01.2024 r. (po ponad roku od końca roku 2022);

Informacja za 2023 r. (wg stanu na 28.08.2024 r.) była w trakcie przygotowania.

Krajowy Program Zwiększania Lesistości został przyjęty przez Radę Ministrów w czerwcu 1995 r. Zakładano w nim zwiększenie lesistości Polski do 30% w 2020 r.

Według danych GUS lesistość Polski wynosiła (na 31.12.2020 r.) 29,6%. Lesistość Polski na koniec 2021 r. wynosiła 29,6%, na koniec 2022 r. 29,7%, natomiast na koniec 2023 r.⁴⁰ 29,6%. Z powyższego wynika, że do końca 2023 r. nie osiągnięto wskaźnika lesistości kraju wynoszącego 30%.

(akta kontroli str. 1158-1193, 5259-5357, 5423-5431, 6229-6232)

2.1. W badanym okresie dominującymi gatunkami drzew w lasach zarządzanych przez LP była sosna i modrzew, które występowały na powierzchni: - w 2019 r. 4.787.580 ha (z ogólnej powierzchni lasów wynoszącej 6.959.680 ha, tj. 68,79%); - w 2020 r. 4.783.521 ha (z ogólnej powierzchni lasów wynoszącej 6.960.486 ha, tj. 68,72%); - w 2021 r. 4.780.964 ha (z ogólnej powierzchni lasów wynoszącej 6.966.835 ha, tj. 68,62%); - w 2022 r. 4.774.823 ha (z ogólnej powierzchni lasów wynoszącej 6.971.745 ha, tj. 68,48%); - w 2023 r. 4.778.242 ha (z ogólnej powierzchni lasów wynoszącej 6.979.615 ha, tj. 68,45%); - w I półroczu 2024 r. 4.791.936 ha (z ogólnej powierzchni lasów wynoszącej 7.001.248 ha, tj. 68,44%).

Udział sosny i modrzewia w lasach zmniejszał się w ww. okresie z 68,79% do 68,44%⁴¹. Średni wiek wszystkich drzewostanów w latach 2019 – 2023 wynosił 64 lata, natomiast w I półroczu 2024 r. wynosił 65 lat. Z powyższego wynika, że średni wiek wszystkich drzewostanów w ww. okresie zwiększył się z 64 lat do 65 lat.

(akta kontroli str. 5231-5236, 6229-6232)

Ogółem powierzchnia gruntów leśnych kraju wg stanu na 01.01.2019 r. wynosiła 7.114.618 ha, w tym 6.959.680 ha obejmowało grunty na terenach zalesionych i 154.938 ha obejmowało grunty leśne niezalesione. Ogółem lasy ochronne obejmowały powierzchnię 3.829.163 ha. Największa powierzchnia wg kategorii ochronności wystąpiła w zakresie lasów wodochronnych – 1.544.652 ha.

Ogółem powierzchnia gruntów leśnych kraju wg stanu na 01.01.2023 r. wynosiła 7.134.410 ha, w tym 6.979.615 ha obejmowało grunty na terenach zalesionych i 154.795 ha obejmowało grunty niezalesione. Ogółem lasy ochronne obejmowały powierzchnię 3.803.561 ha. Największa powierzchnia wg kategorii ochronności wystąpiła w zakresie lasów wodochronnych – 1.546.830 ha.

Powierzchnia lasów ochronnych Polski ogółem wg stanu na 01.01.2023 r. zmniejszyła się w stosunku do stanu na 01.01.2019 r. o 25.602 ha. Zmniejszeniu uległy m.in. powierzchnie lasów: - glebochronnych, - cennych przyrodniczo, - nasiennych, - będących ostojami dzikich zwierząt.

Zdaniem NIK, w obliczu tak ekstremalnych zmian klimatycznych, jakie zachodzą obecnie należy dokonywać wnikliwe analizy sporządzanych wniosków aktualizujących uznanie lasów za ochronne.

(akta kontroli str. 405-424, 5231-5236, 5574-5576, 6210-6213, 6229-6232)

Dyrektor Generalny Lasów Państwowych wyjaśnił że: *powierzchnia lasów ochronnych w Lasach Państwowych w latach 2019-2023 uległa zmniejszeniu. Aktualizacja wykonywana jest w nadleśnictwach z indywidualnych powodów, które zawarte są we wnioskach nadleśnictw.*

(akta kontroli str. 5825)

⁴⁰ W 2023 r. we wskaźniku uwzględniono całkowitą powierzchnię kraju, łącznie z obszarem morskich wód wewnętrznych.

⁴¹ Na dzień 1.01.2023 r. w porównaniu do 1.01.2019 r., według gatunku panującego, powierzchnia lasów świerkowych zmalała do 302.913 ha (z 331.962 ha), natomiast lasów liściastych (dąb, klon, wiąz) wzrosła do 608.421 ha (z 569.960 ha).

2.2. Stosownie do art. 16 ust. 1 ustawy o lasach, minister właściwy do spraw środowiska, w drodze decyzji, uznaje las za ochronny lub pozbawia go tego charakteru, na wniosek Dyrektora Generalnego, zaopiniowany przez radę gminy – w odniesieniu do lasów stanowiących własność Skarbu Państwa.

Liczby wniosków do właściwego ministra o uznanie i/lub pozbawienie charakteru ochronnego lasów oraz powierzchnie tych lasów w kontrolowanym okresie⁴² przedstawiały się następująco: Ogółem w latach 2019-2024 (do 30.06.2024 r.) skierowano 106 wniosków o uznanie lasu za ochronny (obejmujących powierzchnię ogółem 906.587,12 ha) – minister wydał 90 decyzji o uznaniu lasu za ochronny. Najwięcej wniosków o uznanie lasu z ochronny skierowano do ministra w 2023 r. (30), natomiast minister wydał w tym zakresie 28 decyzji o uznaniu lasu za ochronny.

Ogółem w ww. okresie skierowano 113 wniosków o pozbawienie lasu charakteru ochronnego (obejmujących powierzchnię ogółem 878.023,74 ha) – minister wydał 89 decyzji o pozbawieniu lasu charakteru ochronnego. Najwięcej wniosków o pozbawienie lasu charakteru ochronnego skierowano do ministra w 2023 r. (32), natomiast minister wydał w tym zakresie 28 decyzji o pozbawieniu lasu charakteru ochronnego.

(akta kontroli str. 405-424, 6229-6232)

3.1. W kontrolowanym okresie przed przekazaniem planów urządzenia lasu do zatwierdzenia przez właściwego ministra były one poddawane weryfikacji formalnej (powyższe dokumentowano sporządzając zestawienia tabelaryczne pn. *Badanie Planu U.L.* dla każdego nadleśnictwa). Weryfikowano poszczególne składniki dokumentacji dotyczącej PUL⁴³.

Nieprawidłowości w tym zakresie opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 405-424, 432, 5237-5239, 6229-6232)

Według DGLP proces tworzenia projektów planów urządzenia lasu, nie był dotychczas projektowany tak, aby plan mógł być zatwierdzony od pierwszego dnia obowiązywania okresu planistycznego. Stosowana procedura ujęta w *Instrukcji urządzania lasu* z 2011 r. w § 125 wskazuje, że praktyka planowania zakładała zakończenie prac nad projektem w zakresie konsultacji społecznych nawet w drugim kwartale pierwszego roku obowiązywania PUL, w następstwie czego możliwe było skierowanie projektu planu do zatwierdzenia przez ministra właściwego ds. środowiska po sporządzeniu końcowej dokumentacji, co z przyczyn formalnych mogło prowadzić do jego zatwierdzenia nawet w ostatnim kwartale pierwszego roku obowiązywania planu. W przypadku przedłużania się uzyskania wymaganych opinii do projektu planu lub stwierdzenia rozbieżności na etapie weryfikacji w DGLP lub Ministerstwie Klimatu i Środowiska wymagających korekt dokumentacji, proces ten mógł się przedłużyć jeszcze bardziej.

Mając na uwadze potrzebę skrócenia okresu między zakończeniem prac nad projektem PUL i jego zatwierdzeniem przez Ministra wprowadzono znaczące zmiany w harmonogramie prac

⁴² Do 30.06.2024 r.

⁴³ Weryfikacja obejmowała następujące elementy: 1. Sprawdzenie kompletności wymaganych dokumentów: Elaborat, Program ochrony przyrody, Prognoza oddziaływania na środowisko, mapy (wymagane Instrukcje Urządzania Lasu), wniosek (wzór 8), plan (wzór 9), podsumowanie, opinie RDOŚ i PWIS; 2. Zgodność danych liczbowych we wzorach 8 i 9 oraz w tabelach części tabelarycznej elaboratu; 3. Wykazy cięć – porównanie wzoru 6 z tabelami XIV i XV – kontrola zgodności danych dotyczących etatu powierzchniowego i miąższościowego oraz z ustaleniami z Narady Techniczno-Gospodarczej. Porównanie etatu przyjętego w PUL z etatem optymalnym; 4. Lasy ochronne – sprawdzenie, czy są zamieszczone zarządzenia lub decyzje powołujące lasy ochronne – zgodność powierzchni, ograniczenia; 5. Uzgodnienia: ze Strażą Pożarną jeśli jest wymagane – (w zależności od kategorii zagrożenia pożarowego), z Parkiem Narodowym jeśli jest wymagane itp.; 6. Analiza gospodarki przeszłej – porównanie wykonania użytkowania i hodowli z przyjętymi zadaniami w poprzednim 10-leciu (kontrola realizacji PUL) – porównanie z Raportami z SILP; 7. Referat ZOL, Koreferat wykonawcy planu, Ocena dyrektora – czy są zamieszczone; 8. Gospodarka przyszła – wstawienie danych do tabeli weryfikującej obrębami i porównanie wyników dla nadleśnictwa z danymi we wniosku i planie; 9. Sprawdzenie informacji na temat: - procentowego łącznego użytkowania przyrostu spodziewanego w 10-leciu - tabelarycznego i użytecznego, - rozmiaru użytkowania przedrębego w stosunku do przyrostu drzewostanów nie objętych użytkowaniem rębny – przyjęta intensywność m³/ha i porównanie do wykonania w poprzednim 10-leciu, - użytkowania głównego zasobów nadleśnictwa/rok, - zadań hodowlanych zaplanowanych na 10-lecie – zgodność z wnioskiem; 10. Gospodarka przyszła – porównanie danych dla nadleśnictwa zebranych w tabeli weryfikującej z danymi w treści elaboratu; 11. Zapoznanie się z ewentualnymi wnioskami i wyjaśnieniami załączonymi w elaboracie; 12. Sprawdzenie w Podsumowaniu do projektu planu m.in. czy został zapewniony udział społeczeństwa w opracowaniu PUL; 13. Zapoznanie się z Prognozą Oddziaływania na Środowisko i opiniami RDOŚ i PWIS; 14. Oświadczenie w sprawie prognozy dotyczące wykształcenia - że spełnione są wymagania, o których mowa w art. 74a ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2023 r. poz. 1094, ze zm.) – czy jest zamieszczone; 15. Przygotowanie dokumentacji dla Ministra Klimatu i Środowiska.

urządzeniowych opisane w § 161 nowej *Instrukcji urządzania lasu* z 2023 r. Wprowadzono rekomendacje przyspieszenia procesu prac nad projektem PUL, tak aby ogłoszenie przetargu nastąpiło do końca ósmego roku obowiązyującego PUL i wyłonienie wykonawcy do końca pierwszego kwartału dziewiątego roku, co spowoduje wcześniejsze rozpoczęcie prac, a także przedstawienie projektu planu na naradzie projektu planu (NPP – odpowiednik narady techniczno-gospodarczej w poprzedniej instrukcji) w październiku dziesiątego roku, co powinno skutkować uzyskaniem stosownych opinii do projektu planu przed końcem obowiązywania bieżącego planu i umożliwi rozpoczęcie nowego okresu planistycznego z istotną w procesie, opinią RDOŚ. Taka zmiana powinna zapewnić możliwość zatwierdzenia planu przez Ministra w pierwszym półroczu obowiązywania nowego okresu planistycznego. Harmonogram spełnia wymagania ustawy o lasach w zakresie analizy gospodarki leśnej w minionym okresie (art. 18 ust. 1) oraz skraca czas do zatwierdzenia nowego planu w stosunku do poprzednio obowiązujących zapisów *Instrukcji urządzania lasu* z 2011 r. Jest to główne działanie podjęte systemowo w PGL LP. Ponadto w DGLP przeprowadzano w okresie objętym kontrolą dodatkowe czynności. W piśmie z 23 grudnia 2022 r.⁴⁴ DGLP zobowiązała dyrektorów rdLP do takiego przygotowania umów na projekty planów urządzania lasu w 2023 r., aby zapewnić przekazanie dokumentacji do opiniowania RDOŚ nie później niż do 30 listopada dziesiątego roku obowiązywania planu.

(akta kontroli str. 405-424, 433, 6229-6232, 6236-6523)

Dokumentem na podstawie którego sporządzany jest projekt PUL w LP jest *Instrukcja urządzania lasu*. W latach 2021-2023 zaktualizowano ten dokument. Instrukcja oprócz prawa krajowego uwzględnia kryteria dotyczące leśnictwa w zakresie istotnego wkładu w łagodzenie zmian klimatu, o którym mowa w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088⁴⁵ (prawo UE dotyczące klasyfikowania działalności gospodarczej jako zrównoważonej środowiskowo).

Kierunki obecnej nowelizacji wynikają w głównej mierze z obserwowanych zmian klimatu, potrzeb dywersyfikacji usług ekosystemowych oraz wdrażania nowych technologii w leśnictwie. W zakresie ujmowania wpływu zmian klimatu wprowadzono następujące rozwiązania: 1) Podział lasu na gospodarstwa – wyróżnienie gospodarstwa odbudowy lasów niestabilnych (N), związany głównie z utratą stabilności lasów, spowodowany najczęściej jako czynnik pierwotny zmian klimatu (§ 102 ust. 2); 2) Określenie nowej cechy w opisie taksacyjnym jaką jest stabilność drzewostanu (§ 42); 3) Bonitacja gatunków wchodzących w skład drzewostanu (wskaźnik bonitacji drzewostanu) (§ 37); 4) Spodziewany przyrost bieżący (tabelaryczny oraz użyteczny) (§ 45); 5) Wprowadzenie do instrukcji opracowania związanego z zarządzaniem wodą; 6) Opisanie ryzyk związanych ze zmianą klimatu. W *Programie ochrony przyrody* w rozdziale *Przekształcenia i zagrożenia środowiska przyrodniczego* należy opisać między innymi wpływ obserwowanej zmiany klimatu⁴⁶.

Przytoczone powyżej cechy są bezpośrednio związane ze zmianą klimatu i zostały umieszczone w opisie taksacyjnym każdego drzewostanu. Ponadto w części opisowej *Programu ochrony przyrody* należy ujmować opisowo obserwowany wpływ zmiany klimatu na lasy.

(akta kontroli str. 405-424, 444-783, 6210-6213, 6229-6232, 6236-6523)

3.2. Z dokumentacji DGLP wynika, że Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych nie bierze udziału w rozpatrywaniu uwag do projektów planów urządzania lasu. DGLP przekazywała projekty planów urządzania lasu do Ministra Klimatu i Środowiska celem zatwierdzenia. W odniesieniu do tego etapu mogą zostać skierowane uwagi z Ministerstwa i jeśli takie uwagi są zgłaszane są one kierowane drogą służbową do Dyrektora Generalnego LP w odpowiedzi na złożony wniosek o zatwierdzenie planu.

(akta kontroli str. 5178-5192, 5249-5258, 5436-5438, 6229-6232)

3.3. W badanym okresie (do 21.08.2024 r.) RDLP weryfikowała i przedstawiała do zatwierdzenia przez ministra właściwego do spraw środowiska 233 projekty planów urządzania lasu,

⁴⁴ Znak sprawy: ZU.6000.82.2022

⁴⁵ Dz. Urz. UE L 198/13 z 22.06.2020 r.

⁴⁶ Załącznik nr 4 Ramowy sposób przedstawienia zagadnień objętych Programem ochrony przyrody w planie urządzania lasu dla nadleśnictwa – schemat; rozdział 7. Przekształcenia i zagrożenia środowiska przyrodniczego.

natomiast minister zatwierdził 208 planów urządzenia lasu (wszystkie powyższe plany były zatwierdzane z opóźnieniem, tj. po planowanym rozpoczęciu okresu ich obowiązywania). Nieprawidłowości w tym zakresie opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli, str. 444-783, 5237-5239, 5569-5573, 5701-5744, 6229-6232)

3.4. W latach 2019-2024 (do dnia 01.06.2024 r.) Minister właściwy ds. środowiska zatwierdził łącznie 87 aneksów do PUL, w tym:

- z uwagi na uwzględnienie zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 – 48 aneksów;
- z przyczyn szkód i klęsk w drzewostanach – 36 aneksów;
- z uwagi na potrzeby obronności kraju (wojsko) – 2 aneksy.
- w związku z połączeniem nadleśnictw – 1 aneks;

Ponadto w latach 2019-2024 (do dnia 01.06.2024 r.) do DGLP wpłynęło 88 wniosków o zgodę na przekroczenie w PUL szacowanej miąższości użytków przedrębnych, z czego 70 wniosków zostało rozpatrzonych przez DGLP pozytywnie. I tak np.:

- decyzja nr 130 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 16 listopada 2022 r. zawierała szczegółowe uzasadnienie, jej podjęcie wymagało wystąpienia znaczących zdarzeń, które uniemożliwiały wykonanie zadań hodowlanych mieszczących się w szacunkowym etacie miąższościowym cięć przedrębnych,

Od 09.05.2014 r. obowiązuje w LP zarządzenie nr 30 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 09.05.2014 r. w sprawie kompensacji etatu użytków rębnych i przedrębnych w Lasach Państwowych, które na potrzeby planowania urządzeniowego wprowadza jednolite definicje etatów użytkowania rębного i przedrębного w planie urządzenia lasu. W zarządzeniu zapisano, iż w przypadku klęsk lub szkód w lasach dopuszcza się (w określonych sytuacjach) możliwość przekroczenia szacowanej w planie urządzenia lasu wielkości użytków przedrębnych.

(akta kontroli str. 5178-5194, 5763-5770, 6229-6232)

Pismem z dnia 10.03.2014 r. DGLP wystąpiła do Ministra Środowiska o akceptację opisanego przez DGLP postępowania przy procedowaniu i zatwierdzaniu PUL. Pismem z dnia 02.04.2014 r. Minister Środowiska poinformował DGLP, że akceptuje przedstawione przez DGLP rozwiązania i prosi o wydanie stosownego zarządzenia. Zarządzeniem nr 30 Dyktor Generalny LP z dnia 09.05.2014 r. określił sposób postępowania w sprawie kompensacji etatu użytków rębnych i przedrębnych w Lasach Państwowych.

(akta kontroli str. 5766-5770, 6208-6209)

Dyrektor Generalny Lasów Państwowych wyjaśnił, że procedura zatwierdzania ewentualnych zmian rozmiaru użytkowania przedrębного nie jest ugruntowanym zwyczajem, a udokumentowanym uzgodnieniem z Ministrem Środowiska.

(akta kontroli str. 5763-5765)

3.5. W okresie objętym kontrolą nadleśnictwa pozyskały według DGLP następujące ilości drewna: - w 2019 r. 40.626.465 m³; - w 2020 r. 38.232.456 m³; - w 2021 r. 40.517.430 m³; - w 2022 r. 42.316.506 m³; - w 2023 r. 40.070.589 m³; - w I półroczu 2024 r. 19.241.652 m³.

Średnia cena sprzedanego w tym okresie drewna wynosiła według DGLP odpowiednio: w 2019 r. 194,31 zł/m³; w 2020 r. 198,50 zł/m³; w 2021 r. 217,71 zł/m³; w 2022 r. 325,24 zł/m³; w 2023 r. 320,81 zł/m³; w I półroczu 2024 r. 278,71 zł/m³.

Ilość drewna pozyskanego przed zatwierdzeniem planu urządzenia lasu wynosiła według DGLP w badanym okresie odpowiednio: - w 2019 r. 4.741.632 m³; - w 2020 r. 4.286.228 m³; - w 2021 r. 2.501.876 m³; - w 2022 r. 1.723.631 m³; - w 2023 r. 2.351.504 m³; - w I półroczu 2024 r. 2.112.213 m³.

Ilość drewna pozyskanego w użytkowaniu przedrębным wynosiła według DGLP w badanym okresie odpowiednio: - w 2019 r. 18.389.783 m³; - w 2020 r. 16.593.791 m³; - w 2021 r. 18.063.996 m³; - w 2022 r. 21.179.856 m³; - w 2023 r. 18.964.459 m³; - w I półroczu 2024 r. 9.091.757 m³.

Ilość drewna pozyskanego w użytkowaniu rębным wynosiła według DGLP w badanym okresie odpowiednio: - w 2019 r. 20.502.514 m³; - w 2020 r. 20.027.592 m³; - w 2021 r. 20.879.793 m³; - w 2022 r. 19.197.378 m³; - w 2023 r. 19.287.435 m³; - w I półroczu 2024 r. 9.265.481 m³.

Pozyskanie drewna opałowego wynosiło według DGLP w kontrolowanym okresie odpowiednio: - w 2019 r. 3.733.933 m³; - w 2020 r. 3.333.904 m³; - w 2021 r. 3.081.169 m³; - w 2022 r. 5.272.013 m³; - w 2023 r. 5.538.510 m³; - w I półroczu 2024 r. 2.317.388 m³.

3.6. Uwzględnianie uwag środowiskowych przy opracowywaniu *Kompleksowego programu przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz działania mitygacyjne w perspektywie do 2030 r.*

Z porównania treści ww. programu i uwag zgłoszonych do ww. projektu tego programu przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska pismem z dnia 28.11.2023 r. wynika, że w programie nie uwzględniono części uwag dotyczących m.in. wycinania drzew w miastach, najnowszej literatury naukowej poświęconej przeciwdziałaniu zamierania lasów, ograniczenia wycinania lasów, popierania i zachowania odnowienia naturalnego, które wykształciło się pod okapem dojrzałych drzew, wprowadzenia zapisów ograniczających stosowanie rębni zupełnych, uwzględnienie zapisów o konieczności konsekwentnej ochrony lasów pełniących funkcje lasów wodochronnych, zwiększenia lesistości poprzez bardziej intensywne zalesianie, unikanie usuwania martwego drewna, ograniczenie działań mogących naruszać ciągłość morfologiczną i ekologiczną koryt górskich cieków, zabezpieczeniu skarp, dróg, szlaków zrywkowych przed nadmierną erozją wodną, zapewnienia nie pogorszenia obecnego stanu siedlisk przyrodniczych oraz stanu populacji dziko występujących gatunków, wykreślenia odniesienia do intensyfikacji zbytu drewna energetycznego, wprowadzenia zapisu o utrzymywaniu tam bobrowych, niezależnie czy powodują straty gospodarcze, czy nie, zaprzestaniu pozyskania drewna na siedliskach bagiennych poza sytuacjami wyjątkowymi, zaniechania wycinania wielkoobszarowych gniazd w starych lasach liściastych.

3.7. Opisanym powyżej pismem GDOŚ przedstawił swoje stanowisko w sprawie zaopiniowania ww. projektu programu.

Zapisano, że: Odnosząc się do części analitycznej trzeba zauważyć, że nie opisano w pełni wpływu przyszłej gospodarki leśnej na obecną kondycję drzewostanów. Dotyczy to w szczególności wprowadzenia monokultur sosny na żyzniejszych siedliskach (las, las mieszany), monokultur świerkowych w reglu dolnym, melioracji leśnych. Nie wyjaśniono, dlaczego także tych czynników nie zaliczono do przyczyn obniżania się kondycji zdrowotnej drzewostanów. W programie ujęto (str. 12) mapy z *symulowanego rozmieszczenia głównych typów lasów w Europie dla normalnych warunków klimatycznych* oraz *symulowanego (potencjalnego) rozmieszczenia głównych typów lasów w Europie dla przyszłych warunków klimatycznych* pochodzące z pracy (Henewinkel i in. 2013). Wyżej wymienione zobrazowanie dotyczące normalnych warunków klimatycznych wskazuje dla obszaru Polski na dominację drzewostanów sosnowych oraz świerkowych. Nie bierze ono pod uwagę warunków siedliskowych, odzwierciedlających potencjalną roślinność naturalną. Zasadne jest wskazanie zauważalnego wpływu sztucznego kształtowania stanu drzewostanów na ich obecną kondycję, jak również przedstawienie przybliżonej (szacunkowej) skali udziału drzewostanów niedostosowanych do rodzaju siedlisk. Wszzechstronna identyfikacja przyczyn zamierania lasów w Polsce jest bowiem konieczna do określenia rodzajów działań mitygacyjnych odpowiadających poszczególnym presjom, powodującym obniżenie stanu odporności drzewostanów. W szczególności działaniem odpowiadającym ww. rodzaju presji powinno być prowadzenie przebudowy drzewostanów, mające na celu dostosowanie ich do warunków siedliskowych, przy uwzględnieniu zróżnicowania regionalnego składów gatunkowych dla poszczególnych zbiorowisk leśnych. Należy zaznaczyć, że zaproponowane w programie działania są zróżnicowane, ich opisy przewidują bezpośrednią ingerencję w środowisko i jego kształtowanie, a także m.in. elementy monitoringu i planowania. Ogólna, umożliwiająca różnorodną interpretację, charakterystyka proponowanych interwencji, powoduje, że jednoznaczna ocena ich wpływu na środowisko nie jest uprawniona. W związku z powyższym niżej zestawiono uwagi związane z oddziaływaniem na środowisko planowanych działań, w tym także obejmujące ich modyfikację oraz wpływ na obszary Natura 2000. (...).

Należy zauważyć, że program zakłada m.in. przebudowy zagrożonych drzewostanów, w tym profilaktyczną przebudowę. W przedłożonych materiałach brak jest informacji dotyczących możliwej przybliżonej skali zaplanowanych działań z tego zakresu, w szczególności w odniesieniu do leśnych siedlisk przyrodniczych oraz leśnych siedlisk podmokłych i torfowiskowych. W związku z tym nie jest możliwe prognozowanie wpływu na środowisko tych działań. Ponadto w prognozie nie wyjaśniono w sposób wystarczający możliwego wpływu niektórych zapisów programu na siedliska przyrodnicze (w szczególności siedliska leśne)

i gatunki objęte ochroną w obszarach natura 2000 oraz w ramach innych form ochrony przyrody, w tym ochrony gatunkowej.

(akta kontroli str. 3698-3751)

4.1. Dokumenty pn. Wielkoobszarowa Inwentaryzacja Stanu Lasów (WISL) były sporządzane przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej i publikowane na portalu Bank Danych o Lasach, przy czym ostatnia Wielkoobszarowa Inwentaryzacja Stanu Lasów zamieszczona na portalu dotyczyła wyników inwentaryzacji przeprowadzanej w latach 2019-2023⁴⁷. Dokumenty te nie zawierały danych w zakresie objętości pozyskanego drewna w poszczególnych latach objętych inwentaryzacjami.

W *Instrukcji wykonywania Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu* opracowanej na zlecenie DGLP przez Instytut Badawczy Leśnictwa z 2020 r. zapisano, iż celem inwentaryzacji jest ocena stanu lasu i kierunku jego zmian w skali wielkoobszarowej na podstawie odpowiednio dobranych wskaźników. Założenia metodyczne przyjęte w tej Instrukcji umożliwiają analizę wyników m.in. według: - form własności; - głównych jednostek podziału administracyjnego i przyrodniczego; - struktury gatunkowej, wiekowej oraz budowy pionowej drzewostanów, - form ochronności i funkcji lasu⁴⁸.

(akta kontroli str. 5432-5435, 6229-6232)

Z danych zamieszczonych w Roczniku Statystycznym Leśnictwa za 2021 r. wynika, że w 2019 r. Lasy Państwowe pozyskały 40.626 tys. m³ drewna (w tym 38.905 tys. m³ grubizny), w 2020 r. odpowiednio 38.233 tys. m³ (36.633 tys. m³). Z danych zamieszczonych w Roczniku Statystycznym Leśnictwa za 2023 r. wynika, że w 2021 r. pozyskano 42.244 tys. m³ drewna (w tym 40.692 tys. m³ grubizny), w 2022 r. odpowiednio 44.647 tys. m³ (42.703 tys. m³).

(akta kontroli str. 5577-5582, 6201-6204)

Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych nie podejmowała działań w przedmiocie analizy przyczyn różnic danych prezentowanych przez PGL LP w zakresie miąższości pozyskanego drewna względem danych wynikających z Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu ze względu, jak stwierdziła, na brak podstaw wykonywania takich analiz.

Dane prezentowane przez PGL LP w zakresie pozyskania drewna są oficjalnym źródłem danych statystycznych. Sprawozdawane są informacje o wielkościach drewna pozyskanego i odnotowanego w systemie informatycznym Lasów Państwowych w danym roku. W tym zakresie WISL prezentuje wielkości, które stanowią miąższość drzew żywych z poprzedniego okresu pomiarowego, które zostały usunięte z powierzchni w kolejnym cyklu pomiarowym, bez jednoznacznego wskazania co stało się z drzewem usuniętym (np. zostało ścięte i wywiezione, zostało ścięte lub wyrwione i pozostało na powierzchni jako drewno martwe, zostało w części na powierzchni, a w części zostało usunięte z powierzchni). Ponadto okres, w którym WISL notuje tę cechę jest rozłożony na odstęp 5 lat na pojedynczej powierzchni i okres pięciu lat trwania cyklu pomiarowego w kraju, co przekłada się na 10 lat zbierania danych. Ponadto WISL jest metodą próbkowania statystycznego, a nie notowaniem całości pozyskanego drewna. Z tych przyczyn prowadzenie analiz porównawczych jest niezasadne ze względu na różnice metodyczne obu źródeł danych.

Sprawozdawczość dotycząca wielkości pozyskanego drewna (użytkowania) w Lasach Państwowych w poszczególnych latach jest oparta na miąższości grubizny netto (bez kory) wynikająca z zarejestrowania pomiarów pozyskanych sortymentów drzewnych (drzew ściętych, drzew przeciętych na krótsze odcinki, zgodnie z normami klasyfikacji sortymentów). Pomiaru te mogą dotyczyć każdej pojedynczej sztuki (fragmentu drewna), grup (kilka-kilkadziesiąt sztuk) lub stosów (kilkadziesiąt- kilkaset sztuk). Jest to więc miąższość wynikowa, pomierzona po pozyskaniu drewna. Pomiarom podlega całość drewna wprowadzonego do obrotu. Normy i warunki techniczne w obrocie surowcem drzewnym reguluje Zarządzenie nr 51 DGLP z dnia 30.09.2019 r.⁴⁹

⁴⁷ <https://www.bdl.lasy.gov.pl/portal/wisl>

⁴⁸ W instrukcji zapisano, że: Wielkoobszarowa inwentaryzacja stanu lasu ma za zadanie cykliczne dostarczanie wiarygodnych (ze znaną dokładnością) informacji o lesie, poczynając od podstawowych charakterystyk dotyczących biomasy drzewnej (miąższość, przyrost, pozyskanie, śmiertelność), a na specjalistycznych obserwacjach kończąc. W trakcie pierwszego cyklu WISL na gruntach leśnych zlokalizowano 28,9 tys. powierzchni próbnych, w cyklu II – 29,5 tys. powierzchni, co umożliwiło określanie miąższości grubizny (zapasu produkcyjnego na pniu) przy poziomie ufności $\beta=0,95$ z błędem poniżej 1% w skali kraju. Szczegółowo zagadnienia dotyczące WISL były przedmiotem kontroli prowadzonej przez NIK w DGLP – P/24/078 (LOP/01).

⁴⁹ Określa ogólne WT (zasady klasyfikacji i podstawowe pojęcia stosowane w obrocie surowcem drzewnym, zasady przygotowania do pomiaru, pomiar i obliczanie miąższości drewna oraz zasady klasyfikacji i pomiaru wad drewna) i szczegółowe WT (szczegółowe

System WISL jest metodą próbowania statystycznego, gdzie reprezentacja populacji (lasów) to zestaw powierzchni próbnych o wielkości 400 m², które są dzielone na podpowierzchnie, w zależności od opisu lasu na których je założono. Te dane służą do określenia cech lasu, m.in. *użytkowania*. W założeniach wyniki dotyczące wielkości zasobów podlegają określeniu dokładności (błędu standardowego określenia miąższości).

Pojęcie *użytkowania głównego* w WISL różni się od *użytkowania* rozumianego jako pozyskanie. W WISL uwzględnia się miąższość złomów, drzew żywych oraz drzew martwych stojących, usuniętych z powierzchni próbnej w okresie między pomiarami dwóch kolejnych cykli. Należy precyzyjnie traktować je jako miąższość ubytków drzew, ponieważ nie ma informacji o tym co z usuniętym drzewem się stało. Przyjmuje się, że większość podlegała usunięciu z lasu, co jest zgodne z pojęciem użytkowania w rozumieniu wprowadzenia drewna do obrotu. Jednak część z grubizny drzew przechodzi do drewna drzew martwych i jest odnotowana jako drewno martwe, a część pozostaje poza powierzchnią WISL i o tej części nie ma żadnej wiedzy. Dlatego niemożliwe jest określenie relacji ile ubytków trafia do pozyskania, pozostaje jako drewno martwe na powierzchni lub poza nią albo jest pozostałością zrębową poddaną rozdrobnieniu (proces zrębkowania). Celem WISL jest między innymi określenie wielkości zasobów drzew żywych i drewna martwego ze znaną dokładnością, jak też określenie bieżącego przyrostu miąższości i użytkowania. Podejście stosowane w WISL pozwala na obliczenie bieżącego przyrostu miąższości co jest bardzo istotne dla leśnictwa, ponieważ wzór na bieżący przyrost miąższości (Z_v) to: $Z_v = V_{12} - V_{11} + U$, gdzie V_{12} to miąższość zasobów na końcu okresu, V_{11} to miąższość zasobów na początku okresu, U to ubytki które odnotowano pomiędzy pomiarami. Na potrzeby określenia przyrostu notowane są wszystkie ubytki (nie jest to tylko *użytkowanie*). Pomiary WISL w zakresie użytkowania mają duży wymiar czasowy. Określenie ubytków drzew między pomiarami na tej samej powierzchni to okres 5 lat. W wynikach WISL do raportu brane są pod uwagę pomiary z okresu pięciu lat, w celu objęcia analizą obszaru kraju i wszystkich powierzchni WISL. Zakres danych wykorzystanych do uzyskania wielkości użytkowania obejmuje w praktyce 10 lat (powtórzenie pomiarów w kolejnych latach cyklu WISL).

Czas notowania użytkowania nie jest możliwy do zidentyfikowania w konkretnym roku, a nawet w okresie pięciu lat. To główny powód braku możliwości porównania wartości.

Kolejna rozbieżność to zastosowane wzory do określenia miąższości drzew żywych. Jest ona w WISL wyrażona w m³ brutto, czyli jako cała objętość drzewa o grubości pnia lub gałęzi powyżej 7 cm w korze. W celu obliczenia tej miąższości stosowane są w WISL, podobnie jak w pracach inwentaryzacji urządzeniowej wzory na miąższość drzewa stojącego oparte o średnicę na wysokości 1,3 m, wysokość i pierśnicową liczbę kształtu. Wzory na miąższość znajdują się w dokumencie pn. *Założenia do oprogramowania w zakresie przetwarzania danych oraz raportów charakteryzujących stan lasów*. Miąższość ta w uproszczeniu może być przeliczana na miąższość netto w celach zobrazowania wartości przybliżonych. Natomiast z założenia są to wartości przybliżone, a nie tożsame. Następnie miąższość drzew na powierzchniach próbnych WISL jest przeliczana na powierzchnię lasów.

Występują następujące różnice w sposobie określania wielkości użytkowania (pozyskania) w WISL:

1. Definicja użytkowania, w praktyce pomiarów WISL dotyczy ubytków drzew pomiędzy pomiarami, które jako główny cel wykonywane są na potrzeby określenia bieżącego przyrostu miąższości, a w uproszczeniu nazwano użytkowaniem. Tak określone użytkowanie zawiera również pozostałości w postaci drewna martwego rejestrowanego tylko w części.
 2. Czas w którym zbierane są dane do określenia wielkości ubytków obejmuje dłuższy okres niż pięć lat nie jest porównywalny z pozyskaniem rocznym w pozyskaniu raportowanym przez PGL LP.
 3. W WISL określenie miąższości drzew wykonuje się w oparciu o pomiar średnicy na wysokości 1,3 m oraz wybranych wysokości drzew, następnie przeliczane na powierzchnię lasów.
- Przyczyny różnic, wynikają z przyjętych metod oraz celu ich stosowania i nie można w takim układzie rozpatrywać ich jako różnic w zakresie pozyskania grubizny.

(akta kontroli str. 5178-5192, 5195-5230, 6229-6232)

4.2. Art. 52 ust. 1 *ustawy o lasach* stanowi, że Lasy Państwowe sporządzają corocznie, m.in. raport o stanie lasów. W latach 2019-2023 były sporządzane ww. raporty o stanie lasów.

Raporty o stanie lasów za lata 2019-2022 były przekazywane właściwemu ministrowi. I tak: raport za rok 2019 został opracowany w roku 2020, raport za rok 2020 został opracowany w 2021 r., raport za rok 2021 został opracowany w 2022 r., raport za 2022 r. został opracowany w 2023 r. Raport za rok 2023 (wg stanu na 09.07.2024 r.) był na etapie sporządzania.

Podczas kontroli NIK (w dniu 29.07.2024 r.) na stronie internetowej DGLP⁵⁰ zamieszczone były raporty o stanie lasów za 2019 r., 2020 r., 2021 r. oraz 2022 r.

W ww. dokumentach w rozdziałach pt. *Przyrodnicze funkcje lasu*, opisywano m.in. działania PGL LP dotyczące wiązania węgla przez lasy, w tym realizację programu Leśne Gospodarstwa Węglowe, oraz programu Lasy Węglowe.

Opracowaniem raportów zajmowało się Centrum Informacyjne Lasów Państwowych (CILP). Przed rozpoczęciem prac nad raportem przekazuje ono jego konspekt do naczelników wydziałów w DGLP, celem akceptacji lub wniesienia uwag. Następnie CILP przekazuje zlecenie na opracowanie raportu do Instytutu Badawczego Leśnictwa. W ramach prac związanych z przygotowaniem raportu Instytut zbiera dane niezbędne do jego opracowania od: Ministerstwa Klimatu i Środowiska, Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych, Głównego Urzędu Statystycznego, Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej (BULiGL) oraz Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Wykorzystuje też dostępne statystyki międzynarodowe.

Zakres raportu tworzą trzy grupy zagadnień: 1) zasoby lasów w Polsce; 2) funkcje lasu; 3) zagrożenia środowiska leśnego. Podstawowych informacji o wielkości i strukturze zasobów drzewnych w Polsce dostarczają wyniki Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu (WISL). Od 2020 r. realizowany jest jej czwarty pięcioletni cykl. Celem tej inwentaryzacji jest ocena stanu lasów wszystkich form własności i kierunków zmian tego stanu w skali kraju i poszczególnych regionów. Pomiary WISL obejmują również grunty pokryte roślinnością o charakterze leśnym, które w ewidencji gruntów i budynków nie występują jako las. Wyniki WISL pozwalają na prowadzenie analiz aktualnego stanu lasu, m.in. pod kątem struktury gatunkowej, wiekowej i miąższościowej, oraz zmian w zasobach na podstawie porównywania wyników z pięcioletnich cykli pomiarowych. W przypadku lasów zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe danych do długookresowych porównań dostarczają również *Wyniki aktualizacji stanu powierzchni leśnej i zasobów drzewnych w Lasach Państwowych* opracowywane corocznie od 1967 r. przez BULiGL. Z kolei głównym źródłem informacji o stanie zdrowotnym lasu oraz zmianach tego stanu jest *Monitoring Lasu*, realizowany corocznie w ramach *Państwowego Monitoringu Środowiska*. W celu przedstawienia charakterystyki lasów Polski na tle wybranych krajów europejskich wykorzystano informacje opublikowane w ostatnim cyklicznym raporcie o stanie lasów Europy. Po opracowaniu projektu raportu jest on przekazywany do CILP, a następnie do DGLP w celu akceptacji bądź wniesienia uwag. Po uzyskaniu akceptacji wydziałów merytorycznych CILP przekazuje raport do zatwierdzenia Dyrektorowi Generalnemu Lasów Państwowych.

(akta kontroli str. 1158-1193, 1245-1443, 6229-6232)

4.3. Z danych zawartych w *Raportach o Stanie Lasu* (wskaźniki z ostatnich pięciu lat) wynika, że analizowano takie czynniki jak: - defoliację⁵¹ drzew; - ilość zabiegów ochronnych przeciwko szkodnikom pierwotnym; - pozyskanie drewna w ramach cięć sanitarnych; - pozyskanie drewna posuszowego; - sytuację pożarową na terenie kraju.

Analiza zmian powyższych wskaźników daje obraz stanu zdrowotnego lasu.

Według *Raportów o Stanie Lasu* za lata 2019-2023 r. na przestrzeni ostatnich pięciu lat średnia defoliacja koron drzew była nierównomierna w skali roku i ulegała zmianom (w latach 2019-2022 każdorazowo zmniejszeniu w stosunku do roku poprzedniego, w 2023 r. zwiększeniu w stosunku do roku poprzedniego). Na przestrzeni ostatnich lat najlepszą kondycją zdrowotną (najniższy poziom defoliacji) wśród gatunków iglastych charakteryzowała się jodła, a wśród gatunków liściastych buk, niewiele gorszą olsza. Najłabszą kondycją wśród gatunków iglastych charakteryzował się świerk, natomiast wśród gatunków liściastych dąb. Trend ten wciąż się utrzymuje.

⁵⁰ <https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/publikacje/informacje-statystyczne-i-raporty/raport-o-stanie-lasow> [dostęp: 29.07.2024 r.].

⁵¹ Defoliacja - proces opadania lub usuwania liści z roślin; może być spowodowany przez żerę owadów, zanieczyszczenia powietrza bądź gleby lub w wyniku stosowania przez człowieka środków chemicznych (defoliantów), np. w szkółkarstwie w celu przyspieszenia zakoroczenia wegetacji sadzonek gatunków liściastych. <https://www.lasy.gov.pl/pl/edukacja/sownik/dl/defoliacja> [dostęp: 22.07.2024 r.].

Średni stopień defoliacji⁵² drzew wynosił: - w 2019 r. 23,4%, - w 2020 r. 23,1%, - w 2021 r. 22,4%, - w 2022 r. 21,2%, - w 2023 r. 21,9%.

Zabiegi ochronne przeciwko szkodnikom pierwotnym przeprowadzono na obszarze: - w 2019 r. 244 tys. ha, - w 2020 r. 54 tys. ha, - w 2021 r. 70 tys. ha, - w 2022 r. 113 tys. ha, - w 2023 r. 154 tys. ha.

Pozyskanie drewna w ramach cięć sanitarnych wynosiło: - w 2019 r. 6.518 tys. m³, - w 2020 r. 4.972 tys. m³, - w 2021 r. 3.900 tys. m³, - w 2022 r. 9.800 tys. m³, - w 2023 r. 6.400 tys. m³.

Pozyskanie drewna posuszowego wynosiło: - w 2019 r. 4.459 tys. m³, - w 2020 r. 4.333 tys. m³, - w 2021 r. 2.900 tys. m³, - w 2022 r. 2.100 tys. m³, - w 2023 r. 4.000 tys. m³.

W poszczególnych latach wystąpiły następujące ilości pożarów: - w 2019 r. 3.239 (na powierzchni ogółem 946,93 ha – przeciętna powierzchnia pożaru 0,29 ha), - w 2020 r. 2.274 (na powierzchni ogółem 519,08 ha – przeciętna powierzchnia pożaru 0,23 ha), - w 2021 r. 1.031 (na powierzchni ogółem 197,60 ha – przeciętna powierzchnia pożaru 0,19 ha), - w 2022 r. 2.402 (na powierzchni ogółem 698,33 ha – przeciętna powierzchnia pożaru 0,29 ha), - w 2023 r. 1.508 (na powierzchni ogółem 225,96 ha – przeciętna powierzchnia pożaru 0,15 ha).

Jak wynika z danych DGLP, jednym z głównych czynników mających wpływ na osłabienie drzewostanów oraz wysoki współczynnik zagrożenia pożarowego jest nierównomiernie rozłożony opad deszczu w ciągu okresu wegetacyjnego oraz głęboki deficyt wodny, zapoczątkowany przez upalne i bezdeszczowe lato i jesień 2015 r. Stan ten uległ w kolejnych latach znacznemu pogłębieniu, a jego skutki utrzymują się nadal na rozległych terenach podgórskich. W zachodniej części gór i pogórzy, zwłaszcza na obszarze RDLP we Wrocławiu, doszło w następstwie gorącego i suchego lata 2018 r. i 2019 r. do dalszego zwiększenia osłabienia wielu gatunków drzew, skutkującego w skrajnych przypadkach rozpadem drzewostanów. Na tych terenach nastąpił dynamiczny wzrost rozmiaru wykonanych cięć sanitarnych (poziom nienotowany od kilkudziesięciu lat), spowodowany dramatycznym kryzysem zdrowotności drzewostanów oraz nasilenia występowania czynników biotycznych chorób, organizmów pasożytniczych i owadów kambiofagicznych. Rozwijające się ich gradacje stanowią poważne zagrożenie dla wyżej położonych świerczyn w Sudetach, których kondycja jest lepsza niż drzewostanów rosnących w terenach niżej położonych.

Według danych DGLP w przypadku pożarów głównymi przyczynami były podpalenia. W skali ostatnich pięciu lat odnotowano niewiele dużych pożarów lasu, przeciętna powierzchnia pożaru na przestrzeni ostatnich pięciu lat kształtowała się poniżej jednego hektara, dzięki ich skutecznemu wykrywaniu i gaszeniu.

W roku 2019 zagrożenie drzewostanów przez szkodniki owadzie utrzymywało się na wysokim poziomie, w szczególności w związku wystąpieniem rójki głównego szczepu chrabąszczy oraz utrzymującego się wzmożonego występowania szkodników pierwotnych sosny. W roku 2020 zagrożenie drzewostanów przez szkodniki owadzie utrzymywało się na stosunkowo niskim poziomie, w głównej mierze w związku z trwającym okresem retrogradacji głównych gatunków szkodników pierwotnych sosny oraz występowaniem mniej licznych populacji szczepów pobocznych chrabąszczowatych. Rok 2023 charakteryzował się wzrostem zagrożenia drzewostanów przez szkodniki owadzie, w głównej mierze w związku z przejściem głównych gatunków szkodników pierwotnych sosny w fazę kulminacyjną wzrostu ich liczebności.

(akta kontroli str. 1158-1193, 2681-2790, 6229-6232)

4.4. Działania podejmowane przez DGLP w latach 2019-2024 mające na celu realizację trwale zrównoważonej gospodarki leśnej opisano w punkcie 1.1. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

Ponadto Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych na podstawie sprawozdawczości elektronicznej prowadzi monitoring oraz analizę zrealizowanych działań gospodarczych. W ostatnich latach coraz więcej uwagi poświęca się na łączenie działań w ramach planowej gospodarki leśnej z wykorzystaniem naturalnych procesów zachodzących w lasach. W lasach zagospodarowanych przez Lasy Państwowe stosuje się zasady półnaturalnej hodowli lasu. W kształtowaniu przyszłych pokoleń i upraw stosuje się zasadę rozproszenia ryzyka hodowlanego - zakładając uprawę ustala się skład gatunkowy na tyle szeroki, aby w przypadku

⁵² Według Encyklopedii Leśnej to: przedwczesny, samorzutny opad lub przebarwienie liści drzew i krzewów związane z chorobą lub osłabieniem wynikającym głównie z zanieczyszczeń atmosfery. Powoduje obniżenie intensywności fotosyntezy, a tym samym produkcji pierwotnej w ekosystemie leśnym. Ubytek liści wyrażony procentowo stanowi kryterium oceny zdrowotności lasu metodą bioindykacji.

wystąpienia czynnika chorobotwórczego zminimalizować skutki negatywnych zjawisk łącząc różne gatunki drzew i krzewów. W ostatnich latach w lasach stosuje się zasadę pełnego wykorzystania naturalnych procesów - maksymalizację wykorzystywania odnowień naturalnych, które powstają z drzewostanów miejscowego pochodzenia i mogą być bardziej odporne na takie zjawiska środowiskowe jak powszechnie występujące zmiany klimatu. Zgodnie z *ustawą o lasach* (art. 37 ust. 1) kierownicy jednostek organizacyjnych LP za zgodą Dyrektora Generalnego LP mogą nabywać grunty w celu zalesienia, które w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub warunkach zabudowy posiadają wskazania do zalesień zwiększając w ten sposób lesistość kraju. Lasy Państwowe prowadzą również przebudowy drzewostanów z naciskiem na zwiększony udział gatunków liściastych w składzie gatunkowym przy wykorzystaniu rębni złożonych.

Powierzchnie (w ha) odnowień i zalesień w latach 2019-2023 wynosiły: - w 2019 r. 63.850 ha, - w 2020 r. 64.180 ha, - w 2021 r. 66.521 ha, - w 2022 r. 65.981 ha, - w 2023 r. 64.621 ha.

Zalesienia (w ha) w ww. okresie wynosiły: - w 2019 r. 405 ha, - w 2020 r. 344 ha, - w 2021 r. 353 ha, - w 2022 r. 351 ha, - w 2023 r. 569 ha.

Odnowienia naturalne (w ha) w ww. okresie wynosiły: - w 2019 r. 7.882 ha, - w 2020 r. 8.031 ha, - w 2021 r. 11.096 ha, - w 2022 r. 12.150 ha, - w 2023 r. 11.774 ha.

Powierzchnie halizn i płazowizn (w ha) ww. okresie wynosiły: - w 2019 r. 477 ha, - w 2020 r. 470 ha, - w 2021 r. 428 ha, - w 2022 r. 340 ha, - w 2023 r. 401 ha.

Natomiast przebudowywano w ww. okresie drzewostany na powierzchni (w tys. ha): - w 2019 r. 4,3 tys. ha, - w 2020 r. 3,7 tys. ha, - w 2021 r. 3,8 tys. ha, - w 2022 r. 4,8 tys. ha, - w 2023 r. 4,4 tys. ha.

(akta kontroli str. 1444-1498, 6229-6232)

4.5. Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych, w latach 2019-2024 (do końca I półrocza 2024 r.) podejmowała następujące działania, mające na celu wypełnianie przez nadleśnictwa obowiązków i zaleceń wynikających z wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej:

W związku z zapisami § 1 pkt 1, 2, 3, 5 i 6 rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej⁵³, DGLP przekazała w piśmie z 22.06.2020 r.⁵⁴ skierowanym do rdLP ramowe wytyczne dotyczące minimalizowania wpływu realizacji prac gospodarczych na miejsca rozrodu i lęgi ptaków. W oparciu o ww. wytyczne rdLP wdrożyły szczegółowe wytyczne dotyczące m.in. postępowania z drzewami na których stwierdzono stanowiska lęgowe ptaków, uwzględniające uwarunkowania przyrodnicze i gospodarcze nadzorowanych jednostek. Zgodnie z pismem DGLP z 07.12.2020 r.⁵⁵, ramowe wytyczne utraciły moc w momencie wprowadzenia do stosowania szczegółowych wytycznych w nadzorowanych przez rdLP nadleśnictwach.

Pismem z 13.05.2021 r.⁵⁶ DGLP zobligowała rdLP do przeprowadzenia kontroli w jednostkach podległych w zakresie przestrzegania przez właściwe terenowo Służby Leśne wybranych zapisów uregulowań wewnętrznych obejmujących zagadnienia z zakresu ochrony stanowisk lęgowych ptaków. Wyniki ww. kontroli przeprowadzonych przez rdLP, zostały omówione podczas Krajowej Narady z Zakresu Ochrony Przyrody *Prowadzenie dialogu i minimalizacja konfliktów na styku gospodarki leśnej i ochrony przyrody ze społeczeństwem* mającej miejsce w RDLP Białymstoku w dniach 21-23 września 2021 r., podczas prezentacji *Problematyka ochrony stanowisk lęgowych gatunków chronionych w warunkach lasów gospodarczych* (w programie narady pierwotny tytuł brzmiał *Problem gniazd – „reagowanie”* wraz z omówieniem wyników kontroli).

DGLP skierowała pismo do wszystkich rdLP⁵⁷ w sprawie uwrażliwienia pracowników na kwestie związane z ochroną stanowisk gatunków chronionych podczas realizacji zabiegów gospodarczych oraz podjęcia działań zapewniających ściśle respektowanie prawa i unormowań wewnętrznych w zakresie ochrony gatunkowej.

⁵³ Dz. U. poz. 2408 (rozporządzenie uchylone z dniem 13.02.2022 r.)

⁵⁴ Znak sprawy ZP.7211.6.2020.

⁵⁵ Znak sprawy ZP.7211.6.2020.

⁵⁶ Znak sprawy ZP.7211.6.2020.

⁵⁷ Znak sprawy ZP.7211.6.2022 z 15.04.2022 r.

W piśmie DGLP⁵⁸ z 11.05.2022 r. polecono rdLP przeprowadzenie kontroli w jednostkach podległych w zakresie przestrzegania przez właściwe terenowo Służby Leśne zapisów uregulowań wewnętrznych obowiązujących w poszczególnych rdLP określających zasady minimalizowania wpływu realizacji prac gospodarczych na miejsca rozrodu i lęgi ptaków.

Podczas Krajowej Narady z Zakresu Ochrony Przyrody mającej miejsce na terenie RDLP w Katowicach w dniach 7-9 czerwca 2022 r. jednym z elementów prezentacji *Aktualne najważniejsze zagadnienia realizowane w ramach pracy Wydziału Ochrony Zasobów Przyrodniczych* było omówienie problematyki minimalizowania wpływu realizacji prac gospodarczych na stanowiska gatunków chronionych.

Podczas Krajowej Narady z Zakresu Ochrony Przyrody mającej miejsce na terenie RDLP w Krośnie w dniach 10-12 maja 2023 r. problematyka minimalizowania wpływu realizacji prac gospodarczych na stanowiska gatunków chronionych została omówiona w trakcie prezentacji *Postępowanie w zakresie ochrony różnorodności biologicznej w PGL LP w kontekście zmian legislacyjnych*.

DGLP w piśmie⁵⁹ z 24.04.2023 r. przekazała rdLP informację dotyczącą opublikowania rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej⁶⁰.

W piśmie z 26.06.2023 r.⁶¹ DGLP zwróciła się do Zakładu Informatyki Lasów Państwowych z prośbą o wdrożenie modyfikacji w formularzu zlecenia na prace gospodarcze celem uwzględnienia wybranych wymogów ww. rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej.

W piśmie z 04.07.2023 r.⁶² DGLP przekazała rdLP kierunkowe wytyczne dotyczące wdrażania ww. rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska.

Zakład Informatyki Lasów Państwowych w piśmie z 19.10.2023 r.⁶³ poinformował DGLP o wdrożeniu w dniu 18.10.2023 r. nowej wersji Panelu Leśniczego, w wersji 1.03m zawierającej zmodyfikowane formularze.

Pismem z 20.10.2023 r.⁶⁴ DGLP przekazała rdLP informację o wdrożeniu w dniu 18.10.2023 r. nowej wersji Panelu Leśniczego, w wersji 1.03m zawierającej zmodyfikowane formularze.

Pismem z 20.11.2023 r.⁶⁵ DGLP przekazała rdLP interpretację zapisów rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27.03.2023 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej.

Pismem z 30.01.2024 r.⁶⁶ DGLP przekazała rdLP jednolity tekst *Instrukcji Ochrony Lasu*, wprowadzonej zarządzeniem nr 109 DGLP z dnia 5 grudnia 2023 r., w której w rozdziale 12. *Postępowanie w zakresie ochrony ekosystemów leśnych*, wdrożone zostały wybrane zapisy rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (fragmenty IOL wprowadzonej ww. zarządzeniem nr 109 DGLP z dnia 5 grudnia 2023 r., tj. Rozdział C. Ochrona różnorodności biologicznej [str. 117-126], Słownik [str. 132-136] oraz Formularze nr 37-39 [str. 226-234]).

(akta kontroli str. 1444-1500, 1521-1594, 6229-6232)

4.6. W latach 2019-2024 nie dokonywano zmian w zarządzeniach i decyzjach Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych w związku ze zmianami klimatycznymi.

Powyższe wynikało z tego, że w 2021 r. zostały powołane zespoły zadaniowe ds. opracowania projektów *Zasad hodowli lasu*, *Instrukcji ochrony lasu* i *Instrukcji urządzania lasu*. W tych podstawowych dokumentach (na podstawie których prowadzona jest gospodarka leśna)

⁵⁸ Znak sprawy ZP.7211.6.2022.

⁵⁹ Znak sprawy ZP.0200.1.2023.

⁶⁰ Dz. U. poz. 672.

⁶¹ Znak sprawy EI.0414.2.7.2023.

⁶² Znak sprawy ZP.7211.15.2023.

⁶³ Znak sprawy ZW.0414.11.2023.

⁶⁴ Znak sprawy ZP.7211.15.2023.

⁶⁵ Znak sprawy ZP.0200.2.2023.

⁶⁶ Znak sprawy ZO.0210.1.2024.

uwzględniono wszystkie możliwe do wprowadzenia działania prowadzące do minimalizacji skutków zmian klimatycznych. Dokumenty te zostały wprowadzone do stosowania:

- Zarządzeniem nr 108 DGLP z dnia 05.12.2023 r. w sprawie wprowadzenia *Zasad hodowli lasu* w PGL LP;
- Zarządzeniem nr 109 DGLP z dnia 05.12.2023 r. w sprawie wprowadzenia *Instrukcji ochrony lasu* w jednostkach organizacyjnych LP;
- Zarządzeniem nr 116 DGLP z dnia 14.12.2023 r. z sprawie wprowadzenia *Instrukcji urządzania lasu* w PGL LP.

Ponadto w załączniku nr 1 do zarządzenia nr 66 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 07.11.2019 r. w sprawie wprowadzenia wytycznych pod nazwą *Zasady Użytkowania Lasu* w jednostkach organizacyjnych LP, określono ww. wytyczne i wprowadzono je do stosowania od 01.01.2020 r.

(akta kontroli str. 1158-1193, 2791-2813, 6229-6232, 6236-6523)

4.7. Na podstawie regulacji wewnętrznych LP działania związane z promocją realizacji trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, ochroną zasobów przyrody w lasach oraz szeroko pojętej promocji Lasów Państwowych zlecane były jednostce organizacyjnej – Centrum Informacyjnemu Lasów Państwowych (CILP).

Zgodnie z § 4 pkt 1 *Regulaminu organizacyjnego Centrum Informacyjnego Lasów Państwowych* z dnia 23 maja 2024 r., jak i jego poprzednio obowiązującymi wersjami⁶⁷, jednym z podstawowych zadań CILP jest realizacja zadań wynikających z zatwierdzonego przez DGLP planu działalności w zakresie komunikacji oraz promocji trwale zrównoważonej gospodarki leśnej i LP. Zgodnie z zapisami w *Regulaminie organizacyjnym CILP*, Dyrekcja Generalna LP zlecała realizację zadań w ww. zakresie. Promocja trwale zrównoważonej gospodarki leśnej i LP odbywała się na podstawie wniosków od podmiotów zewnętrznych, jak i jednostek organizacyjnych, które zostały pozytywnie zaopiniowane przez poprzedniego Naczelnika Wydziału Komunikacji Społecznej DGLP i/lub poprzedniego Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych oraz decyzją tych osób skierowane do realizacji przez CILP.

Realizację zadań związanych z promocją zrównoważonej gospodarki leśnej (w tym m.in. realizację projektów rozwojowych oraz działań związanych z przeciwdziałaniem zmianom klimatu) opisano w raportach i sprawozdaniu z działalności CILP za lata 2019-2023⁶⁸.

W kwestii promocji ochrony zasobów przyrody w lasach, CILP realizuje promocję LP na różnych płaszczyznach. W roku 2023 zrealizowano m.in.: działania promocyjne związane z projektem *LIFE Podkowiec Plus: powrót do lasu – ochrona siedlisk rozrodczych nietoperzy w ujęciu całościowym*, promocję projektu rozwojowego *Kompleksowy projekt ochrony żubra przez Lasy Państwowe*.

(akta kontroli str. 405-424, 784-1157, 6229-6232)

Artykuł 13 a ust. 1 ustawy o lasach stanowi, że w celu realizacji trwale zrównoważonej gospodarki leśnej Lasy Państwowe obowiązane są w szczególności do:

- 1) inicjowania, koordynowania i prowadzenia okresowej oceny stanu lasów i zasobów leśnych oraz prognozowania zmian w ekosystemach leśnych;
- 2) sporządzania okresowych wielkoobszarowych inwentaryzacji stanu lasów oraz aktualizacji stanu zasobów leśnych;
- 3) prowadzenia banku danych o zasobach leśnych i stanie lasów.

W celu promocji realizacji trwale zrównoważonej gospodarki leśnej i ochrony zasobów przyrody PGL LP realizowała zadania określone w art. 13 a ust.1 ustawy o lasach poprzez:

1. Realizację, na zlecenie Dyrekcji Generalnej LP, MKiŚ oraz GIOŚ, Instytut Badawczy Leśnictwa, usługi badawczej pt. *Monitoring lasu – ocena stanu lasów w Polsce w latach.....*, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. W ramach tej usługi opracowywany jest Raport *Stan zdrowotny lasów Polski w roku ...*, który stanowi cenny zestaw informacji dotyczący m. in. stanu zdrowotnego lasów na terenie Polski, jak również na tle stanu lasów w Europie (www.gios.gov.pl/monlas/index.html).

⁶⁷ Regulamin Organizacyjny CILP z dnia 28 lutego 2019 r., Regulamin Organizacyjny CILP z dnia 20 czerwca 2021 r., Regulamin Organizacyjny CILP z dnia 1 czerwca 2023 r., Regulamin Organizacyjny CILP z dnia 5 lipca 2023 r., Regulamin Organizacyjny CILP z dnia 23 maja 2024 r.

⁶⁸ Raport z działalności CILP w 2019 r., Raport z działalności CILP w 2020 r., Raport z działalności CILP w 2021 r., Sprawozdanie z działalności edukacyjnej w 2022 r., Raport z działalności CILP w 2023 r.

2. Przedstawianie w corocznym *Raporcie o stanie lasów w Polsce* okresowej oceny stanu lasu⁶⁹.
3. Realizowanie na zlecenie PGL LP przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu. W ramach umowy, dostarczane były co roku raporty przedstawiające stan lasu (<https://www.bdl.lasy.gov.pl/portal/wisl>). Udostępnione dane są największym zbiorem danych o lasach wszystkich form własności i od 2010 r. są podstawowym źródłem informacji statystycznych o lasach. Ponadto w ramach umowy były organizowane konferencje naukowe (obowiązkowo na koniec każdego cyklu WISL). W ramach współpracy z uczelniami prowadzone były dla studentów leśnictwa wykłady dotyczące zasad prowadzenia WISL oraz prezentowania wyników inwentaryzacji.
4. Prowadzenie na zlecenie Lasów Państwowych, przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Banku Danych o Lasach. W ramach usługi BDL (<https://www.bdl.lasy.gov.pl/portal/>) realizowany jest szereg zadań. W portalu BDL w dziale *Publikacje* poza raportami WISL znajduje się cykl publikacji *Wyniki aktualizacji stanu powierzchni leśnej i zasobów drzewnych w LP...* publikowany corocznie. Od 2017 r. publikowana jest również corocznie analogiczna informacja dla lasów innych form własności.
5. W BDL dostępne są raporty charakteryzujące leśnictwo, w tym GUS Leśnictwo, Monitoring lasów (powyższy punkt nr 1), Raport o stanie lasów (powyższy punkt nr 2), krótkoterminowa prognoza występowania ważniejszych szkodników i chorób infekcyjnych drzew leśnych w Polsce (zakres ochrony lasu).
6. BDL to portal dostarczający największej wiedzy o lasach kraju, w ramach którego można pobrać automatycznie lub z pomocą obsługi BDL dostępne charakterystyki lasu.
7. W ramach prowadzenia BDL organizowane były cykliczne szkolenia, skierowane głównie do samorządów i innych użytkowników Banku Danych o Lasach. Szkolenie takie zorganizowano również dla Najwyższej Izby Kontroli. Szkolenia były prowadzone cyklicznie, w tym w okresie objętym kontrolą.

(akta kontroli str. 5178-5192, 6229-6232)

Leśne Kompleksy Promocyjne (LKP):

1. Na koniec 2023 roku ogółem funkcjonowało 25 Leśnych Kompleksów Promocyjnych.
2. W okresie od 2019 r. do 2024 r. (do 21.08.2024 r.) nie ustanowiono żadnego nowego Leśnego Kompleksu Promocyjnego, co wg DGLP wynikało z tego, że liczba LKP jest wystarczająca do realizacji celów związanych z promowaniem trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, ochroną zasobów oraz edukacją społeczną. Ponadto w ww. okresie DGLP nie otrzymywała żadnych sygnałów zapotrzebowania na utworzenie nowych LKP z jednostek terenowych Lasów Państwowych.
3. Dla wszystkich istniejących LKP określono jednolite programy gospodarczo-ochronne.

(akta kontroli str. 5178-5192, 5836, 6229-6232)

4.8. W latach 2019-2024 (do 30.06.2024 r.) nie opracowano i nie wdrożono zarządzeń lub innych aktów prawnych w zakresie ewidencjonowania strat finansowych związanych ze szkodami powstałymi w wyniku zmian klimatycznych w gospodarce leśnej. Według DGLP nie było i nie ma prawnego obowiązku wydania przez Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych odrębnych uregulowań wewnętrznych w tym zakresie. Nie jest dostępna metodyka wyceny takich strat. W wielu przypadkach niemożliwe byłoby także określenie przyczyn powstania takich szkód (np. określenie czy drzewostan zmarł w wyniku suszy, czy też działalności szkodników wtórnych, której przyczyną była susza). Wyliczenia takich strat byłoby też obciążone wysokimi nakładami pracy (np. straty na przyroście należałoby określać dla każdego drzewostanu).

(akta kontroli str. 1158-1193, 6229-6232)

4.9. Dyrektor Generalny Lasów Państwowych wydał w kontrolowanym przez NIK okresie (lata 2019 – 2024) zarządzenie i decyzję oraz nadzorował ich wykonywanie w zakresie zapobiegania rozprzestrzenianiu się w środowisku inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii lub inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, lub inwazyjnych gatunków obcych, które prawdopodobnie spełniają kryteria uznania ich za stwarzające

⁶⁹ (<https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/publikacje/informacje-statystyczne-i-raporty/raport-o-stanie-lasow>).

zagrożenie dla Unii, w zakresie określonym w ustawie z dnia 11 sierpnia 2021 r. o *gatunkach obcych*⁷⁰. I tak:

W *Instrukcji ochrony lasu* będącej załącznikiem do Zarządzenia nr 109 Dyrektora Generalnego LP z dnia 5 grudnia 2023 r.⁷¹, wprowadzono zapis: - punkt: 12.7. Postępowanie względem gatunków obcych; § 219. *Ograniczanie skutków oddziaływania gatunków obcych na ekosystemy leśne odbywa się zgodnie z wymogami określonymi w stosownych aktach prawa powszechnego.*

W roku 2019 na mocy decyzji nr 80 Dyrektora Generalnego LP z dnia 18 czerwca 2019 r.⁷² w sprawie przeprowadzenia inwentaryzacji występowania inwazyjnych gatunków obcych roślin i zwierząt na gruntach pozostających w zarządzie PGL LP zrealizowano w jednostkach organizacyjnych LP inwentaryzację inwazyjnych gatunków obcych (roślin i zwierząt)⁷³. Wyniki przeprowadzonej inwentaryzacji zostały pismem z dnia 16.06.2020 r.⁷⁴, przekazane do Ministerstwa Środowiska i Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Podczas corocznych *Krajowych narad z zakresu ochrony przyrody* informacja na temat inwazyjnych gatunków obcych przekazywana była uczestnikom tych narad. I tak:

- w 2021 r. podczas narady: *Ustawa i rozporządzenie dotyczące gatunków obcych* – informacje przekazywał pracownik DGLP, Wydziału Ochrony Przyrody;
- w 2023 r. podczas narady: *Inwazyjne gatunki obce – aktualny status prawny* – informacje przekazywał pracownik DGLP, Wydziału Ochrony Przyrody;
- w 2024 r. podczas narady: *Inwazyjne gatunki obce – aktualny stan prawny* – informacje przekazywał pracownik Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

W 2021 r. DGLP zleciła realizację filmu na temat inwazyjnych gatunków obcych. Film (wersja polskojęzyczna – *Kłopotliwi przybysze*⁷⁵, oraz wersja angielskojęzyczna – *Troublesome newcomers*⁷⁶) zrealizowano w 2022 r.

W 2022 r. zakończono realizację tematu badawczego: *Opracowanie sposobów zwalczania czerwieni amerykańskiej w drzewostanach sosnowych*, realizowanego przez Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu. Zalecenia dla praktyki zostały przekazane do jednostek organizacyjnych PGL LP.

W magazynie pracowników *Głos Lasu* z października 2021 r. opublikowano artykuł: *Obce po nowemu*, omawiający temat inwazyjnych gatunków obcych dla pracowników PGL LP.

Pracownik Wydziału Ochrony Przyrody DGLP prezentował tematykę dotyczącą inwazyjnych gatunków obcych podczas szkoleń z zakresu ochrony przyrody przeprowadzonych w następujących regionalnych dyrekcjach Lasów Państwowych: Białystok (2021 r., 2022 r.), Kraków (2023 r.), Katowice oraz Lublin (2024 r.). Ponadto w 2023 r. LP jako współbeneficjent przystąpiły do projektu pn. Wzmacnianie różnorodności biologicznej poprzez zapobieganie wprowadzaniu, wczesne ostrzeganie i kontrola inwazyjnych gatunków obcych roślin, finansowanego z funduszu LIFE. Beneficjentem koordynującym było tu Województwo Warmińsko-Mazurskie jednak Projekt ten nie uzyskał dofinansowania.

(akta kontroli str. 1158-1193, 6229-6232)

5.1. W PGL LP przeprowadzane były w badanym okresie kontrole wewnętrzne w zakresie gospodarki leśnej. Przed rokiem 2024 kontrole przeprowadzane były na podstawie zarządzenia nr 50 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 24 lipca 2018 r. w sprawie kontroli instytucjonalnej w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe. Obecnie kontrole prowadzone są na podstawie zarządzenia nr 83 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 18 sierpnia 2023 r. w sprawie kontroli instytucjonalnej w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe.

⁷⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 1589.

⁷¹ Znak: ZO.0210.1.2023.

⁷² Znak: ZP.720.9.2019.

⁷³ Następujących roślin: 1. Barszcz Mantegazziego (*Heracleum mantegazzianum*); 2. Barszcz Sosnowskiego (*Heracleum sosnowskyi*); 3. Bożodrzew gruczołowaty (*Ailanthus altissima*); 4. Kolczurka klapowana (*Echinocystis lobata*); 5. Niecierpek drobnokwiatowy (*Impatiens parviflora*); 6. Niecierpek gruczołowaty (*Impatiens glandulifera*); 7. Niecierpek pomarańczowy (*Impatiens capensis*); 8. Rdestowiec czeski (*Reynoutria x bohemica*); 9. Rdestowiec japoński (*Reynoutria japonica*); 10. Rdestowiec sachaliński (*Reynoutria sachalinensis*); 11. Trojeść amerykańska (*Asclepias syriaca*).

Następujących zwierząt: 1. Jeleń wschodni sika (*Cervus nippon*); 2. Szop pracz (*Procyon lotor*); 3. Jenot (*Nyctereutes procyonoides*).

⁷⁴ Znak: ZP.720.9.2019.

⁷⁵ <https://www.lasy.gov.pl/pl/video/echa-lesne-tv/video/klopoltiwi-przybysze> [dostęp: 12.07.2024].

⁷⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=rXnmR99Rafk> [dostęp: 12.07.2024].

Na podstawie wyżej wymienionych zarządzeń w PGL LP przeprowadzane były w kontrolowanym okresie następujące kontrole: 1) okresowe – badanie i ocena całokształtu działalności jednostek organizacyjnych LP, wykonywane nie rzadziej niż raz na dziesięć lat; 2) problemowe – badanie grupy zagadnień dotyczących przekrojowego tematu, w jednej lub wielu jednostkach organizacyjnych LP; 3) doraźne – badanie działalności jednostek organizacyjnych LP, podejmowane w razie potrzeby, poza rocznym planem kontroli; 4) sprawdzające – postępowanie weryfikujące wykonanie wniosków pokontrolnych zawartych w wystąpieniach, a także wykorzystanie przez kontrolowanego uwag i ocen w nich sformułowanych; 5) przygotowawcze – postępowanie mające na celu dokonanie wstępnych analiz i czynności rozpoznawczych, niezbędnych do wszczęcia kontroli problemowej.

Kontrole okresowe przeprowadzała wyłącznie Inspekcja Lasów Państwowych podległa bezpośrednio Dyrektorowi Generalnemu Lasów Państwowych.

Kontrole przygotowawcze, problemowe, doraźne i sprawdzające przeprowadza Inspekcja Lasów Państwowych DGLP oraz komórki organizacyjne właściwe w sprawach kontroli, podległe dyrektorom regionalnym.

Kontrole sprawdzające realizację wniosków pokontrolnych po kontrolach okresowych, z których jednostki otrzymały ocenę niedostateczną i dostateczną przeprowadza Inspekcja Lasów Państwowych DGLP, a w jednostkach które otrzymały ocenę dobrą i bardzo dobrą komórki organizacyjne właściwe w sprawach kontroli, podległe dyrektorom regionalnym.

Inspekcja Lasów Państwowych DGLP przeprowadzała w latach 2019-2023 w zakresie dotyczącym gospodarki leśnej następujące kontrole:

Rok 2019: - okresowa (43 nadleśnictwa); - problemowa przeprowadzona w zakresie realizacji prawa pierwokupu przez jednostki LP (27 jednostek LP); - problemowa z zakresu bioasekuracji stosowanej podczas wykonywania polowania w ośrodkach hodowli zwierzyny, zarządzanych przez PGL LP, w związku z występowaniem afrykańskiego pomoru świń; - doraźna w zakresie wykorzystania wskazań i wniosków po kontroli okresowej z 2015 r. w Nadleśnictwie Milicz; - doraźna z zakresu prowadzenia gospodarki leśnej w Nadleśnictwie Kraśnik; - doraźna w Nadleśnictwie Kańczuga dotycząca wykonania zadań gospodarczych z zakresu hodowli lasu (czyszczeń wczesnych i późnych); - doraźna w zakresie gospodarki drewnem w Nadleśnictwie Ujsoły, za 2018 r.; - kontrola sprawdzająca po kontrolach okresowych (dwie jednostki).

Rok 2020: - okresowa (44 nadleśnictwa).

Rok 2021: - okresowa (48 nadleśnictw); - problemowa statutowej działalności biur rdLP (trzy jednostki); - sprawdzająca po kontrolach okresowych (pięć jednostek).

Rok 2022: - okresowa (46 nadleśnictw); - problemowa statutowej działalności biur RDLP (trzy jednostki); - problemowa w zakresie prawidłowości wykonania, ewidencjonowania i rozliczania zabiegów zagospodarowania lasu (51 nadleśnictw); - sprawdzająca po kontrolach okresowych (siedem jednostek).

Rok 2023: - okresowa (47 nadleśnictw); - problemowa w zakresie prawidłowości obrotu drewnem – pomiar, klasyfikacja, ewidencja, rozchód. Szacunki brakarskie – analiza planu i wykonania (51 jednostek).

Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych nie przeprowadzała w badanym przez NIK okresie kontroli wewnętrznych dotyczących zagadnień związanych z adaptacją gospodarki leśnej Lasów Państwowych do zmian klimatycznych.

(akta kontroli str. 5439-5448, 6229-6232)

5.2. W latach 2019-2024 nie wpływały do DGLP skargi/wnioski w zakresie dotyczącym adaptacji gospodarki leśnej Lasów Państwowych do zmian klimatu.

(akta kontroli str. 1158-1193, 6229-6232)

5.3. W zakresie i w okresie objętym niniejszą kontrolą w DGLP były przeprowadzone następujące kontrole Najwyższej Izby Kontroli:

- *Termomodernizacja budynków PGL LP (łącznie z zastosowaniem OZE w budynkach).*

Dokumentacja projektowa (72 wnioski o przyznanie środków z funduszu leśnego z 2019 r.) była przekazana kontrolerom NIK, jako jedno z przedsięwzięć wspólnych LP w ramach kontroli NIK dotyczącej *Gospodarowania środkami funduszu leśnego*⁷⁷. W zakresie objętym niniejszą

⁷⁷ Wystąpienie pokontrolne NIK nr KSI.410.004.01.2021.

kontrolą NIK, wystąpienie pokontrolne NIK z 18.02.2022 r.⁷⁸ nie zawierało wniosków pokontrolnych.

- *Leśne Gospodarstwa Węgłowe*. Projekt objęty kontrolą Najwyższej Izby Kontroli nr P/23/057 *Realizacja projektu strategicznego Leśne Gospodarstwa Węgłowe*.

(akta kontroli, str. 2819-2958)

W zakresie i w okresie objętym niniejszą kontrolą NIK w DGLP były przeprowadzone przez NFOŚiGW oraz ETO kontrole dotyczące następujących projektów zrealizowanych lub realizowanych przez PGL LP:

Kontrole przeprowadzone przez NFOŚiGW – Instytucję Wdrażającą Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko:

- *Przeciwdziałanie skutkom odpływu wód opadowych na terenach górskich. Zwiększenie retencji i utrzymanie potoków w dobrym stanie.*

- *Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów.*

- *Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach nizinnych (MRN2).*

- *Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach górskich.*

(akta kontroli str. 377-404, 1158-1193, 2655-2680, 2814-3207, 6229-6232)

Europejski Trybunał Obrachunkowy (ETO) przeprowadzał kontrole projektów, m.in:

- Kontrola dotycząca pożarów lasów (zadanie kontrolne nr 24CH1001) w zakresie realizacji finansowania unijnego przeznaczonego na rzecz zapobiegania pożarom lasów, gotowości do ich zwalczania i przewyższania ich skutków.

- „Kontrola wykonania zadań dotycząca przystosowania się do zmiany klimatu” (zadanie kontrolne 23CH1005).

(akta kontroli str. 2814-2817, 6229-6232)

5.4. W latach 2019–2024 podejmowano następujące działania w celu przejęcia w zarząd Lasów Państwowych gruntów przeznaczonych do zalesienia, a stanowiących własność Skarbu Państwa:

- DGLP organizowała narady z przedstawicielami rdLP (m.in. z naczelnikami wydziałów właściwych ds. gospodarowania mieniem SP, dyrektorami rdLP), na których omawiana była potrzeba przejmowania nieruchomości z zasobów Skarbu Państwa od wojewodów w trybie art. 74 ustawy o lasach, jak i od KOWR w trybie art. 24 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa⁷⁹,

- rozpatrywano sprawy indywidualne wpływające z ministerstwa właściwego ds. środowiska, od wojewodów i z podległych jednostek⁸⁰,

- kierowano do rdLP i nadleśnictw zalecenia w zakresie przejmowania nieruchomości SP od wojewodów, starostów,

- odbywały się spotkania i wypracowano wzór umowy i protokołu zdawczo-odbiorczego z KOWR⁸¹.

Efektami ww. działań było określenie powierzchni lasów i gruntów przeznaczonych do zalesienia (bez możliwości wydzielenia wyłącznie powierzchni gruntów przeznaczonych do zalesienia).

Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych nie dysponuje danymi dotyczącymi gruntów przejętych w trybie art. 24 ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (od KOWR) oraz w trybie art. 74 ustawy o lasach (z byłego PFZ – Państwowego Funduszu Ziemi). Danymi tymi dysponują poszczególne nadleśnictwa, które bezpośrednio były stroną w umowie lub protokole przejęcia-przekazania.

⁷⁸ Z uwzględnieniem zmian wprowadzonych uchwałą Zespołu orzekającego Komisji Rozstrzygającej w Najwyższej Izbie Kontroli z dnia 28.04.2022 r.

⁷⁹ Dz. U. z 2024 r. poz. 589, ze zm.

⁸⁰ M.in. ES.2214.1.2022.SS z 16.02.2022.

⁸¹ MG.2213.1.2024.ŁC z dnia 17.04.2024.

Rokrocznie Ministerstwo Klimatu i Środowiska przekazywało do DGLP informacje na temat powierzchni lasów i gruntów do zalesienia znajdujących się w zasobie Skarbu Państwa i które były przeznaczone do przekazania w trybie art. 74 ustawy o lasach.

Wartości te przedstawiają się następująco (stan na koniec danego roku): 2020 – 10.543,2916 ha, 2021 – 9.396,320 ha, 2022 – 7.571,388 ha⁸².

Z powyższego wynika, że powierzchnie ww. gruntów zmniejszały się w wyniku przejęć dokonanych przez nadleśnictwa w trybie art. 74 ustawy o lasach: w 2021 r. – o 1.146,9716 ha; w 2022 r. – o 1.824,932 ha⁸³.

Dyrekcja Generalna LP pismem z dnia 17.04.2024 r.⁸⁴ przekazała do jednostek podległych wzór umowy i protokołu zdawczo-odbiorczego do wykorzystania w ww. trybie. Sprawozdawczość za rok 2024 będzie realizowana w 2025 r.

(akta kontroli str. 405-424, 6229-6232)

W ramach działań podjętych przez Lasy Państwowe, po wejściu w życie w 2023 r. nowelizacji ww. ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu gruntami rolnymi Skarbu Państwa (uognrSP) w zakresie możliwości przekazywania przez KOWR lasów, gruntów do zalesień w zarząd PGL LP, Dyrekcja Generalna LP:

a) zainicjowała spotkanie w dniu 26.10.2023 r., w siedzibie KOWR, na którym zostały omówione oczekiwania stron w zakresie przekazywania gruntów z KOWR do PGL LP (podstawa art. 24, ust. 4-4b uognrSP) oraz z PGL LP do KOWR (podstawa art. 38b ustawy o lasach). Dodatkowo, DGLP przekazała do KOWR projekt umowy oraz protokołu zdawczo-odbiorczego w sprawie przekazywania lasów i gruntów z KOWR do PGL LP;

b) w dniu 03.04.2024 r. zorganizowała spotkanie w siedzibie DGLP przedstawicieli KOWR i DGLP, które miało na celu ustalenie ostatecznego wzoru umowy i protokołu zdawczo-odbiorczego. Ustalono potrzebę zorganizowania spotkań dyrektorów oddziałów terenowych KOWR z nadleśniczymi celem ustalenia zasad współpracy przy przekazywaniu/przyjmowaniu, z uwzględnieniem regionalnych uwarunkowań, nieruchomości w trybie art. 24 uognrSP i 38b ustawy o lasach, omówienia możliwości wzajemnego przekazywania danych o przedmiotowych nieruchomościach lub pozyskiwania tych informacji z publicznych źródeł oraz wyartykułowania i omówienia problemów w przypadku ich zaistnienia;

c) przekazując wzór umowy wraz z protokołem zdawczo-odbiorczym pismem z dnia 17.04.2024 r.⁸⁵ DGLP przekazała również ogólne wskazania w zakresie przejmowania i przekazywania gruntów pomiędzy KOWR i nadleśnictwami oraz zobowiązała regionalnych dyrektorów do koordynacji spotkań nadleśniczych z oddziałami terenowymi KOWR.

Efektom tych działań były organizowane spotkania pomiędzy jednostkami organizacyjnymi LP i oddziałami terenowymi KOWR w sprawie ustalania zasad przekazywania lasów i gruntów do zalesiania. Z informacji uzyskanych od jednostek terenowych LP wynika, że jednostki terenowe KOWR będą przekazywały lasy oraz grunty do zalesień, jeżeli nie zostaną one zagospodarowane w pierwszej kolejności poprzez wydzierżawienie lub sprzedaż. Jednocześnie KOWR oczekuje, że nadleśnictwa będą przekazywać w drodze umowy lasy i grunty, na których brak jest możliwości prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej, w szczególności enklawy lub półenklawy zlokalizowane wśród gruntów pozostających w Zasobach Własności Rolnej Skarbu Państwa (ZWRSP) – pismo KOWR OT w Bydgoszczy z 18.01.2024 r.⁸⁶ adresowane do RDLP w Toruniu.

Zdaniem DGLP, do ograniczeń w zakresie przejmowania gruntów do zalesień z zasobów Skarbu Państwa (podstawa art. 74 ustawy o lasach) należą:

- a) brak wydzielenia geodezyjnego gruntów przeznaczonych do zalesienia spośród gruntów o innym przeznaczeniu;
- b) brak udokumentowania władania byłego Państwowego Funduszu Ziemi,
- c) brak tytułu własności Skarbu Państwa gruntów znajdujących się w Zasobie, którym gospodaruje starosta;

⁸² Dane za 2023 r. nie zostały do 03.07.2024 r. przekazane do DGLP.

⁸³ Dane za 2023 r. nie zostały do 03.07.2024 r. przekazane do DGLP.

⁸⁴ Znak sprawy MG.2213.1.2024.LC.

⁸⁵ Znak sprawy MG.2213.1.2024.LC.

⁸⁶ Znak sprawy: BYD.WKUZ.GZ.47.5.2024.

- d) faktyczne zagospodarowanie gruntu uniemożliwiające jego zalesienie, np. poprzez znajdującą się na gruncie zabudowę lub naruszenie granic przez właścicieli działek sąsiednich – obce naniesienia w formie ogrodzeń, budynków;
- e) niewielka powierzchnia lub niekorzystna geometria działki, na której zalesienie jest praktycznie niemożliwe lub bardzo utrudnione.

Do ograniczeń w zakresie przejmowania od KOWR działek ewidencyjnych użytkowanych jako lasy lub grunty z przeznaczeniem na zalesienia pozostające w ZWRSP należą:

- a) priorytet gospodarowania ZWRSP w sposób określony w art. 24 ust. 1 pkt 1 uogrnSP (*w pierwszej kolejności wydzierżawienia albo sprzedaży nieruchomości rolnych na powiększenie lub utworzenie gospodarstw rodzinnych*), czyli rozdysponowanie wg ww. przepisu;
- b) potrzeba/chęć przejmowania przez KOWR gruntów PGL LP w trybie art. 38b ustawy o lasach (zamiennie) za przekazane nieruchomości w zarząd PGL LP;
- c) brak tytułu prawnego Skarbu Państwa wraz z powierzeniem KOWR wykonywania prawa własności w stosunku do przedmiotowych nieruchomości;
- d) konieczność i koszty ewentualnego wydzielenia geodezyjnego (partycypacja w kosztach);
- e) zagospodarowane lasów przez KOWR (objęte umowami użytkowania);
- f) wydzierżawianie przez KOWR gruntów rolnych faktycznie porośniętych drzewostanem.

(akta kontroli str. 1444-1500, 1595-1597, 6229-6232)

5.5. Dyrekcja Generalna LP w latach 2019-2024 w zakresie nadzoru nad realizacją przez nadleśnictwa spraw związanych z nabywaniem nieruchomości podejmowała następujące działania: - Dyrektor Generalny LP wydał zarządzenie nr 79 z 30.12.2021 r. w sprawie zasad powiększania zasobów leśnych w wyniku nabywania lasów i gruntów przeznaczonych pod zalesienie, - odbywały się kontrole ILP (Inspekcji Lasów Państwowych) – np. kontrola instytucjonalna w 2019 r. dotycząca realizacji prawa pierwokupu (nabycia), art. 37a ustawy o lasach, - analizowano i rozpatrywano wnioski dotyczące wydania zgody przez DGLP na nabycie, które napływały z podległych jednostek w zakresie m.in. zasadności nabycia, - organizowano corocznie narady przez DGLP z przedstawicielami rdLP, na których omawiana była tematyka prawa pierwokupu i nabyć ofertowych, - rozpatrywano sprawy indywidualne – zgłaszane uwagi w zakresie nabyć, - zorganizowano w 2023 r. spotkanie dyrektorów rdLP wraz z naczelnikami wydziałów ds. zasobów w sprawie realizacji nabyć, o których mowa w ww. zarządzeniu nr 79 DGLP z 30.12.2021 r., - przedstawiciele DGLP brali udział w konferencji poświęconej wykonywaniu prawa pierwokupu, organizowanej przez Stowarzyszenie Notariuszy, w tym przedstawiciele DGLP brali udział w pracach zespołu roboczego zajmującego się propozycjami zmian legislacyjnych w zakresie prawa pierwokupu (nabycia), o którym mowa w ustawie o lasach.

(akta kontroli, str. 405-424, 6229-6232)

Ilości i powierzchnie nabytych nieruchomości przez nadzorowane nadleśnictwa (wszystkie nieruchomości były nabywane na cele prowadzenia gospodarki leśnej) przedstawiają się następująco: - w 2019 r. nabyto 190 nieruchomości o łącznej powierzchni 886,2551 ha; - w 2020 r. nabyto 159 nieruchomości o łącznej powierzchni 472,9308 ha; - w 2021 r. nabyto 379 nieruchomości o łącznej powierzchni 1.740,8504 ha; - w 2022 r. nabyto 1.135 nieruchomości o łącznej powierzchni 4.709,8645 ha; - w 2023 r. nabyto 1.740 nieruchomości o łącznej powierzchni 5.750,9066 ha; - w 2024 r.⁸⁷ nabyto 586 nieruchomości o łącznej powierzchni 1984,4528 ha⁸⁸.

Średni koszt nabycia jednego hektara gruntów w poszczególnych latach objętych kontrolą przedstawiał się następująco: - w 2019 r. 24,9 tys. zł/ha; - w 2020 r. 25,2 tys. zł/ha; - w 2021 r. 28,5 tys. zł/ha; - w 2022 r. 35,8 tys. zł/ha; - w 2023 r. 44,4 tys. zł/ha; - w 2024 r.⁸⁹ 44,7 tys. zł/ha. DGLP nie dysponuje danymi dotyczącymi skali korzystania z ustawowego prawa pierwokupu przez podległe jednostki (nadleśnictwa). Danymi w zakresie ilu zawiadomień (i ilu procent tych zawiadomień) skorzystano z prawa pierwokupu) dysponują nadleśnictwa, do których były składane bezpośrednio przez kancelarie notarialne warunkowe umowy (akty notarialne).

⁸⁷ Stan na 27.06.2024 r.

⁸⁸ Dane wg aplikacji : *e-rejestr gruntów* (stan na dzień 27.06.2024 r.).

⁸⁹ Stan na 27.06.2024 r.

Pismem z dnia 15.05.2020 r. Dyrektor Generalny Lasów Państwowych poinformował Dyrektora RDLP we Wrocławiu (przekazując ww. pismo do wiadomości pozostałym dyrektorom rdLP), m.in., że Dyrektor Generalny LP (w związku z trwającym stanem pandemii Covid 19) pismem z dnia 30.03.2020 r. zobowiązał kierowników jednostek organizacyjnych LP do wstrzymania lub ograniczania nakładów, w tym nakładów na nabywanie lasów i gruntów do zalesienia z mocy art. 37 ustawy o lasach, ale również nabywania ww. gruntów na podstawie prawa pierwokupu. Dyrektor Generalny Lasów Państwowych zarządzeniem nr 79 z dnia 30.12.2021 r. ustalił od dnia 01.01.2022 r. zasady powiększania zasobów leśnych w wyniku nabywania lasów i gruntów przeznaczonych do zalesienia przez jednostki organizacyjne Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

Ograniczenia związane z nabywaniem nieruchomości wg DGLP dotyczą: - rozwiązywanie warunkowych umów sprzedaży przed złożeniem oświadczenia nadleśniczego w ramach wykonywanego pierwokupu (nabycia); - utrudnianie nadleśniczemu złożenia oświadczenia o skorzystaniu z prawa pierwokupu w terminie; - formułowanie zapisów warunkowej umowy sprzedaży przez notariuszy, utrudniające nadleśnictwu merytoryczną ocenę zasadności skorzystania z prawa pierwokupu (nabycia); - obciążenie bezpośrednio przed zbyciem nieruchomości przez strony umowy; - nieuregulowany tytuł własności do nieruchomości, w tym sprawy spadkowe; - ustanowienie hipoteki; - nabywanie współwłasności, - nieleśne przeznaczenie dla części nieruchomości lub gruntów leśnych; - zbywanie w jednej umowie nieruchomości składających się gruntów leśnych i nieleśnych bez możliwości ich zalesienia.

(akta kontroli str. 405-424, 5231-5232, 6222-6232)

Zasady powiększania zasobów leśnych w wyniku nabywania lasów i gruntów przeznaczonych pod zalesienie określono zarządzeniem nr 79 DGLP z 30.12.2021 r. w sprawie zasad powiększania zasobów leśnych w wyniku nabywania lasów i gruntów przeznaczonych pod zalesienie.

Zasady nabywania lasów i gruntów określono także w piśmie z 15.05.2020 r.⁹⁰ w sprawie nabywania lasów i gruntów, w tym korzystania z prawa pierwokupu oraz zasad finansowania w związku z trwającym okresem pandemii.

W sprawozdaniu z realizacji nabywania lasów i gruntów przez jednostki organizacyjne LP w 2022 r. z uwzględnieniem zasad określonych w ww. zarządzeniu nr 79 DGLP z 30.12.2021 r. wyszczególniono przedmiotowe nabycia lasów i gruntów w 2022 r.

(akta kontroli, str. 1444-1500, 1598-1608, 6229-6232)

Analiza dotycząca nabywania gruntów i lasów w 2023 r. wykazała, że powierzchnie nabytych lasów i gruntów w 2023 r. oraz średnie ceny nabycia ogółem oraz w rozbiciu na nabycia dokonane na podstawie art. 37 (ofertowe) i art. 37a (pierwokup) ustawy o lasach wg poszczególnych rdLP łącznie przedstawiały się następująco:

- zostało nabytych ogółem 5.750,9066 ha gruntów (średnia cena ich nabycia wynosiła 44.431 zł/ha);
- na podstawie art. 37 ustawy o lasach nabyto 4.290,0555 ha gruntów (średnia cena ich nabycia wynosiła 43.719 zł/ha);
- na podstawie art. 37a ustawy o lasach nabyto 1.460,8511 ha gruntów (średnia cena ich nabycia wynosiła 46.534 zł/ha).

W ramach prowadzonego nadzoru przez DGLP nad działalnością podległych jednostek organizacyjnych w zakresie nabywania lasów i gruntów:

a) została przeprowadzona w 2019 r. kontrola instytucjonalna dotycząca realizacji pierwokupu (nabyć na podstawie art. 37a ustawy o lasach) w wybranych 27 jednostkach organizacyjnych LP (19 nadleśnictwach, 8 biurach rdLP), w której metodyka kontroli obejmowała: procedury dotyczące rozpatrywania spraw z zakresu prawa pierwokupu (analiza wszystkich przypadków); sposoby postępowania po podjęciu decyzji o wykonaniu prawa pierwokupu – przygotowanie wniosku do Dyrektora Generalnego LP (analiza wszystkich przypadków), wykonanie prawa pierwokupu po uzyskaniu zgody Dyrektora Generalnego LP (analiza wszystkich przypadków) oraz sposób ewidencjonowania nabytej nieruchomości w SILP (analiza wszystkich przypadków);

⁹⁰ Znak sprawy: ES.2280.1.40.2020.

b) w ramach corocznych kontroli okresowych przeprowadzanych przez Inspekcję LP w wybranych jednostkach organizacyjnych (nadleśnictwa – 46-48 rocznie, biuro rdLP – 3 rocznie od 2021 r.), metodyka tych kontroli również zakładała kontrolę nabywanych gruntów, w tym rozpatrywanie i wykonywanie prawa pierwokupu na podstawie przekazanych przez kancelarie notarialne umów warunkowych;

c) w ramach corocznych, roboczych porad organizowanych przez DGLP w latach 2019-2024 (do końca I półrocza 2024 r.) z naczelnikami rdLP właściwymi ds. gospodarowania mieniem, były omawiane i wskazywane zasady postępowań m.in. przy nabywaniu nieruchomości, w tym przy wykonywaniu prawa pierwokupu. Przekazywane były informacje (prezentacje) w zakresie wymaganych dokumentów, informacji i opinii przy sporządzaniu wniosku o uzyskanie zgody DGLP na nabycie, w tym wykonanie pierwokupu. Dodatkowo w 2023 roku, w celu ułatwienia, ujednolicenia działań nadleśnictw został przekazany do rdLP wzór przedmiotowego wniosku wraz z objaśnieniami;

d) w ramach nadzoru DGLP Wydział Gospodarowania Mieniem Skarbu Państwa opracowuje tzw. dobre praktyki, w których zostaną wskazane szczegółowe warunki (kryteria) nabywanych nieruchomości, wymagana dokumentacja oraz informacje przy wnioskowaniu o zgodę na nabycie, jak również prowadzenie nadzoru przez rdLP, DGLP nad niewykonanym prawem pierwokupu.

(akta kontroli str. 1444-1500, 1598-1608, 6229-6232)

Z informacji uzyskanej podczas niniejszej kontroli NIK z Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa wynika m.in., że:

- powierzchnia lasów w zasobie WRSP wg stanu na 31.12.2023 r. wynosiła ogółem 27.944 ha, natomiast powierzchnia gruntów 1.335.707 ha;
- powierzchnia nieruchomości zgłoszonych Lasom Państwowym w celu zalesienia wg stanu na 31.12.2023 r. wynosiła 166,7 tys. ha, z czego przeznaczonych do zalesienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego 41,4 tys. ha;
- Lasy Państwowe w latach 2019-2024 występowała 494 razy o nieodpłatne przekazanie nieruchomości (o powierzchni 8.359 ha) pod zalesienie lub nieruchomości zalesionych;
- powierzchnie nieruchomości nieodpłatnie przekazanych Lasom Państwowym wynosiły w latach 2019-2024 (do 30.06.2024 r.) ogółem 1.893 ha;
- w latach 2019-2024 (do 13.08.2024 r.) wystąpił jeden przypadek polegający na tym, że Oddział Terenowy KWR w Szczecinie wystąpił do Lasów Państwowych z inicjatywą nieodpłatnego przekazania 78 nieruchomości (o łącznej powierzchni 690,8511 ha), jednak Lasy Państwowe nie były zainteresowane przejęciem tych nieruchomości;
- w latach 2019-2024 (I półrocze) KOWR został zawiadomiony o treści aktów notarialnych (umów warunkowych sprzedaży), gdzie KOWR przysługiwało prawo pierwokupu nieruchomości rolnych na podstawie art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 roku o kształtowaniu ustroju rolnego⁹¹, w odniesieniu do 143.331 aktów notarialnych (umów warunkowych sprzedaży) dotyczących nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni 137.784,7793 ha (w latach 2019-2023), oraz 11.392 aktów notarialnych (umów warunkowych sprzedaży) dotyczących nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni 10.638,4856 ha (w I półroczu 2024 r.);
- KOWR w latach 2019-2024 (I półrocze) realizując przepisy art. 3 ust. 4 ww. ustawy złożył: - 572 oświadczenia o skorzystaniu z prawa pierwokupu w odniesieniu do nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni 8.595,0941 ha (w latach 2019-2023), oraz 56 oświadczeń o skorzystaniu z prawa pierwokupu w odniesieniu do nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni 821,1415 ha (w I półroczu 2024 r.).

(akta kontroli str. 6003, 6008, 6233-6235)

Według danych DGLP zawartych w sprawozdaniach OŚ-27 za lata 2019-2023 powierzchnie gruntów leśnych wyłączonych z produkcji (w ha) wynosiły ogółem:

- w 2019 r. 526,47 ha, - w 2020 r. 348,65 ha, - w 2021 r. 433,68 ha, - w 2022 r. 953,68 ha, - w 2023 r. 640,16 ha.

Natomiast powierzchnie gruntów leśnych wyłączonych z produkcji wg kierunków wyłączeń w całym ww. okresie (w latach 2019-2023) przedstawiały się następująco: - użytki kopalne 1.011,74 ha, - tereny przemysłowe 763,54 ha, - tereny komunikacyjne 68,55 ha, - tereny osiedlowe 252,28 ha, - zbiorniki wodne 0,82 ha, - pozostałe kierunki 805,72 ha.

⁹¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 423.

W okresie od 01.01.2019 r. do 30.06.2024 r. wydano następujące ilości decyzji zezwalających na wyłączenie gruntu z produkcji: - w 2019 r. 1.369, - w 2020 r. 1.429, - w 2021 r. 2.265, - w 2022 r. 1.976, - w 2023 r. 1.480, - w I półroczu 2024 r. 684.

Poniżej wyszczególniono liczby zakończonych przez rdLP postępowań o uzgodnienie projektów decyzji o ustaleniu warunków zabudowy oraz projektów decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w okresie od 01.01.2019 r. do 30.06.2024 r.: - w 2019 r. 5.156 postępowań, - w 2020 r. 5.474 postępowania, - w 2021 r. 6.354 postępowania, - w 2022 r. 5.908 postępowań, - w 2023 r. 5.764 postępowania, - w I półroczu 2024 r. 3.278 postępowań.

(akta kontroli str. 1444-1500, 1598-1608, 6229-6232)

5.6. W DGLP prowadzono prace analityczne dotyczące kwestii adaptacji lasów do zmian klimatycznych.

Na podstawie opracowanych na zlecenie DGLP tematów badawczych, oraz uwzględniając dotychczasowe doświadczenia terenowe zostały powołane na podstawie decyzji Dyrektora Generalnego LP *Zespoły Zadaniowe* składające się z praktyków oraz naukowców. W toku pracy ww. zespołów opracowane zostały dokumenty, zasady i instrukcje mające bezpośredni wpływ na planowanie działań gospodarczych w nadleśnictwach, które na podstawie prowadzonej gospodarki są jednostkami, które w sposób bezpośredni mają wpływ na mitygację zmian klimatu. Były to następujące dokumenty: *Kompleksowy program przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz działań mitygacyjnych w perspektywie do 2030 roku*, *Zasady Hodowli Lasu*, *Instrukcja Ochrony Lasu*, *Instrukcja Urządzania Lasu*.

Powyższe dokumenty zostały wdrożone do gospodarki leśnej na podstawie następujących decyzji i zarządzeń Dyrektora Generalnego LP:

- decyzji nr 201 z dnia 12.12.2023 r., *Kompleksowy program przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz działań mitygacyjnych w perspektywie do 2030 roku*;
- zarządzenia nr 108 z dnia 05.12.2023 r. *w sprawie wprowadzenia Zasad hodowli lasu w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe*;
- zarządzenia nr 109 z dnia 05.12.2023 r. *w sprawie wprowadzenia Instrukcji ochrony lasu w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych*;
- zarządzenia nr 116 z dnia 14.12.2023 r. *w sprawie wprowadzenia Instrukcji urządzania lasu w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe*.

Wykonanie działań zawartych w powyższych dokumentach jest kontrolowane w ramach kontroli okresowych nadleśnictw prowadzonych przez Inspekcję Lasów Państwowych.

(akta kontroli str. 1158-1193, 6229-6232, 6236-6523)

6.1. W badanym okresie liczba zatrudnionych w DGLP wynosiła odpowiednio (w etatach): - w 2019 r. 230,25; - w 2020 r. 265,83; - w 2021 r. 270,37; - w 2022 r. 265,50; - w 2023 r. 280,50; - w I półroczu 2024 r. 298,50.

Przychody ogółem PGL LP wyniosły w tym okresie odpowiednio: - w 2019 r. 9.150 mln zł; - w 2020 r. 8.611 mln zł; - w 2021 r. 10.143 mln zł; - w 2022 r. 15.203 mln zł; - w 2023 r. 14.626 mln zł; - w I półroczu 2024 r. 6.721 mln zł.

Przychody ze sprzedaży drewna przedstawiały się następująco: - w 2019 r. 7.981 mln zł; - w 2020 r. 7.546 mln zł; - w 2021 r. 8.947 mln zł; - w 2022 r. 13.554 mln zł; - w 2023 r. 12.564 mln zł; - w I półroczu 2024 r. 5.833 mln zł.

Koszty ogółem PGL LP wyniosły odpowiednio: - w 2019 r. 8.710 mln zł; - w 2020 r. 8.095 mln zł; - w 2021 r. 9.407 mln zł; - w 2022 r. 14.133 mln zł; - w 2023 r. 13.882 mln zł; - w I półroczu 2024 r. 5.747 mln zł.

Koszty związane z wynagrodzeniami wynosiły: - w 2019 r. 3.037 mln zł; - w 2020 r. 2.897 mln zł; - w 2021 r. 3.303 mln zł; - w 2022 r. 3.826 mln zł; - w 2023 r. 4.038 mln zł; - w I półroczu 2024 r. 1.770 mln zł.

Koszty ochrony lasu przed czynnikami szkodliwymi wynosiły⁹²: - w 2019 r. 382,6 mln zł; - w 2020 r. 309,8 mln zł; - w 2021 r. 319,2 mln zł; - w 2022 r. 385,2 mln zł; - w 2023 r. 530,4 mln zł; - w I półroczu 2024 r. 220,2 mln zł.

Koszty ochrony przeciwpożarowej wynosiły: - w 2019 r. 128,5 mln zł; - w 2020 r. 124,7 mln zł; - w 2021 r. 133,6 mln zł; - w 2022 r. 161,5 mln zł; - w 2023 r. 181,6 mln zł; - w I półroczu 2024 r. 90,1 mln zł.

⁹² W tym: koszty ochrony przyrody. W 2022 r. zostało wyodrębnione osobne konto nr 50107 dla kosztów ochrony przyrody.

Koszty ochrony przyrody wynosiły⁹³: - w 2022 r. 42,1 mln zł; - w 2023 r. 50,9 mln zł; - w I półroczu 2024 r. 17,1 mln zł.

W badanym okresie (w latach 2019-2023 oraz w I półroczu 2024 r.) PGL LP nie prowadziło ewidencji kosztów w ten sposób, aby można było wyodrębnić koszty adaptacji gospodarki leśnej Lasów Państwowych do zmian klimatycznych.

(akta kontroli str. 5231-5232, 6229-6232)

Dyrektor Generalny LP corocznie zatwierdzał plany finansowo-gospodarcze w sytuacji, gdy zawierały one m.in. dane dotyczące nadleśnictw, które nie posiadały zatwierdzonego planu urządzenia lasu.

Dyrektor Generalny Lasów Państwowych wyjaśnił m. in., że: *możliwość zatwierdzania planów gospodarczych nadleśnictw także w odniesieniu do jednostek, w których plan urządzenia lasu na dane dziesięciolecie nie został jeszcze zatwierdzony przez ministra właściwego do spraw środowiska, wynika z faktu, iż gospodarka leśna w nadleśnictwach jest prowadzona w sposób ciągły, a zatem również po upływie okresu obowiązywania dotychczasowego PUL, a przed zatwierdzeniem nowego PUL przez ministra właściwego do spraw środowiska.*

(akta kontroli str. 6168-6188, 6229-6232)

Artykuł 12 ust. 1 ustawy o lasach stanowi, że: w przypadku braku możliwości ustalenia sprawcy szkody w lasach, powstałej w wyniku oddziaływania gazów i pyłów przemysłowych, oraz w przypadku pożarów lub innych klęsk żywiołowych spowodowanych czynnikami biotycznymi albo abiotycznymi, zagrażających trwałości lasów, koszty zagospodarowania i ochrony związane z odnowieniem lub przebudową drzewostanu finansowane są z budżetu państwa.

Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych w latach 2019-2024 (do 09.07.2024 r.) nie występowała o przyznanie środków na pokrycie kosztów, o których mowa w ww. art. 12 ust. 1 ustawy o lasach, w związku z tym nie otrzymała w tym okresie dofinansowania z tego tytułu.

(akta kontroli str. 1158-1193, 6229-6232)

6.2. W kontrolowanym okresie LP otrzymywały z budżetu państwa dotacje na zadania zlecone przez administrację rządową w następujących kwotach i w następujących kwotach je wykorzystywały:

- w 2019 r. na podstawie pięciu umów przyznano kwotę 1.707.568,42 zł, wykorzystano 1.689.043,72 zł (nie wykorzystano 18.524,70 zł);
- w 2020 r. na podstawie pięciu umów przyznano 1.745.111,96 zł, kwotę ww. wykorzystano w całości;
- w 2021 r. na podstawie sześciu umów przyznano 1.991.985,23 zł, wykorzystano 1.941.951,40 zł (nie wykorzystano 50.033,83 zł);
- w 2022 r. na podstawie sześciu umów przyznano 4.095.026,10 zł, wykorzystano 4.073.753,02 zł (nie wykorzystano 21.273,08 zł);
- w 2023 r. na podstawie sześciu umów przyznano 3.160.848,61 zł, wykorzystano 3.137.659,54 zł (nie wykorzystano 23.189,07 zł);
- w 2024 r.⁹⁴ na podstawie dwóch umów przyznano 909.029,31 zł, wykorzystano 635.106,40 zł.

Powyższe dotacje zostały przyznane i wykorzystane na realizację następujących zadań zleconych:

- sporządzanie planów zalesienia lub inwestycji, o których mowa w art. 35 ust. 5 ustawy o lasach⁹⁵, dla zalesień wykonywanych lub inwestycji realizowanych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (w latach 2019-2022), natomiast w 2023 r. na sporządzanie planów zalesienia lub inwestycji, o których mowa w art. 35 ust. 5 ustawy o lasach, dla zalesień

⁹³ Zgodnie z obowiązującym w latach 2019-2021 w DGLP Planem kont, koszty ochrony przyrody były odnoszone w koszty konta 5104 Ochrona lasu przed czynnikami szkodliwymi. Od 2022 r. w Planie kont wyszczególniono konto nr 50107 dotyczące kosztów ochrony przyrody.

⁹⁴ Do 03.07.2024 r.

⁹⁵ Który stanowi, że: Nadleśniczy na wniosek właściciela gruntu przeznaczonego: 1) do zalesienia – sporządza plan zalesienia oraz potwierdza wykonanie zalesienia zgodnie z tym planem albo; 2) na realizację inwestycji zwiększających odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska – sporządza plan tej inwestycji oraz potwierdza jej wykonanie zgodnie z tym planem, albo; 3) na realizację inwestycji zwiększających bioróżnorodność lasów prywatnych – sporządza plan tej inwestycji oraz potwierdza jej wykonanie zgodnie z tym planem

– w przypadku gdy zalesienie to będzie wykonywane lub inwestycja ta będzie realizowana zgodnie z przepisami o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 lub zgodnie z przepisami o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027.

wykonywanych lub inwestycji realizowanych w ramach *Planu strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027*⁹⁶,

- zadania związane z realizacją programów współfinansowanych ze źródeł zagranicznych, o których mowa w art. 54 pkt 8 ustawy o lasach⁹⁷,

- sporządzanie Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasów i prowadzenie Banku Danych o Zasobach Leśnych i Stanie Lasów, o których mowa w art. 13 a ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o lasach⁹⁸,

- wypłatę odszkodowań za szkody wyrządzone przez zwierzęta łowne objęte całkowitą roczną ochroną (łosie) na obszarach obwodów łowieckich leśnych.

(akta kontroli str. 405-424, 434-440, 6229-6232)

6.3. Paragraf 11 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 1994 r. w sprawie *szczegółowych zasad gospodarki finansowej w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe*⁹⁹ stanowi, że dochody ze sprzedaży lasów i gruntów będących w zarządzie LP przekazywane są do budżetu.

Lasy Państwowe w badanym okresie zbywały nieruchomości i przekazywały w związku ze zbyciem tych nieruchomości następujące środki finansowe do budżetu państwa:

Zbyto nieruchomości o powierzchni ogółem 118,6191 ha, w tym w poszczególnych latach zbywano nieruchomości o następujących powierzchniach: - w 2019 r. 36,1383 ha; - w 2020 r. 19,2844 ha; - w 2021 r. 34,4254 ha; - w 2022 r. 15,7228 ha; - w 2023 r. 10,5357 ha; - w 2024 r. (do 30.05.2024 r.) 2,5125 ha.

Dochody z tytułu zbycia nieruchomości wynosiły ogółem 33.045.473,85 zł. Dochody te przekazywano do budżetu w następujących kwotach: - w 2019 r. 6.420.851,68 zł; - w 2020 r. 2.753.415,59 zł; - w 2021 r. 13.718.584,35 zł; - w 2022 r. 4.854.110,23 zł; - w 2023 r. 4.857.689,36 zł; - w 2024 r. (do 30.05.2024 r.) 440.822,64 zł.

(akta kontroli str. 405-424, 6229-6232)

6.4. W latach 2019-2024¹⁰⁰ wystąpiło w lasach PGL LP ogółem 11.295 pożarów. Najwięcej pożarów (3.238) wystąpiło w 2019 r.

Powierzchnia ogółem objęta pożarami lasów w ww. okresie wynosiła 2.788,17 ha. Największa powierzchnia objęta pożarami lasów (946,90 ha) wystąpiła w 2019 r.

Największą przeciętną powierzchnię jednego pożaru lasu odnotowano w 2019 r. oraz w 2022 r. (0,29 ha).

Kategorie zagrożenia pożarowego lasów określono w § 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie *szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów*¹⁰¹.

W latach 2019-2023 nadleśnictwa były objęte następującymi kategoriami zagrożenia pożarowego (w nawiasie liczba nadleśnictw)¹⁰²: - w 2019 r. I (132), II (194), III (104); - w 2020 r. I (132), II (187), III (111); - w 2021 r. I (131), II (184), III (114); - w 2022 r. I (124), II (187), III (118); - w 2023 r. I (122), II (182), III (125).

(akta kontroli str. 405-429, 2681-2790, 5231-5232, 5565-5566, 6229-6232)

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, że w dobie zwiększanie się ryzyk pogodowych (długotrwałe susze, brak wilgoci) należy dążyć do takiego uregulowania kategorii zagrożenia pożarowego, aby antycypowały przyszłe zmiany. Wprawdzie potrzeba zmiany metody klasyfikacji obszarów leśnych do kategorii zagrożenia pożarowego lasu (KZPL) w obliczu zachodzących zmian klimatycznych została dostrzeżona przez DGLP jednak tempo działań należy przyspieszyć, gdyż: w dniach 2-5 kwietnia 2024 r. odbyła się coroczna krajowa narada z zakresu ochrony

⁹⁶ W I półroczu 2024 r. nie otrzymywano dotacji na ten cel.

⁹⁷ Art. 54 pkt 8 ustawy o lasach stanowi, że: Lasy Państwowe otrzymują dotacje celowe z budżetu państwa na zadania zlecone przez administrację rządową, a w szczególności na: (...) 8. pełnienie zadań związanych z realizacją programów współfinansowanych ze źródeł zagranicznych.

⁹⁸ Art. 13a ust. 1 ustawy o lasach stanowi, że: W celu realizacji trwale zrównoważonej gospodarki leśnej Lasy Państwowe obowiązane są w szczególności do: 1) inicjowania, koordynowania i prowadzenia okresowej oceny stanu lasów i zasobów leśnych oraz prognozowania zmian w ekosystemach leśnych; 2) sporządzania okresowych wielkoobszarowych inwentaryzacji stanu lasów oraz aktualizacji stanu zasobów leśnych; (...).

⁹⁹ Dz. U. Nr 134, poz. 692.

¹⁰⁰ Do 20.06.2024 r.

¹⁰¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 1065.

¹⁰² Dane dotyczące kategorii zagrożenia pożarowego nadleśnictw za dany rok były gromadzone w lutym następnego roku (dane za 2024 r. będą zgromadzone do 28.02.2025 r.).

przeciwpowozarowej lasu. W wyniku dyskusji uczestnikow narady nad przedmiotowym zagadnieniem sformulowano wnioski, w tym jeden o brzmieniu: *Dyrekcja Generalna Lasow Państwowych zleci Laboratorium Ochrony Przeciwpowozarowej Lasu IBL opracowanie weryfikacji metody ustalania kategorii zagrozenia powozarowego lasu oraz wykonanie analizy stosowania i przydatnosci sprzetu do gaszenia powozarow lasu, ze szczegolnym uwzględnieniem sprzetu podręcznego.*

Instytut Badawczy Leśnictwa przeslal do DGLP oferte na realizacje uslugi badawczej w ww. zakresie, ktora Wydzial Ochrony Lasu ocenil pozytywnie. W związku z ustaleniami ww. narady Dyrekcja Generalna Lasow Państwowych przeslala do dyrektorow regionalnych dyrekcji LP pismo z 22.04.2024 r., do wiadomosci i realizacji zadan z zakresu ochrony przeciwpowozarowej lasu.

(akta kontroli str. 2814-2817, 3263-3265, 6229-6232)

Analiza planow urzadzenia lasu dla trzech nadleśnictw (Zednia, Nowogrod, Bielsk) w zakresie wyliczenia kategorii zagrozenia powozarowego wykazala m.in., ze w sposobie wyliczenia liczby punktow odpowiadajacej sredniej liczbie mieszkancow przypadajacej na 0,01 km² powierzchni leśnej nie podano liczby mieszkancow oraz zrodla skad pozyskano takie dane. Z paragrafu 2 punkt 4 zalacznika 1 do rozporzadzenia Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegolowych zasad zabezpieczenia przeciwpowozarowego lasow wynika m.in., ze do wyliczen nalezy stosowac *srednia liczbe mieszkancow przypadajacej na 0,01 km² powierzchni leśnej na klasyfikowanym obszarze.* Z Instrukcji ochrony powozarowej lasu¹⁰³ wynika, ze treść zawarta w ww. rozporzadzeniu Ministra Środowiska uzupełniono o nastepujace zdanie: *liczbą tę [liczba mieszkancow] nalezy ustalic jako srednia wazoną liczby mieszkancow dla powiatow (gmin) lubi ich częsci wchodzacych w sklad nadleśnictwa, gdzie wagą jest udzial powierzchni danego powiatu (gminy) w powierzchni nadleśnictwa.*

Jak wyjasnil Dyrektor Generalny Lasow Państwowych dopisek w Instrukcji Ochrony Przeciwpowozarowej Lasu dotyczacy wyliczania sredniej liczby mieszkancow zostal wprowadzony w celu ujednolicenia i doprecyzowania sposobu obliczania parametru antropogenicznego (Pa), po zgłaszanych wątpliwosciach i różnym podejsciu do tego zagadnienia. Zmiana byla konsultowana z autorami metodyki z Laboratorium Ochrony Przeciwpowozarowej Lasow IBL.

(akta kontroli str. 2430-2432, 2537-2539, 5831, 6156-6167, 6189)

6.5. Zgodnie z postanowieniami Statutu PGL LP (§ 19 pkt 3), osoba bezposrednio odpowiedzialna za kwestie związane z ochroną przeciwpowozarową, w tym drogami pelniacymi funkcje przeciwpowozarowe jest dyrektor regionalnej dyrekcji Lasow Państwowych. Ze strony DGLP kwestie nadzorcze byly realizowane przy uzyciu opracowania *Docelowa Siec Drogowa (DSD)* nadleśnictwa, ktore posiada kazde z 429 nadleśnictw. Opracowanie to jest częscia modulu *SILPWeb – Infrastruktura*, do ktorego dostep maja wybrani pracownicy LP.

Jednym z glownych czynnikow, ktore nalezy uwzględnic projektujac docelową siec drogową w nadleśnictwie jest zachowanie wymogow przeciwpowozarowych. Zgodnie z przyjetymi zalozeniami do tworzenia DSD nadleśnictwa oraz planowania sieci dojazdow powozarowych prawidlowo zaprojektowania siec dojazdow powozarowych spelniajaca wymogi ww. rozporzadzenia Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegolowych zasad zabezpieczenia przeciwpowozarowego lasow, oraz uwzględniajaca drogi publiczne powinna calkowicie wypelniac potrzeby udostępnienia komunikacyjnego terenu do potrzeb prowadzenia akcji gasniczych oraz potrzeb transportowych nadleśnictwa. Ponadto siec dojazdow powozarowych jest opracowywana na etapie tworzenia PUL na 10 lat, a jednoczesnie corocznie, w terminie do konca marca, opracowywane i uzgadniane byly z wlasciwa miejscowo komenda powiatowa lub miejska Państwowej Strazy Pozarnej, *Sposoby postępowania na wypadek powstania powozaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrozenia* – wynika to z zapisow ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpowozarowej¹⁰⁴. Na podstawie ww. opracowania mozna uzyskac kluczowe informacje o sieci drogowej nadleśnictwa, w tym między innymi dlugosci dróg oraz o ich stanie technicznym.

Wedlug danych DGLP dlugosci łączne dojazdow powozarowych bedacych w zarzadzaniu LP wynosily na: - 19.02.2019 r. 50.629,09 km, - 13.02.2020 r. 52.638,56 km, -12.02.2021 r.

¹⁰³ Stanowiajacej zalacznik do Zarzadzenia nr 81 Dyrektora Generalnego Lasow Państwowych z dnia 23 grudnia 2019 r. (poprzednio zalacznik do Zarzadzenia nr 54 Dyrektora Generalnego Lasow Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r.).

¹⁰⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 275, ze zm.

52.689,29 km, - 08.02.2022 r. 53.218,10 km, - 16.02.2023 r. 70.266,65 km, - 23.02.2024 r. 70.152,25 km.

Według danych ewidencyjnych Dyrekcji Generalnej LP łączna długość dojazdów pożarowych będących w zarządzie Lasów Państwowych w 2023 r. w stosunku do 2022 r. zwiększyła się o 17.048,55 km i pozostawała zwiększona w ewidencji DGLP w 2024 r. Błąd ten wynikał, jak wyjaśnił Generalny Dyrektor Lasów Państwowych, z błędnego raportowania tych danych przez RDLP w Łodzi w 2023 r. i w 2024 r. Błąd w ewidencji został usunięty w trakcie trwania kontroli. Ponadto długości łączne dojazdów pożarowych będących poza zarządem LP wynosiły na: - 19.02.2019 r. 12.264,31 km, - 13.02.2020 r. 12.122,56 km, - 12.02.2021 r. 11.048,58 km, - 08.02.2022 r. 10.670,30 km, - 16.02.2023 r. 10.250,76 km, - 23.02.2024 r. 10.097,96 km.

Zgodnie z wewnętrznymi wytycznymi dotyczącymi sporządzania Docelowych Sieci Drogowych (zarządzenie nr 28 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie wprowadzenia Instrukcji wyznaczania docelowej sieci drogowej nadleśnictwa), przyjęto następujące określenia stanu technicznego nawierzchni dróg: dobry, zadowalający, średni, zły¹⁰⁵.

Według posiadanych przez DGLP informacji stan techniczny dojazdów pożarowych będących w zarządzie LP (na dzień 20.06.2024 r. długość tych dojazdów wynosiła ogółem 70.152,25 km) przedstawiał się następująco: - stan dobry posiadało 20.042,50 km dojazdów pożarowych (28,57%), - stan zadowalający 26.243,96 km (37,41%), - stan średni 17.895,84 km (25,51%), - stan zły 5.969,95 km (8,51%).

W sieci drogowej nadleśnictwa (ww. DSD nadleśnictwa) ujęte są drogi leśne oraz drogi publiczne. Drogi leśne poza podstawowymi funkcjami gospodarczymi mogą pełnić dodatkowo funkcję dojazdów pożarowych. Dominującym przeznaczeniem dróg leśnych jest wykorzystywanie na potrzeby gospodarki leśnej (m.in. ochrona przeciwpożarowa). Większość nadleśnictw planując przebudowy i remonty dróg leśnych nie dodaje wyróżnika wskazującego, że prace te dotyczą dojazdów pożarowych. W systemie informatycznym LP widnieje jedynie informacja o remoncie lub przebudowie drogi leśnej. Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych nie posiada szczegółowej informacji o wartościach środków finansowych przeznaczanych wyłącznie na dojazdy pożarowe.

W latach 2019-2024 na drogi leśne ponoszono następujące nakłady ogółem: - w 2019 r. 312.692.022,87 zł, - w 2020 r. 146.950.721,29 zł, - w 2021 r. 217.486.841,69 zł, - w 2022 r. 353.241.952,07 zł, - w 2023 r. 420.184.082,71 zł, - w 2024 r. (do 20.06.2024 r.) 61.472.232,18 zł.

Oszacowanie średniego kosztu przebudowy i remontu dróg leśnych pełniących funkcję dojazdów pożarowych jest zagadnieniem złożonym i obciążonym wysokim ryzykiem błędu. Na cenę końcową przebudowy i remontów przedmiotowych dróg leśnych ma wpływ zakres prac budowlanych przewidzianych do realizacji na etapie projektowym (m.in. typ i rodzaj zaprojektowanej nawierzchni i warunki gruntowo-wodne), aktualny stan poszczególnych odcinków dróg oraz zalecenia przekazane przez miejscowe komendy powiatowe Państwowej Straży Pożarnej. Na dany koszt wpływ ma szereg zmiennych uwarunkowanych lokalnie i globalnie. Wartość końcowa uzależniona jest od aktualnej inflacji, wysokości płacy minimalnej oraz popytu i podaży na usługi budowlane w danym regionie Polski. Do warunków lokalnych ulegających zmianie w stosunku kwartalnym należy zaliczyć przede wszystkim koszty robocizny, materiałów budowlanych i ich zakupu, pracy sprzętu budowlanego, koszty pośrednie oraz dostępność lokalnych materiałów budowlanych i ilość, dostępność i zainteresowanie potencjalnych wykonawców ogłoszonymi postępowaniami przetargowymi. Mając na względzie

¹⁰⁵ Stan techniczny nawierzchni – stan techniczny nawierzchni podlega ocenie wizualnej. W przypadku zmian stanu nawierzchni i ich wpływu na ocenę stanu ogólnego drogi uwzględnia się zamiany na odcinkach większych niż 50 metrów. W przypadku pojedynczych wylomów i/lub kolein, lub gdy ich długość jest mniejsza, to zaniża się stan techniczny nawierzchni na większym odcinku.

Stan techniczny dobry – nawierzchnia bez ubytków lub z nieznacznymi ubytkami, przejezdna bez względu na warunki atmosferyczne, prawidłowo odwadniana i wyprofilowana. Wymaga jedynie zabiegów utrzymujących stan pierwotny oraz zapewniających prawidłowe funkcjonowanie drogi.

Stan techniczny zadowalający – nawierzchnia z ubytkami do 30% powierzchni, przejezdna, wymagająca wykonania prac konserwacyjnych dotyczących profilowania poboczy lub nawierzchni. W przypadku elementów odwadniających utrzymanie sprowadza się do prac realizowanych punktowo lub na określonych odcinkach.

Stan techniczny średni – nawierzchnia z ubytkami 30-50% powierzchni lub przejezdność uzależniona od warunków atmosferycznych, wymaga wykonania prac remontowych lub przywrócenia drożności i sprawności istniejącego systemu odwodnienia.

Stan techniczny zły – nawierzchnia z ubytkami nawierzchni powyżej 50% lub nieprzejezdna, konieczny remont w celu odtworzenia pierwotnej nośności drogi lub jej przebudowa.

znaczną ilość czynników wpływających na finalne koszty związane z doprowadzeniem wszystkich dojazdów pożarowych do stanu co najmniej średniego. Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych nie może określić kosztów związanych z doprowadzeniem wszystkich dojazdów pożarowych do stanu co najmniej średniego. Prace te realizowane były przez jednostki nadzorowane przez DGLP w sposób ciągły, w miarę potrzeb i możliwości finansowych.

Lasy Państwowe na podstawie zarządzenia nr 20 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 10 lutego 2023 r. w sprawie realizacji w Lasach Państwowych wspólnych przedsięwzięć drogowych, mających związek z gospodarką leśną, dofinansowują między innymi drogi lokalne będące w zarządzie jednostek samorządu terytorialnego. Drogi lokalne, zgodnie z nomenklaturą zawartą w ustawie z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych¹⁰⁶, w obwieszczeniu Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 23 grudnia 2015 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie¹⁰⁷, oraz w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 24 czerwca 2022 r. w sprawie przepisów techniczno-budowlanych dotyczących dróg publicznych¹⁰⁸, są jedną z klas dróg gminnych (wyjątkowo powiatowych). Lasy Państwowe udzielając dofinansowania nie wymagają informacji dotyczącej klasy drogi. Istotną informacją jest kategoria drogi – np. gminna lub powiatowa. Dofinansowywane były drogi publiczne, które wykazują przydatność do prowadzenia gospodarki leśnej bez wyróżniania dróg ujętych w sieci dojazdów pożarowych nadleśnictwa.

(akta kontroli str. 405-424, 5231-5232, 5567-5568, 5829-5830, 6229-6232)

6.6. Działania DGLP w zakresie monitorowania w latach 2019-2024 realizacji przez nadleśnictwa zadań w zakresie rozbudowy sieci dojazdów pożarowych opisano w punkcie 6.5 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych nie posiada danych na temat procentu lasów nie spełniających zasady odległości dowolnego punktu w lesie od najbliższej drogi publicznej. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów¹⁰⁹, maksymalna odległość pomiędzy dowolnym punktem położonym w lesie, a najbliższą drogą publiczną, z wyłączeniem autostrad i dróg ekspresowych, lub drogą stanowiącą dojazd pożarowy nie powinna przekraczać 750 m – dla lasów zaliczonych do I kategorii zagrożenia pożarowego oraz 1500 m – dla lasów zaliczonych do II lub III kategorii zagrożenia pożarowego lasu. Kategorię zagrożenia pożarowego lasu określa się co 10 lat w ramach opracowywanego PUL. Wynik kategoryzacji jest podstawą całego dalszego planowania działań z zakresu ochrony przeciwpożarowej, do której należy dostosować wymagane zadania kierunkowe w zakresie ochrony przeciwpożarowej i potrzeby w zakresie infrastruktury technicznej. Wykonawca uzgadniania projekt PUL w części dotyczącej ochrony przeciwpożarowej z właściwym miejscowo komendantem wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej dla lasów I II kategorii zagrożenia pożarowego i wyznacza sieć dojazdów pożarowych, aby spełniała wymagania rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. Analiza zapisów PUL w zakresie pokrycia terenu nadleśnictw siecią dojazdów pożarowych, zgodnie z wymogami określonymi w ww. rozporządzeniu, jest częścią procesu uzgodnień z PSP.

(akta kontroli str. 405-424, 6229-6232)

6.7. Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych w latach 2019-2024 (oraz wcześniej) wspierała i koordynowała pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację zadań w zakresie adaptacji lasów do zmian klimatycznych. Zakładem Lasów Państwowych o zasięgu krajowym, powołanym przez Dyrektora Generalnego LP, w celu inicjowania, koordynacji i zarządzania projektami dofinansowanymi ze środków unijnych i funduszu leśnego w jednostkach PGL LP jest Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych (CKPŚ). Pozyskanie i wykorzystanie środków przeznaczonych na projekty oraz osiągnięte (lub zaplanowane) efekty projektów: Leśne Gospodarstwa Węglowe, Lasy Węglowe, MRN, MRN 2, MRN 3, MRG, MRG 2, MRG 3, Las Energii, PPOŻ, PPOŻ 2, Termomodernizacja budynków PGL LP (łącznie z zastosowaniem

¹⁰⁶ Dz. U. z 2024 r. poz. 320, ze zm.

¹⁰⁷ Dz. U. z 2016 r. poz. 124 (rozporządzenie uchylone z dniem 21.09.2022 r.).

¹⁰⁸ Dz. U. z 2022 r. poz. 1518.

¹⁰⁹ Dz. U. z 2022 r. poz. 1065.

OZE w budynkach), Kompleksowy projekt ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych na obszarach zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe, opisano w punkcie 1.1. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str. 377-404, 5439-5466, 6229-6232)

7.1. Ograniczenia i utrudnienia w zakresie realizacji zadań związanych adaptacją gospodarki leśnej Lasów Państwowych do zmian klimatycznych dotyczą wg DGLP następujących zagadnień:

1. Podstawowym ograniczeniem jest brak pewności, co do zakresu i skutków jakie zmiany klimatyczne spowodują w lasach.
2. Brak aktualnych strategii i programów opracowanych na szczeblu rządowym (np. Strategii Leśnej, Narodowego Programu Leśnego). Polityka Leśna Państwa, przyjęta przez Radę Ministrów w 1997 roku, zawiera założenia, cele, uwarunkowania, spodziewane efekty i harmonogram realizacji w trzech okresach: do 2000 roku, do 2020 roku i w drugiej połowie XXI wieku. Dokument ten stał się po raz pierwszy w powojennej historii Polski wykładnią miejsca, roli i znaczenia ekosystemów leśnych w rozwoju cywilizacyjnym społeczeństw. Zawiera on rozwiązania oraz propozycje działań, które jednak od prawie 30 lat nie były uaktualniane i dostosowywane do zmian zachodzących z szybkością dotychczas niedoświadczaną w skali świata. Wpływają one zarówno na sytuację społeczną i gospodarczą, środowiskową, uwarunkowania międzynarodowe i polityczne Polski, jak i wynikające z niekontrolowanych procesów globalizacji. Brak opracowania Narodowego Programu Leśnego powoduje marginalizowanie znaczenia leśnictwa polskiego w programach i strategiach europejskich i paneuropejskich, pomijanie lasów i leśnictwa w politykach i programach regionalnych i lokalnych, np. strategii rozwoju poszczególnych województw czy powiatów.
3. W prawodawstwie leśnym nie ustanowiono alternatywnych rozwiązań dla różnych scenariuszy zmian klimatu. Plany urządzenia lasu opracowywane są na 10 lat, a efekty ich realizacji dotyczą dziesięcioleci. Zmiany jakie zachodzą w lasach wymagają często natychmiastowej reakcji, a nie oczekiwania na opracowanie następnego PUL.
4. Promowanie i wdrażanie konserwatorskiego (bierna obserwacja procesów) podejścia do ochrony znaczącej powierzchni lasów (do 20% zarządzanych przez LP). Oznacza to brak możliwości reakcji na fakt jakim jest zmiana klimatu, w tym np. ich przebudowę, walkę z zagrożeniami biotycznymi (gradacje owadów) i abiotycznymi (pożary, wiatr) na tych obszarach oraz w ich otoczeniu.
5. Brak akceptacji społecznej dla niektórych działań (przebudowa drzewostanów, wymiana generacyjna lasów, obniżanie wieków rębności).
6. Brak gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa do zalesień.
7. Narasta ryzyko pojawienia się nowych szkodników i chorób, dla których nie są opracowane metodyki postępowania, progi szkodliwości, nie będzie znana ich biologia i ekologia. Narasta zagrożenie ze strony wielu szkodników, które do tej pory nie miały dużego znaczenia gospodarczego i dla których nie ma skutecznych sposobów ograniczania. Z uwagi na niszowy charakter stosowania środków ochrony roślin w leśnictwie i duże ograniczenia w dopuszczeniu do ich stosowania (m.in. z uwagi na konieczność ich wysokiej selektywności, potrzebę jak najmniejszego oddziaływania na środowisko przy jednocześnie wysokiej skuteczności i stabilności) firmy i koncerny chemiczne nie są zainteresowane poszukiwaniem i rejestrowaniem środków ochrony roślin na potrzeby ochrony lasu.

(akta kontroli str. 405-429, 5178-5192, 6229-6232)

7.2. Na wniosek członków ONZ (Światową Organizację Meteorologiczną oraz Program Środowiskowy Organizacji Narodów Zjednoczonych) zostało utworzone w 1988 r. naukowe i międzyrządowe ciało doradcze, tj. Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu (ang. Intergovernmental Panel on Climate Change), które publikuje raporty na temat zmiany klimatu, jej konsekwencji, możliwości adaptacji oraz ograniczenia ocieplenia. Dotychczas ukazało się sześć raportów, stanowiących wszechstronne podsumowania aktualnej wiedzy na temat zmiany klimatu. Pierwszy z nich ukazał się w 1990 r. (w 1992 r. wydano suplement), kolejne: 1995 r., 2001 r., 2007 r., 2014 r., 2021-2022.

(akta kontroli str. 6696-6723)

7.3. Artykuł 21 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania

na środowisko¹¹⁰ stanowi, że informacje o środowisku i jego ochronie zamieszcza się w publicznie dostępnych wykazach.

Na stronie BIP DGLP publikowany jest cyklicznie biuletyn informacyjny Lasów Państwowych. Dokument zawiera wykaz aktualnych Zarządzeń i Decyzji Dyrektora Generalnego LP. Odnośnie programów, w biuletynie 1/2024 zamieszczono Decyzję nr 201 z 12 grudnia 2023 r. w sprawie wprowadzenia kompleksowego programu przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz działań mitygacyjnych w perspektywie do 2030 roku.

Zatwierdzone przez ministra właściwego ds. środowiska plany urządzenia lasu nie były publikowane w BIP DGLP. Z uwagi na kompetencje dyrektora regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych, jako organu sporządzającego plan urządzenia lasu, stosowne informacje znajdują się w BIP rdLP oraz nadleśnictw.

(akta kontroli str. 5178-5192, 6229-6232)

7.4. Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych poinformowała (2.03.2023 r.) o procencie uwag uwzględnianych podczas konsultacji społecznych planów urządzenia lasu. Pismem z dnia 2 marca 2023 r. podpisanym m.in. przez ówczesnego Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych i opublikowanym w formie komunikatu na stronie LP¹¹¹ znalazło się stwierdzenie, że *podczas obowiązkowych konsultacji społecznych uwzględnianych jest ponad 90 procent uwag zgłaszanych przez lokalne społeczności, organizacje pozarządowe czy samorządy.*

Działający z upoważnienia Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, radca prawny, koordynator Zespołu pismem (GR.0172.2.2024), wyjaśnił m.in., że nie dysponuje danymi świadczącymi o uwzględnieniu 90% uwag, ani źródeł pozwalających na wskazanie pochodzenia takich danych.

(akta kontroli str. 6021, 6025, 6690-6695)

7.5. Ustawa z dnia 13 kwietnia 2016 r. o systemach oceny zgodności i nadzoru rynku¹¹² stanowi, że certyfikacja to działanie jednostki oceniającej zgodność, wykazujące, że należycie zidentyfikowany wyrób, projekt wyrobu lub proces jego wytwarzania są zgodne z wymaganiami. W Lasach Państwowych rozróżnia się dwa rodzaje certyfikacji: - certyfikację leśną (obejmującą certyfikację procesu), - certyfikację produktu (obejmującą certyfikację łańcucha dostaw).

Proces certyfikacji gospodarki leśnej prowadzony jest w Polsce na poziomie rdLP (umowy wymagane do udziału w procesie certyfikacji podpisywane były przez dyrektorów rdLP).

Lasy Państwowe przystępowały w ostatnich latach do certyfikowania w zakresie dwóch najpopularniejszych na świecie certyfikatów¹¹³, tj. PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification) oraz FSC (Forest Stewardship Council).

Lasy Państwowe informowały otoczenie społeczno-gospodarcze o aktualnej sytuacji dotyczącej certyfikacji gospodarki leśnej w swoich pismach, stronach internetowych oraz spotkaniach. Informowano m.in. o zaletach systemu PEFC. W Europie dominującym systemem certyfikacji jest PEFC. Zaletą systemu PEFC jest oparcie tego systemu na trzech filarach: 1) efektach pracy konferencji ministerialnych i procesu Forest Europe (Polska jest ich sygnatariuszem), 2) powiązania procedur certyfikacyjnych i akredytacyjnych z systemem ISO, 3) akredytacji jednostek certyfikujących przez krajowe jednostki. Zapewnia to kontrolę nad firmami certyfikującymi prowadzoną przez Radę PEFC Polska i Polskie Centrum Akredytacji, możliwość odwoływania się w przypadku zastrzeżeń co do sposobu prowadzenia audytu, a w skrajnych przypadkach rozwiązania umowy z firmami naruszającymi zasady bezstronności. Zasady te dotyczą zarówno certyfikacji gospodarki leśnej, jak i łańcucha dostaw (FSC, jako certyfikacja nie akredytowana w Polsce nie nakłada tak restrykcyjnych warunków na firmy, z którymi współpracuje).

Obecnie wszystkie rdLP certyfikowane są w największym systemie certyfikacji lasów w Europie i na świecie, tj. PEFC.

(akta kontroli str. 361-364, 429-431, 6229-6232)

Proces certyfikacji gospodarki leśnej, od samego początku jego funkcjonowania w Polsce, prowadzony jest na poziomie regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych z uwagi na

¹¹⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 1094, ze zm.

¹¹¹ https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/aktualnosci/wyrok-tsue-w-sprawie-polskich-lasow-grozi-paralizem-gospodarki/2-03-2023_-komunikat-wyrok-tsue.pdf [dostęp: 10.10.2024 r.]

¹¹² Dz. U. z 2022 r. poz. 1854, ze zm.

¹¹³ Dwóch stworzonych w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku na bazie koncepcji zrównoważonego rozwoju prywatnych systemach certyfikacji do oceny zgodności procesów i produktów.

zróżnicowanie przyrodnicze obszarów leśnych będących w zarządzie nadleśnictw zgrupowanych w poszczególnych rdLP.

(akta kontroli, str. 1158-1193, 1609-1693, 6229-6232)

W dniu 01.01.2019 roku certyfikat FSC posiadało 16 z 17 Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych (RDLP w Krośnie nigdy nie posiadała tego certyfikatu). Zdaniem DGLP, problemy rozpoczęły się w połowie 2022 roku, kiedy to FSC przedstawiło nową wersję umowy licencyjnej na system certyfikacji FSC, która w opinii dyrektorów rdLP nie zabezpieczała należycie interesów Skarbu Państwa. Pierwsze działania w tym zakresie podjęła RDLP w Gdańsku. W związku z brakiem akceptacji przez FSC zaproponowanych przez RDLP w Gdańsku zmian w umowie, rdLP wypowiedziała ją przed expiracją certyfikatu.

W przypadku pozostałych regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych, gdy następowały terminy expiracji certyfikatów FSC i przesyłane były przez jednostki certyfikujące umowy licencyjne do podpisania na kolejne cykle certyfikacyjne, następowała możliwość negocjacji ich zapisów. Dodatkowo w związku ze zmianą formuły umowy na program certyfikacji przez FSC International i niezakończonymi pracami nad nowym standardem FSC dla Polski, (wynikającymi z braku konsensusu członków grupy roboczej co do ostatecznej treści kluczowych wskaźników, FSC jako organizator poinformowało o jej rozwiązaniu), dyrektorzy regionalnych dyrekcji LP wypowiadali umowy certyfikacyjne z firmą FSC na ostatnim etapie ich obowiązywania. W następstwie regionalne dyrekcje LP nie przystępowały do audytów kontrolnych, a certyfikaty sukcesywnie wygasły. Wyjątkiem była tutaj RDLP w Białymstoku, która pomimo ważności certyfikatu do 2026 roku wypowiedziała umowę z dniem 31 grudnia 2023 roku – bez podania przyczyny.

Natomiast RDLP w Łodzi zrezygnowała z certyfikatu z dniem 10.01.2022 roku jako protest przeciwko przedłużającej się procedurze odwoławczej¹¹⁴.

RDLP w Łodzi poinformowała o rezygnacji z certyfikatu FSC przyznanego na lata 2018-2023. Według stanu na 31.03.2024 r. spośród 17 rdLP certyfikatów FSC nie posiadało 13 rdLP (w tym RDLP w Krośnie, która nigdy nie posiadała takiego certyfikatu), natomiast cztery następujące rdLP posiadały certyfikaty FSC:

- RDLP w Katowicach (powierzchnia certyfikowana wynosiła 633.829,80 ha, tj. 99,77% powierzchni ogółem wynoszącej 635.295,91 ha);
- RDLP w Szczecinie (powierzchnia certyfikowana wynosiła 661.355,63 ha, tj. 95,57% powierzchni ogółem wynoszącej 692.033,25 ha);
- RDLP w Szczecinku (powierzchnia certyfikowana wynosiła 629.443,40 ha, tj. 99,82% powierzchni ogółem wynoszącej 630.555,52 ha);
- RDLP w Zielonej Górze (powierzchnia certyfikowana wynosiła 437.981,20 ha, tj. 96,56% powierzchni ogółem wynoszącej 453.570,13 ha).

Daty wygaśnięcia certyfikatów FSC w poszczególnych rdLP (oprócz RDLP w Krośnie, która nigdy nie posiadała takiego certyfikatu) przedstawiały się następująco:

¹¹⁴ - w wyniku przeprowadzonego w lipcu 2019 roku audytu gospodarki leśnej FSC, zostały wniesione przez jednostkę certyfikującą dwie niezgodności ze standardem FSC-STD-POL-01-01-2013 PL, które zostały zakwestionowane przez posiadacza certyfikatu – RDLP w Łodzi,

- w październiku 2019 r., po konsultacjach z Krajowym Reprezentantem FSC w Polsce, RDLP w Łodzi, zgodnie z wewnętrznymi procedurami jednostki certyfikującej SGS, złożyła odwołanie do jednostki nadrzędnej wobec SGS Polska tj. SGS South Africa, - we wrześniu 2020 r., RDLP w Łodzi zwróciła się do jednostki certyfikującej – SGS Polska - z pisemnym pytaniem na jakim etapie jest prowadzonego postępowanie,

- 4 listopada 2020 r., jednostka nadrzędna - SGS South Africa, odrzuciła skargę nie odnosząc się do merytorycznych uwag tam zawartych, a 27 listopada 2020 r., SGS Polska przekazała RDLP w Łodzi końcowy raport z audytu przeprowadzonego w lipcu 2019 roku,

- w wyniku braku odniesienia się przez jednostkę nadrzędną - SGS South Africa, do uwag złożonych przez podmiot certyfikowany, postępując zgodnie z procedurami FSC, RDLP w Łodzi, złożyła w grudniu 2020 r. skargę na działania SGS do Assurance Services International (ASI), jednostki wyznaczonej przez dobrowolne standardy zrównoważonego rozwoju w tym FSC, w celu nadzorowania i ulepszania integralności i wiarygodności ich systemów certyfikacji na całym świecie,

- w dniu 14.12.2020 r. ASI poinformowała RDLP w Łodzi o przyjęciu dokumentacji odwoławczej, a 07.01.2021 o zaakceptowaniu skargi RDLP w Łodzi (COMP202011753) i wszczęciu postępowania wskazując na potrzebę ustalenia, czy jednostka certyfikująca postępowала zgodnie z procedurą rozpatrywania odwołania, czy zakres audytu był prawidłowy i czy niezgodności, które były przedmiotem odwołania, były uzasadnione,

- w wyniku otrzymanej w dniu 08.01.2021 korespondencji z SGS, RDLP w Łodzi została poinformowana o zawieszeniu certyfikatu SGS-FM/COC-011009 z dniem 08.01.2021 (certyfikat formalnie nie został wycofany), pomimo niezakończenia procesu odwoławczego,

05.10.2021 r. - upłynęło już ponad 800 dni od reklamacji zgłoszonej przez RDLP w Łodzi do Raportu z audytu okresowego według standardów FSC przeprowadzonego w dniach 4-12.07.2019 r. Zgodnie z zasadami i kryteriami tej organizacji maksymalny czas w jakim takowe odwołanie powinno być rozpatrzone określony został na 270 dni.

- RDLP w Białymstoku 31.12.2023 r., - RDLP w Katowicach 31.03.2024 r., - RDLP w Krakowie 20.02.2024 r., - RDLP w Lublinie 23.01.2024 r., - RDLP w Łodzi 10.01.2022 r., - RDLP w Olsztynie 09.09.2023 r., - RDLP w Pile 01.06.2023 r., - RDLP w Poznaniu 09.04.2023 r., - RDLP w Szczecinie 15.10.2024 r., - RDLP w Szczecinku 28.09.2027 r., - RDLP w Toruniu 01.01.2023 r., - RDLP we Wrocławiu 23.12.2023 r., - RDLP w Zielonej Górze 22.03.2027 r., - RDLP w Gdańsku 12.11.2022 r., - RDLP w Radomiu 01.05.2023 r., - RDLP w Warszawie 08.04.2023 r.

W dniu 8 listopada 2022 roku odbyło się spotkanie zastępcy Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych ds. Gospodarki Leśnej z Dyrektorem Generalnym FSC International, na którym Lasy Państwowe przedstawiły swoje uwagi do umowy.

Ponadto, w Polsce w związku z trwającymi rozmowami pomiędzy FSC International i PGL LP dotyczącymi m.in. niektórych wymogów zawartych w najnowszej wersji *Umowy licencyjnej na System Certyfikacji FSC*, w dniu 16.11.2022 r. FSC wydało derogację (obowiązująca obecnie do 31 sierpnia 2024 r.), przyznając tym samym stronom dodatkowy czas na dyskusję i wyjaśnienie wszelkich kwestii.

Derogacja umożliwiła jednostkom certyfikującym wznowienie certyfikacji w przypadku, gdy posiadacze certyfikatów gospodarki leśnej, będący jednostkami organizacyjnymi PGL LP, nie podpisali najnowszej wersji *Umowy licencyjnej na System Certyfikacji FSC*, ale wciąż posiadają ważną umowę licencyjną. Z tej możliwości skorzystały rdLP w Katowicach i Szczecinie.

W okresie od grudnia 2022 r. do czerwca 2023 r. trwała wymiana pism z uwagami i odnoszeniem się do nich poszczególnych stron, ale nie przeniosła ona żadnego rezultatu i taka sytuacja trwała na 29 lutego 2024 r.

W związku z przedłużającym się impasem w rozmowach z FSC Dyrektor Generalny Lasów Państwowych pismem ZG.0152.20.2023 z dnia 21.11.2023 r. zwrócił się z wnioskiem o wydanie opinii prawnej do Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej. Prokuratura Generalna opowiedziała na wniosek w dniu 06.12.2023 r., informując, że nie ma możliwości zaopiniowania projektu umowy ponieważ jest on oparty na prawie niemieckim w stosunku do którego nie ma dostatecznej wiedzy. Niezależnie od tego, zwróciła uwagę, na niektóre kwestie, których treść budzi wątpliwości niezależnie od tego, jakie prawo materialne będzie stosowane do umowy.

Odpowiedź Prokuratury Generalnej została przesłana przez Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych do wszystkich Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

W zakresie wypracowania kompromisowych rozwiązań w dniu 29 lutego 2024 r. w DGLP odbyło się spotkanie pomiędzy Lasami Państwowymi a FSC International, na którym omówiono aktualną sytuację w zakresie procedur FSC. Spotkanie zakończyło się powołaniem zespołu roboczego. Zespół rozpoczął prace nad szczegółowymi rozwiązaniami dążącymi do przywrócenia certyfikacji FSC w skali ogólnokrajowej. Zespół opracował m. in. Przejściową umowę dla RDLP w Białymstoku i pracuje nad ostatecznym kształtem umowy ramowej dla innych rdLP. Prace są już na końcowym etapie.

Od 2010 roku wszystkie Regionalne Dyrekcje Lasów Państwowych posiadają certyfikat PEFC.
(akta kontroli str. 1158-1193, 1609-1693, 6214-6221, 6229-6232)

7.6. W badanym okresie powierzchnie lasów objęte ochroną przyrody wynosiły: - w 2019 r. 4.527.863,37 ha, - w 2020 r. 4.678.827,01 ha, - w 2021 r. 4.801.924,69 ha, - w 2022 r. 4.820.169,92 ha, - w 2023 r. 4.839.682,74 ha.

Zgodnie z obowiązującym DGLP w latach 2019-2021 Planem kont, koszty ochrony przyrody były odnoszone w koszty konta 5104 – *Ochrona lasu przed czynnikami szkodliwymi*. Od 2022 r. w planie kont wyszczególniono konto nr 50107 dotyczące kosztów ochrony przyrody.

W 2022 r. koszty ochrony przyrody wynosiły 42,1 mln zł, w 2023 r. 50,9 mln zł, - w I półroczu 2024 r. 17,1 mln zł.

(akta kontroli str. 405-424, 429, 5231-5232, 6229-6232)

W latach 2019-2024¹¹⁵ w Lasach Państwowych poniesiono na ochronę lasu przed czynnikami szkodliwymi koszty ogółem w wysokości 2.147,4 mln zł. Największe koszty w tym zakresie poniesiono w 2023 r. (530,4 mln zł).

¹¹⁵ Do 30.06.2024 r., przy czym w 2019 r., w 2020 r., oraz w 2021 r. do kosztów tych zaliczano także koszty ochrony przyrody. W 2022 r. zostało wyodrębnione osobne konto nr 50107 dla kosztów ochrony przyrody.

W latach 2019-2024¹¹⁶ w Lasach Państwowych poniesiono koszty ochrony przeciwpożarowej ogółem w wysokości 820,0 mln zł. Największe koszty w tym zakresie poniesiono w 2023 r. (181,6 mln zł).

(akta kontroli str. 405-429, 5231-5232, 6229-6232)

W art. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody¹¹⁷ zapisano, iż ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu określonych zasobów, tworów i składników przyrody¹¹⁸. Dodatkowo, powyższe elementy są powiązane z art. 7 ustawy o lasach, stanowiącym m.in. o celach uwzględnianych podczas realizacji trwale zrównoważonej gospodarki leśnej. Przedstawione powyżej kwoty wykazują jedynie koszty odnoszone, zgodnie z *Planem kont PGL LP* obowiązującym w danym roku, na konto 5107 *Ochrona przyrody*, które nie obejmują wielu działań Lasów Państwowych wpisujących się w ww. definicję ochrony przyrody. Opracowywanie *Polityki rachunkowości* i *Planu kont PGL LP* nie było ukierunkowywane na wykazywanie kosztów i nakładów ponoszonych na ochronę przyrody, stąd wiele wydatków, z uwagi na wielofunkcyjny charakter działań których dotyczą, zgodnie z ugruntowaną w PGL LP *Polityką rachunkowości* odnoszone były na inne konta. Spośród tych kosztów nie ma możliwości precyzyjnego wydzielenia kwot, które zostały poniesione na szeroko rozumianą ochronę przyrody. Przykładowo koszty działań służących ograniczaniu negatywnego wpływu pożarów na ekosystemy leśne, które mogą być uznawane za koszty ochrony przyrody, odnoszone były na konto 5105 *Ochrona przeciwpożarowa lasu*. Wiele kosztów związanych z działaniami kształtującymi strukturę drzewostanów metodami gospodarki leśnej odnoszone były na konto 5102 *Hodowla lasu*, czy konto 511 *Pozyskanie drewna*. Koszty ponoszone na prowadzenie arboretów i ogrodów botanicznych odnoszone były na konto 5101 *Nasiennictwo i selekcja*. Dodatkowo wśród wykazanych kosztów nie znajdują się również wybrane wydatki funduszu leśnego związane z ochroną przyrody, w tym m.in. na wybrane usługi badawcze, działalność Leśnego Banku Genów Kostrzyca, opracowywanie PUL.

(akta kontroli str. 405-424, 6229-6232)

7.7. Instrukcje ochrony przeciwpożarowej lasu w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych były wprowadzane zarządzeniami Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych: - nr 54 z dnia 21.11.2011 r., - nr 81 z dnia 23.12.2019 r. W ww. instrukcji z 2019 r. (pkt 2.6.2) zapisano, iż szkoleniu w zakresie ochrony przeciwpożarowej lasu podlegają osoby fizyczne niewymienione w pkt 2.6.1 [pracownicy nadleśnictw i innych jednostek wchodzących w skład rdLP], ale wykonujący prace na terenie lasów. Obowiązek ich przeszkolenia spoczywa na pracodawcy.

Według stanu na 30.06.2024 r. w DGLP w Inspekcji Lasów Państwowych było zatrudnionych 74 pracowników. W szkoleniach dotyczących ochrony przeciwpożarowej lasu nie uczestniczyli pracownicy Inspekcji Lasów Państwowych DGLP.

(akta kontroli str. 2421-2654, 5178-5192, 5246-5248, 6213)

Dyrektor Generalny Lasów Państwowych wyjaśnił m.in., że: zakres szkoleń nie dotyczy pracowników Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych.

(akta kontroli str. 5835)

W okresie od 01.01.2019 r. do 30.06.2024 r. pracownicy DGLP brali udział, m.in. w następujących szkoleniach/konferencjach/warsztatach dotyczących zagadnień związanych z adaptacją gospodarki leśnej do zmian klimatu:

- Uprawnienia do emisji CO₂ (System EU ETS, projekty offsetowe – proces weryfikacji i walidacji),

¹¹⁶ Do 30.06.2024 r.

¹¹⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 1336, ze zm.

¹¹⁸ To jest: 1) dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów; 2) roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową; 3) zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia; 4) siedlisk przyrodniczych; 5) siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów; 6) tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt; 7) krajobrazu; 8) zieleni w miastach i wsiach; 9) zadrzewień;

a jej celem jest: 1) utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów; 2) zachowanie różnorodności biologicznej; 3) prowadzenie dziedzictwa geologicznego i paleontologicznego; 4) zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów, wraz z ich siedliskami, przez ich utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony; 5) ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień; 6) utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, a także pozostałych zasobów, tworów i składników przyrody; 7) kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody.

- Konferencja podsumowująca realizację projektu Termomodernizacja budynków PGL LP – łącznie z zastosowaniem OZE w budynkach (Podsumowanie zrealizowanych działań w ramach projektu),
 - Ślad węglowy (Warsztaty szkoleniowe z obliczania śladu węglowego organizacji),
 - Jak zaprojektować zdrowy i zrównoważony budynek? (Uzyskiwanie wiedzy przez pracownika z zakresu pełnionych obowiązków dotyczących pełnienia funkcji lidera projektu pn. Podnoszenie efektywności energetycznej budynków PGL LP),
 - Automatyka inteligentnych budynków (Aktualizowanie i pogłębianie wiedzy przez pracownika z zakresu pełnionych obowiązków dotyczących pełnienia funkcji lidera projektu pn. Podnoszenie efektywności energetycznej budynków PGL LP),
 - Szkolenie oraz egzamin państwowy dedykowany dla osób zajmujących się dozorem i obsługą urządzeń, instalacji i sieci elektrycznych o mocy powyżej 20 kW (Aktualizowanie i pogłębianie wiedzy przez pracownika z zakresu pełnionych obowiązków, w tym m.in. pełnienia funkcji lidera projektu rozwojowego pn. Modernizacja energetyczna budynków PGL LP, z zastosowaniem OZE oraz uzyskanie kwalifikacji niezbędnych do prowadzenia czynności związanych z eksploatacją i dozorem urządzeń, instalacji i sieci elektrycznych o mocy powyżej 20 kW),
 - Audyt energetyczny (Aktualizowanie i pogłębianie wiedzy przez pracowników z zakresu pełnionych obowiązków – realizowanych projektów),
 - Studia podyplomowe (Polityka klimatyczna i zarządzanie ochroną środowiska oraz transformacją energetyczną w wymiarze lokalnym).
- W okresie od 01.01.2019 r. do 30.06.2024 r. DGLP zorganizowała jedno szkolenie (w 2022 r.) dla pracowników CKPŚ na temat Społecznej odpowiedzialności Lasów Państwowych (tematem szkolenia były objęte zagadnienia związane z adaptacją gospodarki leśnej do zmian klimatu). W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2024 r. w szkoleniach dotyczących ochrony przeciwpożarowej brało udział (w 2021 r.) dwóch pracowników DGLP (szkolenia były przeprowadzone dla dwóch inspektorów ochrony przeciwpożarowej).

(akta kontroli str. 2421-2654, 5178-5192, 5246-5248)

7.8. Dyrektor Generalny Lasów Państwowych wyjaśnił m.in., że

- monitoring przestrzenny drzewostanów osłabionych i niestabilnych jest prowadzony przez IBL na zlecenie DGLP, GIOŚ, MKiŚ w ramach tematu badawczego pt. *Monitoring lasu - ocena stanu lasu*. Pojęcie *lasów niestabilnych* wprowadza Instrukcja Urządzania Lasu z 2023 r.,
- w Lasach Państwowych nastąpiły dotychczas niewielkie zmiany różnorodności wiekowej i gatunkowej w lasach z uwagi na to, że zmiany różnorodności wiekowej i gatunkowej w lasach są dopiero wprowadzane, a zaobserwowanie efektów wymaga długiego czasu. Proces przemiany trwa czasem 40-50 lat (rębnia IV d),
- ograniczano zmienność genetyczną w Lasach Państwowych kierując się większym przyrostem hodowlanym (ilościowym i jakościowym oraz odporności). Realizacja programów selekcyjnych trwa w LP od 50 lat pod nadzorem naukowym. W Lasach Państwowych stosowano regiony pochodzenia nasion i sadzonek, w sytuacji gdy zwiększanie potencjału adaptacyjnego lasów powinno się odbywać, m.in. w drodze wewnątrzgatunkowej zmienności genetycznej z uwagi na obowiązujące uregulowania prawne. Dyrektor nie wie, z jakich przyczyn w *Zasadach hodowli lasu* (2023) w § 14 punkt 1c wprowadzono pojęcie *naturalnego zróżnicowania genetycznego populacji rodzimych drzew leśnych*, w sytuacji gdy zróżnicowanie genetyczne wynika, m.in. z gospodarczej działalności człowieka. W *Zasadach hodowli lasu* dla zwiększenia stabilności drzewostanów nie przyjęto (zgodnie z *Instrukcją ochrony lasu* - § 190 e) zachowania lub zwiększenia wewnątrzgatunkowej zmienności genetycznej drzewostanów, tylko zachowanie wewnątrzgatunkowej zmienności genetycznej. W *Zasadach hodowli lasu* przyjęto, że dla zwiększenia stabilności drzewostanów wystarczy zachowanie wewnątrzgatunkowej zmienności genetycznej - jej zwiększenie (bazując na leśnym materiale rozmnożeniowym miejscowego pochodzenia) wydaje się zadaniem mało realnym,
- Lasy Państwowe sprzedawały drewno, które potem było wykorzystywane jako drewno energetyczne, gdyż w PGL LP obowiązuje klasyfikacja jakościowo-wymiarowa, nie zaś klasyfikacja przeznaczeniowa. PGL LP nie ma uprawnień do sprawdzania w jaki sposób nabywcy wykorzystują drewno. Zasady sprzedaży drewna są równe dla wszystkich nabywców, bez względu na profil produkcji i sposób obrotu wytwarzanymi przez siebie dobrami,
- zrezygnowano w Lasach Państwowych z certyfikacji FSC z uwagi na wskazania poprzednich władz. Aktualnie podjęto działania mające na celu powrót do certyfikacji FSC,

- nie opracowano i nie wdrożono w DGLP systemu raportowania strat związanego ze zmianami klimatycznymi z uwagi na brak wymagań prawnych w tym zakresie. W Lasach Państwowych faktycznie nie są znane dotychczasowe koszty związane ze stratami,
- część dojazdów pożarowych w Lasach Państwowych była w złym stanie technicznym, ale to wynika z pojawiających się problemów organizacyjno-finansowych związanych m.in.: z procedurami wyłonienia wykonawcy. Corocznie staramy się modernizować jak największą długość dojazdów i dróg,
- część dojazdów pożarowych w Lasach Państwowych nie spełniała wymogów dotyczących zagęszczenia, gdyż DGLP nie posiada skutecznych narzędzi do analizy, czy dojazdy przeciwpożarowe spełniają takie wymagania, natomiast wszystkie dojazdy pożarowe są uzgadniane corocznie z Państwową Strażą Pożarną przez każdą jednostkę LP,
- brak odpowiedniej sieci punktów czerpania wody w nadleśnictwie posiadającym uzgodniony PUL należy rozpatrywać jako niewykrucie takiego braku przez właściwą Komendę Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej. Powyższe nie odnosi się do nadleśnictw zaliczonych do III KZPL ponieważ, nie uzgadnia się dla nich PUL (brak wymagań prawnych) w zakresie kierunkowych zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej lasu,
- w Lasach Państwowych brak było skutecznego zwalczania gatunków obcych i inwazyjnych z uwagi na brak mechanizmów i źródeł finansowania tych zadań. Prowadzimy działalność w miarę posiadanych zasobów finansowych i kadrowych. Obszar zajmowany przez gatunki obce i inwazyjne jest tak znaczny, że wymaga współdziałania wszystkich możliwych organów administracyjnych. W Lasach Państwowych nie zaktualizowano inwentaryzacji z 2019 r. gatunków obcych i inwazyjnych, gdyż nie ma takiego obowiązku,
- w PUL brak jest bezpośredniego odniesienia do ryzyk dotyczących zmian klimatycznych z uwagi na brak dotychczasowych wymagań prawnych w tym zakresie, ale nowa *Instrukcja urzędzenia lasu* obejmuje te zagadnienia,
- pozyskanie drewna w Lasach Państwowych następowało w okresie lęgowym ptaków, gdyż zadania gospodarcze zostały przewidziane w PUL, a żaden przepis prawny nie zabrania pozyskiwania drewna w tym okresie,
- obniżano kategorie zagrożenia pożarowego nadleśnictw, w sytuacji, gdy globalnie rośnie ryzyko pożarowe związane ze zmianami klimatycznymi, gdyż zmiana kategorii zagrożenia pożarowego nadleśnictw wynika z obliczeń opartych na czterech parametrach: pożarowym, antropogenicznym, siedliskowym i meteorologicznym. Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych dostrzegła potrzebę zmiany metody klasyfikacji zagrożenia pożarowego lasów po 13 latach od ostatnich zmian w rozporządzeniu z 2010 roku. Od roku 2023 temat ten poruszany jest na krajowych naradach i seminariach z zakresu ochrony przeciwpożarowej lasu. Instytut Badawczy Leśnictwa przesłał do Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych ofertę na realizację usługi badawczej w ww. zakresie, która została oceniona pozytywnie przez Wydział Ochrony Lasu,
- nie dokonano uzgodnień (opiniowania) z GDOŚ w zakresie *Zasad hodowli lasu* oraz *Zasad ochrony lasu*, *Instrukcji ochrony lasu* z uwagi na brak wymogów formalno-prawnych w tym zakresie,
- gospodarowanie wodą w Lasach Państwowych było pasywne i ograniczało się do budowy lub modernizacji urządzeń technicznych, gdyż Lasy Państwowe są zobowiązane do prowadzenia gospodarki leśnej. Działania nie ograniczały się tylko do pasywnych form np. przywracanie funkcji obszarom mokradłowym, śródleśnym oczkom wodnym itd.,
- nie wnioskowano do Ministra o aktualizację *Polityki leśnej państwa* (1997 r.) o elementy związane z adaptacją gospodarki leśnej do zmian klimatycznych, gdyż wynikało to z zaszłości lat poprzednich.

(akta kontroli str. 5824-5835, 6236-6523)

7.9. Z informacji z Ministerstwa Klimatu i Środowiska wynika, m.in. odnośnie:

- *Narodowego Programu Leśnego* jako strategicznego programu rozwoju leśnictwa w Polsce, że zgodnie z art. 5b ustawy o lasach, ustawodawca wskazał, że minister właściwy do spraw środowiska może podjąć działania zmierzające do opracowania narodowego programu leśnego, jako strategicznego programu rozwoju leśnictwa w Polsce. A zatem, ustawodawca wskazał to działanie jako działanie fakultatywne. Historycznie były podejmowane działania w tym zakresie. W bieżącym roku kierownictwo Ministerstwa Klimatu i Środowiska podjęło decyzję o rozpoczęciu prac nad przygotowaniem Narodowego Programu Leśnego. W tym celu,

kierownictwo tutejszego Departamentu Leśnictwa i Łowiectwa w czerwcu br. odbyło spotkanie z przedstawicielami Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych i Instytutu Badawczego Leśnictwa. Dalsze kwestie związane z realizacją Programu są obecnie w fazie ustaleń,

- Krajowej Strategii Adaptacji (KSA), uwzględniającej sektory i obszary wrażliwe na zmiany klimatu, oraz Planu Działań Adaptacyjnych (PDA), że Ministerstwo Klimatu i Środowiska pozyskało wsparcie z Instrumentu Wsparcia Technicznego Komisji Europejskiej na realizację projektu pn. Wzmocnienie koordynacji polityki adaptacji do zmian klimatu między władzami lokalnymi, regionalnymi i krajowymi. Efektem jego przeprowadzenia są rekomendacje dotyczące m.in.: konieczności uwzględnienia adaptacji do zmian klimatu w utrzymaniu i powiększaniu zasobów leśnych poprzez zwiększanie lesistości, w tym dostosowywanie składu gatunkowego drzewostanów do zmieniających się warunków klimatycznych, zwiększenie ochrony zasobów glebowych o dużej wartości produkcyjnej w leśnictwie oraz ograniczenie rozprzestrzeniania się chorób drzew wynikających ze zmian klimatu,

- Polityki ekologicznej państwa 2030 w zakresie adaptacji gospodarki leśnej Lasów Państwowych do zmian klimatycznych, że Polityka Ekologiczna Państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej została przyjęta 16 lipca 2019 r. przez Radę Ministrów. Od tego czasu nie podejmowano działań w celu jej aktualizacji,

- Krajowego programu zwiększania lesistości, że w tym programie zapisano rekomendację jego aktualizacji co 5 lat. Ostatnia ekspertyza dotycząca aktualizacji i podsumowania realizacji Krajowego programu zwiększania lesistości została wykonana na zlecenie Ministerstwa Klimatu i Środowiska przez Instytut Badawczy Leśnictwa w 2021 roku,

- sporządzania i przekazywana Radzie Ministrów informacji o realizacji Krajowego programu zwiększania lesistości, że zgodnie z art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach, Rada Ministrów przedkłada Sejmowi informację o stanie lasów oraz o realizacji krajowego programu zwiększania lesistości. Należy podkreślić, że przepis ten nie nakłada na Radę Ministrów obowiązku przekazywania informacji corocznie. Informacje o stanie lasów w Polsce oraz realizacji Krajowego programu zwiększania lesistości w latach 2018 i 2019 r. zostały przekazane Radzie Ministrów 6 maja 2022 r.,

- nadzorowania wykonanie planów urządzenia lasu, że nadzór Ministra nad wykonywaniem planów urządzenia lasu odbywa się przede wszystkim poprzez analizę dokumentacji zawartej w projekcie planu urządzenia lasu dla nadleśnictwa w zakresie analizy realizacji gospodarki leśnej w minionym okresie, a także poprzez reagowanie na wpływające skargi, jak również poprzez delegowanie (w miarę możliwości) pracownika tutejszego Departamentu Leśnictwa i Łowiectwa do udziału w Naradach techniczno-gospodarczych (po zmianie Instrukcji Urządzenia Lasu - Naradach projektu planu) - spotkanie odbywające się w toku sporządzania planów urządzenia lasu dla nadleśnictw z omówieniem realizacji gospodarki leśnej w minionym okresie. Stwierdzić jednakże należy, że dotychczasowy nadzór nad wykonaniem planów urządzenia lasu był niewystarczający, dlatego też od 2024 roku prowadzone są intensywne prace w celu naprawy sytuacji. W tym celu trwają obecnie prace m.in. nad wyodrębnieniem w strukturze Departamentu Leśnictwa i Łowiectwa odrębnej komórki, która będzie skutecznie wypełniała funkcje nadzorcze, co wiąże się z trudnościami, m.in. z pozyskaniem pracowników o kompetencjach leśnych, którzy mają nadal do wyboru dużo lepsze warunki, finansowe podejmując pracę w PGL LP. Mieć należy na uwadze, że PGL LP stanowią alternatywne do Ministerstwa miejsce zatrudnienia dla takich leśników, którzy to Gospodarstwo mieliby nadzorować,

- sporządzania i przekazywania Radzie Ministrów informacji o stanie lasów, że należy wskazać, że zgodnie z art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach, Rada Ministrów przedkłada Sejmowi informację o stanie lasów oraz o realizacji krajowego programu zwiększania lesistości. Należy podkreślić, że przepis ten nie nakłada na Radę Ministrów obowiązku przekazywania informacji corocznie,

- działalności nadleśnictw w okresie działalności bez zatwierdzonego PUL, że w okresie objętym kontrolą, tj. w latach 2019-2024, ministerstwo nie wskazywało nadleśnictwom zadań do realizacji w okresie działalności bez zatwierdzonego planu urządzenia lasu. W latach 2019-2023 Ministerstwo Klimatu i Środowiska nie widziało zasadności podjęcia działań w tym zakresie. Żadne z nadleśnictw też o to nie wnosiło. W 2024 roku przystąpiono do naprawy sytuacji. Aktualnie trwają prace legislacyjne dotyczące nowelizacji ustawy o lasach i ustawy o ochronie przyrody, mające na celu kompleksowe uporządkowanie procesu sporządzania, weryfikacji i zatwierdzania planu urządzenia lasu (PUL), a także umożliwienie sądowej kontroli PUL. M.in.

w projekcie nowelizacji wskazano zadania i czynności, których wykonywanie jest możliwe bez zatwierdzonego planu urządzenia lasu, a także wprowadza się administracyjne kary pieniężne w przypadku prowadzenia gospodarki leśnej bez planu urządzenia lasu, z jego naruszeniem bądź z naruszeniem dozwolonych ustawowo niezbędnych prac. Ponadto, podczas mojego spotkania z kierownictwem Lasów Państwowych oraz przedstawicielami przedsiębiorstw będących wykonawcami leśnych prac urządzeniowych, zaznaczyłem, że kolejne plany do akceptacji Ministerstwa Klimatu i Środowiska muszą wpływać z takim wyprzedzeniem, by mogły zostać zatwierdzone przed wyekspirowaniem planu wcześniejszego,

- parametrów drewna wykorzystywanego na cele energetyczne, że w okresie od 1 października 2020 r. do 31 grudnia 2021 r. drewno energetyczne zostało określone w ustawie o odnawialnych źródłach energii jako: 1) surowiec drzewny niebędący drewnem tartacznym i skrawanym, stanowiącym dłużycę, kłody tartaczne i skrawane oraz niebędący materiałem drzewnym powstałym w wyniku procesu celowego rozdrobnienia tego surowca drzewnego; 2) produkty uboczne będące efektem przetworzenia surowca drzewnego, niezanieczyszczone substancjami niewystępującymi naturalnie w drewnie; 3) odpady, będące efektem przetworzenia surowca drzewnego, niezanieczyszczone substancjami niewystępującymi naturalnie w drewnie, zagospodarowywane zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami. Zatem w tym okresie nie było potrzeby określania parametrów drewna energetycznego poprzez rozporządzenie.

Określenie parametrów dla surowca przyjmującego tak różną formę i cechy jest zadaniem bardzo trudnym. Dodatkowo określenie nieprzydatny przemysłowo, zawarte w art. 2 ust. 7a ustawy o OZE definiującym drewno energetyczne, jest również bardzo szerokie z racji znacznych różnic w procesach technologicznych oraz wykorzystywanych sortymentów drewna w sektorze drzewnym. Drewno, które jest nieprzydatnym sortymentem dla jednej branży sektora drzewnego, jest pełnowartościowym surowcem dla innej. Niemniej jednak, w celu wypełnienia tego zobowiązania w roku 2024, wznowiono procedowanie przedmiotowego rozporządzenia. Projekt 25 czerwca został przyjęty przez Kierownictwo Ministerstwa Klimatu i Środowiska i zostanie skierowany do uzgodnień międzyresortowych oraz konsultacji społecznych,

- adaptacji do zmian klimatycznych, że aktualnie w Ministerstwie Klimatu i Środowiska trwają prace dotyczące nowelizacji ustawy o lasach i ustawy o ochronie przyrody (UD 61), mające na celu wykonanie wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE C-432/21 oraz wyroku C-441/17 poprzez kompleksowe uporządkowanie procesu sporządzania, weryfikacji i zatwierdzania planu urządzenia lasu (PUL), a także umożliwienie sądowej kontroli PUL i uproszczonych planów urządzenia lasu (UPUL). Ponadto, nowelizacja zapewnia możliwość realnej partycypacji społecznej na każdym etapie planowania i sporządzania PUL oraz UPUL dla lasów komunalnych. Powyższe zmusza przede wszystkim PGL LP do przeglądu praktyk i działań prowadzonych w lasach skarbu państwa, powodując także aktualizację planów urządzenia lasu zgodnie z wyzwaniami klimatycznymi. Ponadto, w kolejnym projekcie zmiany ustawy o lasach oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska (UD 108) przyjęto mechanizm, zgodnie z którym pozyskanie drewna niesie za sobą zwiększenie środków na ochronę środowiska. Dodatkowe środki pochodzące z PGL LP umożliwią lepszą realizację zadań RDOŚ i parków narodowych związanych z czynną ochroną przyrody, adaptacją obszarów leśnych do skutków zmiany klimatu, udostępnianiem obszarów chronionych oraz inwentaryzacją przyrodniczą i edukacją przyrodniczą,

- zatwierdzanie PUL nie odbywało się w formie decyzji, gdyż § 135 punkt 7 Instrukcji urządzenia lasu jest uregulowaniem wewnętrznym LP, a Instrukcja urządzenia lasu nie stanowi zatem przepisów powszechnie obowiązujących. Jednak nowelizacja ustawy o lasach i ustawy o ochronie przyrody, przekazana do dalszych prac legislacyjnych w lipcu br., porządkuje ten problem - precyzuje formy prawne zatwierdzenia planów urządzenia lasu, procedury postępowania i kryteria oceny planów urządzenia lasów przez ministra właściwego do spraw środowiska. Akt zatwierdzenia przez ministra właściwego do spraw środowiska planu urządzenia lasu jest swoistym aktem nadzoru (aktem administracyjnym *sui generis*) zatwierdzającym akt planistyczny (jedną z prawnych form działania administracji) i nadającym mu tym samym moc determinującą prace leśne. Akt ten nie stanowi decyzji administracyjnej, gdyż adresatem jego skutków nie tyle jest indywidualny podmiot, ile w istocie przedmiot, jakim jest akt planistyczny – plan urządzenia lasu dla określonego obszaru. Dopiero ów plan oddziałuje na prowadzenie gospodarki leśnej i może być zaliczony do tzw. aktów rzeczowych, odnoszących się do nieruchomości.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dyrektor Generalny LP zarządzeniem nr 45 z 17.09.2019 r. w sprawie powołania Zespołu Zadaniowego ds. opracowania *Kompleksowego programu przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz podjęcia działań mitygacyjnych w perspektywie do 2030 r.* określił skład ww. zespołu, oraz termin zakończenia prac zespołu do 31.12.2019 r.

Zdaniem NIK określenie terminu zakończenia prac zespołu powołanego do opracowania tego programu na niecałe cztery miesiące od jego powołania, nie umożliwiło rzetelnego przygotowania oraz dochowania wyznaczonego terminu, biorąc pod uwagę m.in. jego objętość, wymagania proceduralne, zapewnienie ciągłości prac zespołu. Program ostatecznie wprowadzono do stosowania w jednostkach organizacyjnych LP decyzją Dyrektora Generalnego LP nr 201 z dnia 12.12.2023 r.

W zarządzeniu Dyrektora Generalnego nr 1 z 08.01.2020 r. w sprawie zmiany zarządzenia nr 45 z 17.09.2019 r. zapisano, iż określa się termin zakończenia prac zespołu powołanego do opracowania *Kompleksowego programu przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz podjęcia działań mitygacyjnych w perspektywie do 2030 r.* do dnia 30.03.2020 r., oraz, że zarządzenie obowiązuje od 01.01.2020 r. z mocą wsteczną.

Termin zakończenia prac ww. zespołu zmieniono osiem dni po zakończeniu roku (z mocą wsteczną). Wydłużony termin zakończenia prac tego zespołu także nie spowodował wprowadzenia ww. programu do stosowania w 2020 r., 2021 r. lub w 2022 r., bowiem ostatecznie dopiero w decyzją nr 201 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 12.12.2023 r.¹¹⁹ wprowadzono przedmiotowy program do stosowania w jednostkach organizacyjnych LP.

(akta kontroli str. 261-360, 441-443, 1220-1244, 1444-1520)

Dyrektor Generalny Lasów Państwowych wyjaśnił m.in., że: *nie opracowano w terminie do 31.12.2019 r. programu przeciwdziałania procesom zamierania lasów zgodnie z zarządzeniem nr 45 DGLP z dnia 17 września 2019 r., gdyż termin ten okazał się zbyt krótki.*

(akta kontroli str. 5826)

Były Dyrektor Generalny Lasów Państwowych Andrzej Konieczny wyjaśnił, m.in. dokonał przedłużenia terminu, gdyż poprzedni okazał się niewystarczający.

(akta kontroli str. 6091)

2. W § 1 zarządzenia nr 66 Dyrektora Generalnego LP z 22.07.2022 r. zapisano, iż Dyrektor Generalny Lasów Państwowych wprowadza¹²⁰ do stosowania od 22.07.2022 r. w jednostkach organizacyjnych LP *Kompleksowy program przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz działania mitygacyjne w perspektywie do 2030 r.*

Program ten wprowadzono do stosowania w jednostkach organizacyjnych LP bez przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla ww. programu. Zgodnie z art. 46 ust. 1 i art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko¹²¹, w przypadku programu z zakresu leśnictwa, wymagane jest, przed jego przyjęciem, przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wraz z wymaganym opiniowaniem przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska¹²².

(akta kontroli str. 262-360, 1220-1244, 1444-1520)

Dyrektor Generalny Lasów Państwowych wyjaśnił że: nie znam odpowiedzi dlaczego dla programu z zarządzenia nr 66 nie opracowano strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

¹¹⁹ Znak ZG.7000.20.2023.

¹²⁰ Treść zarządzenia nr 66 Dyrektora Generalnego LP z 22.07.2022 r. została zmieniona zarządzeniem nr 84 Dyrektora Generalnego LP z dnia 11.10.2022 r. w którym to zarządzeniu Dyrektor Generalny podkreślił konieczność przeprowadzenia SOOŚ przed wejściem w życie zapisów Programu. Program jako polityka, strategia czy też program w dziedzinie leśnictwa, zgodnie z art. 45 ust. 2 ustawy z dnia 3.10.2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, przed wejściem jego ustaleń w życie, wymagał przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

¹²¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 1112.

¹²² W przypadku wystąpienia sytuacji określonych w ww. przepisach.

(akta kontroli str. 5826)

Były Dyrektor Generalny Lasów Państwowych Józef Kubica nie odniósł się merytorycznie do tego zagadnienia.

(akta kontroli str. 6116)

3. W decyzji nr 201 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 12.12.2023 r. zapisano, iż wprowadza się do stosowania w jednostkach organizacyjnych LP *Kompleksowy program przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz działania mitygacyjne w perspektywie do 2030 r.*, stanowiący załącznik nr 1 do zarządzenia. Program ten nie zawierał terminów podejmowania działań, określenia mierników i efektów tych działań.

Zdaniem NIK brak określenia mierników, terminów i efektów powoduje i może powodować w przyszłości trudności w ocenie rzetelności i skuteczności działań podejmowanych przez LP w tym zakresie. Tym bardziej, że nadzór nad działalnością regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych, jak wyjaśnił Dyrektor DGLP *nie był w pełni skuteczny, gdyż Lasy Państwowe mają bardzo dużo zdań do realizacji, a niedobory kadrowe w DGLP nie pozwalają na prowadzenie kontroli*¹²³ w szerszym zakresie.

(akta kontroli str. 261-360, 1220-1244, 5833, 5835)

Dyrektor Generalny Lasów Państwowych odnośnie braku mierników, terminów i efektów wyjaśnił że: program (finansowany ze środków własnych) to działania o charakterze wytycznych, których nie dało się ująć w mierniki.

(akta kontroli str. 5826)

Były Dyrektor Generalny Lasów Państwowych Józef Kubica nie odniósł się merytorycznie do tego zagadnienia.

(akta kontroli str. 6116)

4. Podczas procedowania (m.in. w sierpniu 2023 r.) uwag do projektu *Kompleksowego programu przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz działania mitygacyjne w perspektywie do 2030 r.* nie wyspecyfikowano uwag i propozycji ogólnych zgłoszonych do projektu przez Polską Akademię Nauk (Komitet Problemowy ds. Kryzysu Klimatycznego) z 23 sierpnia 2023 r., co Najwyższa Izba Kontroli oceniła jako działanie nierzetelne.

W decyzji nr 201 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 12.12.2023 r.¹²⁴ zapisano, m.in. że wprowadza się do stosowania w jednostkach organizacyjnych LP *Kompleksowy program przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz działania mitygacyjne w perspektywie do 2030 r.*, stanowiący załącznik nr 1 do zarządzenia.

(akta kontroli str. 1158-1219, 1444-1500, 3484-3751)

W uwagach do opracowania przesłanych przez PAN zapisano, m.in. że: *mimo słuszności wielu z zaproponowanych działań, ich znaczącego oddziaływania na spójność ekosystemów leśnych i poprawę ich stanu biologicznego nie można uznać powyższego opracowania za kompleksowe, a tym bardziej przełomowe. Zaproponowane działania tylko odwlekają faktyczne rozwiązanie problemu adaptacji lasów do globalnych zmian środowiskowych i przenoszą go w przyszłość – z istniejących modeli i opracowań wynika, że dość bliską. Nie mamy już czasu na próby utrzymania status quo i dalsze traktowanie polskich lasów jako spełniających głównie funkcję produkcji drewna. W klimacie śródziemnomorskim – który pod koniec wieku będzie panował w dużej części Polski – lasy nie produkują drewna na skalę przemysłową, głównie spełniając funkcje biocenotyczne i regulacji klimatu. I na to wyzwanie musimy być przygotowani.*

*Do uwag ogólnych załączono trzy i pół stronicowy wykaz obejmujący kilkadziesiąt pozycji literatury naukowej, z którego wynika, że już od 1996 r. opisywano skutki zmian klimatycznych dotyczące lasów, które występują w naszej części kontynentu europejskiego*¹²⁵.

(akta kontroli str. 5981-5986)

Dyrektor Generalny Lasów Państwowych wyjaśnił m.in., że jego zdaniem opinia ukazała się już po opracowaniu Programu.

(akta kontroli str. 5825)

Były Dyrektor Generalny Lasów Państwowych Józef Kubica nie odniósł się merytorycznie do tego zagadnienia.

¹²³ DGLP nie kontrolowała zagadnień związanych z adaptacją gospodarki leśnej LP do zmian klimatycznych oraz podejmowania działań mitygacyjnych, w tym związanych z realizacją projektów z udziałem środków Unii Europejskiej oraz środków krajowych.

¹²⁴ Znak ZG.7000.20.2023.

¹²⁵ Sykes, M. T. and Prentice, I. C. (1996) Climate change, tree species distributions and forest dynamics: A case study in the mixed conifer/northern hardwoods zone of northern Europe, *Climatic change*, 34 (2), pp. 161-177.

5. Przed przekazaniem planów urządzenia lasu do zatwierdzenia przez właściwego ministra były one poddawane przez DGLP weryfikacji formalnej (powyższe dokumentowano sporządzając zestawienia tabelaryczne pn. *Badanie Planu U.L.* dla każdego nadleśnictwa). Weryfikowano formalnie poszczególne składniki dokumentacji dotyczącej PUL.

W DGLP nie weryfikowano w latach 2019-2023 r. skutecznie merytorycznie projektów PUL m.in. w zakresie:

- dostępu do punktów czerpania wody. W wystąpieniu pokontrolnym NIK z dnia 14.03.2024 r.¹²⁶ wynika m.in., że: według stanu na 12 marca 2024 r. w każdym z leśnictw Nadleśnictwa Nowa Sól występowały oddziały z częściowym brakiem pokrycia siecią dróg, co stanowiło naruszenie § 8 pkt 1 rozporządzenia w sprawie zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów¹²⁷. Obszary te stanowiły 3,65% powierzchni nadleśnictwa,

- wpisywania daty decyzji dotyczącej lasów ochronnych. W wystąpieniu pokontrolnym NIK z dnia 14.03.2024 r.¹²⁸ wynika m.in., że: opracowany w 2021 r. na zlecenie RDLP plan urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Nowa Sól (na okres od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2030 r.) nie zawierał¹²⁹ (Elaborat, punkt 3.6.1, strona 55) daty i numeru pisma właściwego ministra w sprawie uznania części lasów Nadleśnictwa jako lasy ochronne, o których mowa w § 25 ust. 1 Instrukcji urządzania lasu będącej załącznikiem do Zarządzenia nr 55 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r.,

- spraw wyspecyfikowanych w uwagach Ministra, który kierował następujące uwagi do pięciu złożonych projektów planów urządzenia lasu nadleśnictw: Wałbrzych, Rytel, Przysucha, Drygały, Brynek¹³⁰.

Minister Klimatu i Środowiska decydując w ww. okresie o zatwierdzeniu planów urządzenia lasu dla nadleśnictw: Opole, Jastrowie, Płytnica, Potrzebowice, Trzcianka, Szubin, Wolsztyn, odrębnymi pismami wskazał, aby w realizowanych planach przeprowadzać stosowne analizy i ograniczać stosowanie rębni zupełnych w kolejnych latach realizacji planu.

(akta kontroli str. 405-424, 432, 5178-5192, 5237-5239, 5249-5258, 5436-5438, 5674-5744)

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 6 ustawy o lasach PUL jest podstawowym dokumentem gospodarki leśnej, określającym m.in. zadania i sposoby prowadzenia gospodarki leśnej.

Dyrektor Generalny Lasów Państwowych wyjaśnił, że: w DGLP, PUL jest każdorazowo weryfikowany merytorycznie.

(akta kontroli str. 5826)

Były Dyrektor Generalny Lasów Państwowych Józef Kubica wyjaśnił, że projekty PUL były szczegółowo analizowane.

(akta kontroli str. 6117)

6. Zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy o lasach nadleśniczy prowadzi samodzielnie gospodarkę leśną w nadleśnictwie na podstawie planu urządzenia lasu. Działania DGLP nie zapewniły okresowo realizacji zasady określonej w art. 7 ust. 1 ustawy o lasach stanowiącej, że trwale zrównoważoną gospodarkę leśną prowadzi się według planu urządzenia lasu. Ustalono bowiem, że 233 nadleśnictwa (wg stanu na 21.08.2024 r.) okresowo prowadziły gospodarkę leśną, pozyskując drewno w oparciu o projekt planu urządzenia lasu. Stosownie do § 168 ust. 6 Instrukcji urządzania lasu¹³¹ części 1 - Instrukcja sporządzania projektu planu urządzenia lasu dla nadleśnictwa, projekt planu urządzenia lasu staje się planem urządzenia lasu po jego zatwierdzeniu, przez ministra właściwego do spraw środowiska.

¹²⁶ Nr LZG.411.5.2.2023

¹²⁷ Odległości pomiędzy dowolnym punktem położonym w lesie a najbliższą drogą publiczną nie powinna przekraczać 750 m – dla lasów zaliczanych do I kategorii zagrożenia pożarowego.

¹²⁸ Nr LZG.411.5.3.2023

¹²⁹ Pozostało niewypełnione kropkowane miejsce.

¹³⁰ Przykładowo w Nadleśnictwie Brynek, w wyniku odesłania przez Ministra Klimatu i Środowiska projektu planu urządzenia lasu wraz z Podsumowaniem OOS, dokonano w RDLP szerokiego opisanie w Podsumowaniu OOS zgłaszanych uwag, opisanie procesu konsultacji społecznych oraz sposobu i zakresu uwzględnienia wniosków i postulatów. Plan urządzenia lasu, bez korekty zmian wielkości zadań, został ponownie skierowany do zatwierdzenia i zatwierdzony przez MKiŚ. Nie w pełni skuteczna weryfikacja przez DGLP projektów planów urządzenia lasu przed przekazaniem ich do zatwierdzenia przez ministra nie spowodowała zmiany projektu planu, a korekta stwierdzonych nieprawidłowości (co do zasady) dotyczyła opracowania w RDLP.

¹³¹ Wprowadzonej Zarządzeniem nr 116 DGLP z dnia 14.12.2023 r. z sprawie wprowadzenia Instrukcji urządzania lasu w PGL LP. Poprzednio § 135 pkt 7 Instrukcji urządzania lasu, część 1 – Instrukcja sporządzania projektu planu urządzania lasu dla nadleśnictwa, stanowiącej załącznik do Zarządzenia nr 55 DGLP z dnia 21.11.2011 r. w sprawie Instrukcji urządzania lasu.

Zatwierdzenie PUL¹³² przez właściwego ministra do spraw leśnictwa¹³³ następowało każdorazowo po wygaśnięciu poprzedniego planu, np. dla Nadleśnictwa Krotoszyn po upływie ponad jednego roku od utraty ważności poprzedniego planu¹³⁴, dla Nadleśnictwa Jawor¹³⁵ po upływie ponad jednego roku i trzech miesięcy po wygaśnięciu poprzedniego planu, dla Nadleśnictwa Drewnica¹³⁶ po upływie ponad jednego roku i 10 miesięcy od utraty ważności poprzedniego planu. Nadleśnictwa, których plany urządzania lasu nie zostały zatwierdzone przed upływem terminu ważności poprzedniego PUL nie występowały do ministra o wskazanie zadań gospodarczych na okres, gdy nie został jeszcze zatwierdzony PUL na kolejny okres. W badanym okresie nadleśnictwa pozyskały 19.929 tys. m³ drewna¹³⁷ przed zatwierdzeniem planu urządzania lasu (tj. w oparciu o projekt PUL). Pozyskiwanie drewna odbywało się również z obszarów Natura 2000¹³⁸.

(akta kontroli str. 5237-5239, 5701-5744, 6236-6523)

Najwyższa Izba Kontroli dostrzega:

- uwarunkowania prawno-organizacyjne skutkujące ograniczonym wpływem na termin zatwierdzenia PUL, jednakże dostrzega również potencjalne ryzyka znaczącego negatywnego wpływu na środowisko, a także na cele ochrony obszarów Natura 2000 związane z pozyskiwaniem przez Lasy Państwowe drewna w oparciu o niezatwierdzony plan urządzenia lasu. Podejmowanie działań w zakresie rębnego pozyskania drewna jeszcze przed zaakceptowaniem przez RDOŚ prognozy oddziaływania na środowisko powoduje, że nie można mieć pewności, czy prawidłowo zostały ograniczone ryzyka konfliktu pomiędzy zadaniami gospodarki leśnej, a ochroną gatunków i siedlisk,
- że DGLP nie posiada inicjatywy ustawodawczej, jednak w latach 2019 - 2024 nie kierowała do właściwego ministra do spraw leśnictwa wniosków, których przedmiotem byłyby bezpośrednio zmiany w powszechnie obowiązujących przepisach prawa w zakresie dostosowania prawodawstwa do kwestii zmian klimatycznych. Szczególnie staje się to istotne po wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 2 marca 2023 r.¹³⁹.

(akta kontroli str. 405-424, 5439-5448, 5467-5517, 6011-6070, 6190-6200, 6229-6232)

Dyrektor Generalny Lasów Państwowych wyjaśnił m.in., że: *PUL-e były zatwierdzane po wygaśnięciu poprzednich. Było to spowodowane ograniczeniami systemowymi. Czasem opóźnienia wynikały z długiej procedury ustanawiania lasów ochronnych, opinii RDOŚ, długiego oczekiwania na zatwierdzenie.*

(akta kontroli str. 5826)

Były Dyrektor Generalny Lasów Państwowych Andrzej Konieczny nie odniósł się merytorycznie do tego zagadnienia zasłaniając się upływem czasu.

(akta kontroli str. 6092)

7. Art. 55 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*¹⁴⁰ stanowi, że: do przyjętego dokumentu załącza się pisemne podsumowanie zawierające uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych, a także informację, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione: 1) ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko; 2) opinie właściwych organów; 3) zgłoszone uwagi i wnioski; 4) wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone; 5) propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu.

¹³² Plan nie został zatwierdzony przez ministra w drodze decyzji. Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 12 marca 2014 r., sygn. II OSK 2477/12 (a także w postanowieniu z dnia 17 października 2017 r., sygn. II OSK 2336/17) stwierdził, że zatwierdzenie planu urządzenia lasu nie jest decyzją administracyjną, gdyż nie jest czynnością władczą skierowaną do podmiotów spoza struktury administracji publicznej.

¹³³ Kompetencje do zatwierdzenia PUL dla lasów stanowiących własność Skarbu Państwa jak i nadzoru nad jego wykonaniem ustawa o lasach (art. 22 ust. 4) przyznaje ministrowi właściwemu ds. środowiska.

¹³⁴ Data opracowania planu – 7.5.2018 r., data przekazania ministrowi projektu planu do zatwierdzenia – 25.5.2018 r.

¹³⁵ Data opracowania planu – 23.5.2018 r., data przekazania ministrowi projektu planu do zatwierdzenia – 11.06.2018 r.

¹³⁶ Data opracowania planu – 04.06.2018 r., data przekazania ministrowi projektu planu do zatwierdzenia – 27.06.2018 r.

¹³⁷ W wartości 4.566.640.412,32 zł

¹³⁸ Przykładowo w Nadleśnictwie Nowa Sól do dnia zaopiniowania projektu planu urządzenia lasu przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim pozyskiwano grubiznę z obszarów Natura 2000.

¹³⁹ W sprawie C-432/21 Komisja Europejska przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A62021CJ0432> [dostęp: 7.10.2024 r.].

¹⁴⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 1112.

Analiza 10 podsumowań¹⁴¹, o których mowa w art. 55 ust. 3 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, wykazała, że DGLP nie wyegzekwowała w pełni realizacji obowiązków w zakresie sporządzania tych podsumowań od podległych jednostek (rdLP), gdyż w czterech przypadkach¹⁴² (w podsumowaniu procedury) brak było dokładnych informacji o zgłoszonych propozycjach oraz o sposobach ich uwzględnienia lub przyczynach nieuwzględnienia.

(akta kontroli str. 5583-5674)

Dyrektor Generalny Lasów Państwowych wyjaśnił m.in., że: 1. *Konsultacje społeczne, w ramach których zostały zgłoszone uwagi i wnioski do dokumentów oraz uzyskanie opinii organów współdziałających przeprowadził profesjonalny Wykonawca; 2. Z powyższych czynności Wykonawca przygotował dokument pn. Pisemne podsumowanie SOOŚ dla Projektu dokumentu pn. KPPPZL wraz z załącznikami, 3. Jak wynika z ww. załączników każda nadesłana uwaga i wniosek zostały przeanalizowane przez Wykonawcę i DGLP i opatrzone stanowiskiem: uwzględniono lub uwzględniono częściowo lub nie uwzględniono lub wyjaśniono lub opinia; 4. Jedynie w przypadku stanowiska opinia odstąpiono od szczegółowego uzasadnienia.*

(akta kontroli str. 6233-6235)

IV. Uwaga i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następującą uwagę oraz wnioski:

Uwaga	Zdaniem NIK konieczne jest podjęcie działań mających na celu opracowanie i wdrożenie zmian legislacyjnych, które umożliwią prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej w oparciu o zatwierdzony plan urządzenia lasu.
Wnioski	1. Rzetelne określanie terminów opracowywania programów dotyczących adaptacji do zmian klimatycznych. 2. Przeprowadzanie wymaganych strategicznych ocen oddziaływania na środowisko dla programów dotyczących leśnictwa. 3. Wypracowanie mierników i wyznaczanie terminów pozwalających na monitorowanie realizacji programów dotyczących adaptacji do zmian klimatycznych. 4. Rzetelne zestawianie uwag zgłoszonych do programów dotyczących adaptacji do zmian klimatycznych. 5. Zwiększenie skuteczności weryfikacji merytorycznej projektów planów urządzenia lasu przekazywanych ministrowi do zatwierdzenia. 6. Egzekwowanie rzetelnego opracowywania podsumowania dotyczącego zgłoszonych i uwzględnionych uwag do planów urządzenia lasu.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń	Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie ¹⁴³ umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie
-----------------------------	---

¹⁴¹ Dotyczących opracowań związanych ze sporządzaniem planów urządzenia lasu dla nadleśnictw: Olawa, Garwolin, Pułtusk, Bydgoszcz, Toruń, Olsztynek, Miękinia, Kobiór, Opole, Łęborg.

¹⁴² Dla nadleśnictw: Garwolin, Pułtusk, Olsztynek, Kobiór.

¹⁴³ W przypadku zgłoszenia zastrzeżeń, Najwyższa Izba Kontroli zwraca się z prośbą o ich przekazanie w miarę możliwości opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym, na adres skrzynki podawczej (ePUAP) NIK lub na adres mailowy NIK wskazany w stopce na pierwszej stronie niniejszego wystąpienia pokontrolnego. W przypadku zaś nadania pisma z zastrzeżeniami (pisma opatrzonego własnoręcznym podpisem) w placówce pocztowej operatora wyznaczonego, NIK zwraca się z prośbą o dodatkowe przekazanie skanu tych zastrzeżeń na ww. adres mailowy.

21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwagi
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwagi i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań. W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, dnia 14 października 2024 r.

Kontrolerzy

Zdzisław Szafrński
główny specjalista kontroli państwowej
/podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym/

Rajmund Aszkowski
doradca ekonomiczny
/podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze

p.o. Dyrektor
Andrzej Aleksandrowicz
/podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym/